JOH. FRANCISCI PICI MIRANDULÆ DOMINI CONCORDIÆQUE COMITIS

STRIX Sive DE LUDIFICATIONE DAEMONUM DIALOGI TRES,

Nunc primùm in Germania eruti
ex bibliotheca

M. MARTINI VVEINRICHII

Cum ejusdem Præfatione luculenta, continente narrationem duorum operum magicorum & judicii de iis lati, ut verißimam, ita cognitione dignißimam.

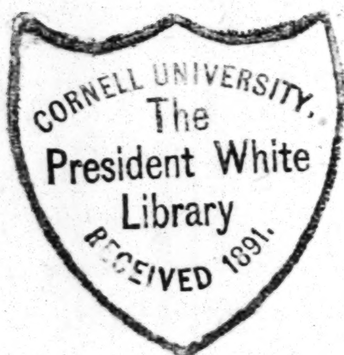
itemque Epistola
AD CL. MEDICUM ET PHILOSOPHUM
D. Andream Libavium, de quæstione, Utrum
in non maritatis & castis mola
possit gigni?

Et post mortem ejus editi
Studio & operâ,

CAROLI VVEINRICHII, F.

ARGENTORATI.
Venundantur apud Paulum Ledertz.
M. DC. XII.

CORNELL UNIVERSITY.
The
President White
Library
RECEIVED 1891.

ILLUSTRISSIMO ET CELSISSIMO PRINcipi ac Domino

DN. HENRICO VVENCESLAO

DUCI MONSTERBERgensium, in Silesia Olsnensium, Comiti Glacensium, Domino Sternbergensium. &c.

Domino meo Clementißimo

SAPIEN-

SAPIENTISSIMO cuiq;, ILLUSTRISSIME PRINCEPS, ita ſemper placuit: Studium quidem diſcendi infinitum eſſe, in tanta præſertim rerum cognoſcendarum tum varietate, tum obſcuritate, ita tamen eſſe diſcendum, ut ſi quid nacti ſimus, ad vitam transferamus doctrinam, & ab aliqua parte facto initio ad aliorum commoditates & emolumenta deducamus: nec præſentibus ſolúm, & cum quibus vivimus, verùm abſentibus etiam & poſteris proſimus. Eadem mens, idemq; animus fuit Parenti, heû quondam, meo, MARTINO VVEINRICHIO Philoſopho & Medico, dum ſuperioribus annis, nõ aliquâ pravâ ambitionis glorięvè affectione captus, aut nimio amore meditationum quaſi foetuum ſuorũ, aut tanquam ad pugnam cõtradicendo aliorum opinionibus, in quo uno nonnul-

nonnullorum deliciæ positæ sunt, exiturus, hoc unicè egit, ut, si posset, rerum cognitionem nullius propriam, omnibus communem, aliqua accessione ampliare conaretur, ita tamen, ut suæ imbecillitatis sibi conscius, ea tẽtaret initiò, in quibus diligentiâ potius, quàm ingenio & acumine opus esset, ederetque in lucem eorum inventa & opera, qui res utiles imprimis & necessarias optimâ viâ, & ad discẽdum commodissimâ nobis tradidissent: deditque in lucem primùm magni illius JOH. BAPTISTÆ MONTANI Itali, universam propè Medicinam, è variis ejus libris justo ordine comprehensam: pauloque pòst nobilissima ejus PROBLEMATA subsecuta sunt. Excitarunt autem ipsum tot Auctorum diligentissimi commentarii, & observationes & collectanea, ut de suo etiam sensu, propriisq; viribus aliquid periclitaretur

clitaretur, confecitque eum, qui est de ORTU MONSTRORUM cõmentarium, plerisque maximis viris non ingratũ, ut iis ex testimoniis, quibus Amplissimi Excellentissimiqúe Viri JOH. MATTHÆUS VVACKERIUS S. Cæs. Majest. Consiliarius, D. JOACHIMUS CAMERARIUS, PHILIPPUS SCHERBIUS, & alii plurimi, inprimisqúe magnus ille LIBAVIUS summus Medicus & Philosophus, eum laborem ornarunt, potest colligi: etsi sunt nonnulla in eo opere (quod fuit incipientis propemodum & tentantis has primum literas juvenilis labor) quæ mutata voluit: sed non placuerunt ipsi editiones fictæ & refictæ toties, ut aliquantò pòst nesciatur, quæ prior, quæ posterior, & quæ ipsius auctoris sententia, quâ standum sit.

Et quia rerum naturalium cõtemplatione mirificè delectabatur, scripsit de-

pſit deinceps cõmentariolos de *Inũdationum in natura Cauſis*, & de *Terræ Motu*: item de *Peſte & Fulminibus*, qui tamen duo poſteriores lucem nõdum aſpexerunt. Hi verò tres de *Ludificatione Dæmonum* ſcriptoris Clariſſimi Dialogi, quos niſi fallor, à magnifico Dn. CRATONE, cui fuit familiariſſimus, accepit, per aliquod temporis ſpacium apud ipſum latuerunt, fortè ne videretur gloriam aliquam ex alienis laboribus aucupari velle, imò ne poſſe quidem. Nam qui levem aurulam favoremq; viventium laborum ſuorum præmium ſibi habent propoſitũ, facilè illi ſpe ſua decidunt, ita incerta eſt fama, ita lubrica, inconſtans, addo & ingrata, ut benè meritis nõ cõtingat, faveatq; ſæpius indigniſſimis. Sed valuerunt tandem & evaluerunt Virorum Clariſs. monita, ut in lucem eos emittere ipſi animus eſſet,

ita

ita tamen, ut de ſuo etiam aliquid adderet, recenſeretq; opera aliquot magica, cum Judicio de iis lato, ut veriſſima, ita cognitione digniſsima. Quod tamen dum agit, ecce præceps nimis & immatura fati inclementia filum abrumpere, & ſtylum deponere jubet. Ego verò eorundem Virorum Clariſſimorum hortatu inſtigatus, nihil mihi prius aut antiquius faciendum eſſe putavi, quàm parentis mei voluntatem tanquam legem exequi: id quod non jura ſaltem, ſed naturalis inſuper ſuadet ratio.

Quando verò de more jam recepto Patronus illis parandus fuit, in cujus tutelam committerentur, cur Tibi, ILLUSTRISSIME PRINECPS, eos vovere & dedicare voluerim, ſive conſuetudinem ſequendam arbitrarer, ſive rationem aliquam peculiarem, facilè reperiebam. Etenim ante oculos mihi obverſa-

obversabatur ILLUSTRISSIMA CELSITUDO TUA, cui Illustrissimi nominis honori, id à me inprimis omni jure suo deberetur: deinde & quæ eas partes tueri posset ob auctoritatem, & libentius esset id factura: eumq; mihi sensum multa suggerebant: præcipuè verò ingenii virtutisq; indoles, amor erga literas & literatos incredibilis: utraque non arte quæsita, sed domi, ut sic dixerim, nata, & cum lacte materno hausta, vel per canalem hereditarium in Te derivata. Nam quis nostrorũ hominum vel etiam exterorum ILLUSTRISSIMÆ familię vestrę nomen non novit? quis non pariter suspicit ac veneratur? Cui verò obscurum esse potest, in ea familia non paucos vivos ac mortuos scriptis celebrari? memoriam omni honorum genere coli, & immortalitati monumentis æternis consecrari? ita sunt merita ejus conspicua,

ſpicua, favor in literatos incredibilis fama celeberrima. Nihil hoc loco dico de Illuſtriſsimis majoribus C. T. quorum ut merita, ita memoria in annalibus, imò in animis omnium ita inſcripta eſt, ut nulla eam deletura ſit oblivio. Sed de C. T. & Patriæ Parente, Illuſtriſs. & Auguſtiſsimo Principe CAROLO Præfecto inclyto toti⁹ Sileſiæ multa poſsē veriſsimè prædicare: hoc quod dico in ore omnium eſt: totius ipſum Sileſiæ lumē, ac veluti Solem quendam eſſe, qui reliquos Principes in eadem tanquam lucidiſsimas ſtellas ducat: qui, ſi quisquam alius, rectiſsimè gloriari poteſt, ſe in cujusvis ſubditi ſinu omni tempore & loco quietiſsimè placidiſsimeque ſomnum capere poſſe, ita ſingularis virtus, & clementia rara non modò admirabilem, ſed planè venerabilem ipſum reddidêre. Eſt certè Illuſtriſs.

riss. illius Celsitudinis planè perpetuum, etiam leviter rogantibus adesse, nō avertere vultū, non occupationes simulare, aut aliorum necessitates eludere: Sed magnificentiâ prorsus regiâ, non ad favorem & paucorum dierum fabulas, sed ad commoda privatorum, re, consilio, operâ, liberalissimaqúe voluntate plurimis succurere. Hæc adulationem nullam habent, cum quid fiat ante oculos omniū sit, & audiantur bonorum acclamationes omnibus in locis, qui ipsius consilio patriam quàm felicissimè (utinam diutissimè!) regi posse rectè judicant, & *hac nive solutâ multum luti fore* certò sibi persuadent. Verum de C. T. quid dicam aliud, nisi æmulam esse, vel potius paternarum virtutum illustre quoddam speculum! Tanta n. & tam admirabilis in eâ clementia non modò erga superiorum sed etiam inferiorū

feriorum ordinum homines, ut procul dubio cum Tito Vespasiano *piaculum esse judicet, à facie Principis quemquam secedere tristem.* In literas verò studium, & literatos singularem favorem probant plurima, illud imprimis, quod plerasque Germaniæ literarum officinas publicas, quas Academias vocant, perlustraverit, & in iis oratione disertâ, ingenio solerti omnium oculos & animos in se converterit, ipsamq; paulò pòst columnã fore patriæ firmissimã, coronam virtutum omnium fulgentissimã ostenderit: in qua, ut verbo dicam, cum Illustri stemmate pietas, cum doctrina virtus, cum gravitate clementia, cum augustissima dignitate ipsa certat humanitas. Quia igitur majori in precio habentur libri, in quorum fronte magnorum Principum quasi DEORUM nomina leguntur: nõ potui non opu-

scu-

ſculum hoc pro ſummo C. T. erga literas favore, & admirabili clementia, quâ erga me etiam, licet indignũ, aliquoties uſa eſt, C. T. inſinuare, non quòd nemini obtrudi poſſit, ſed quia nemini magis volo ac debeo. Accipe igitur, ILLUSTRISSIME PRINCEPS, hoc ex cenſu literario depromptum munus, nec ingratum eſſe patere, (ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω, quomodo antiqui puſilla munuſcula Diis ſuis cõſecrabant) & meum in editione & dedicatione affectum, ſi id meretur, proba: & ſi res exiget, auctoritate tuâ defende. Dab. Argentorati ex ædibus Dn. M. Iſaaci Malleoli Profeſſoris ibidem & Mathematici Clariſsimi, Cal. Jan. Anno poſt mille ſexcentos duodecimo, cujus exordium imò etiam exodium habe feliciſsimum.

Illuſtr. Celſ. T.

Subjectiſſ.

Carolus VVeinrichius Vratisl.

AD LECTOREM
animæquum.

Rumpit nunc poſthuma, amice Lector, Joh. Fr. Pici Comitis eruditionis admirabilis & ingenii rari ſcintilla, hactenus nōdum viſa: innati enim pudoris & modeſtiæ, ut ita dicam, liquor multoties reſtinxit, videlicet, ne ambitionis notam Patrono inueret: ſed eam tandem, præter amicorum monita, Authoris hujus ſumma & ampliſsima dignitas, ac materiæ de LUDIFICATIONE DÆMONUM præſtantia quaſi ventulo quodam & fortiori aurâ reſuſcitarunt. Quis enim non famam ſaltem ſed ſcripta etiam Illuſtris hujus Comitis ſuſpicit pariter ac veneratur? bardus certè, imò lapis ſit neceſſe eſt, quem nō moveat aut excitet ingenij ipſius ſplēdor, qui quàm latè & amplè ſuos emiſerit radios

Per

Per mare velivolum, terras, cœlumq; profundũ

norunt omnes, nisi in re literaria planè hospes aut ignarus. Materia verò ipsa, quàm sit difficilis, obscura, ponderosa quis dubitat? Sudarunt multi in ea cum laude, & ex recentioribus quidẽ, quos novi, præclarißimus Bodinus, Lambertus Danæus, Martinus Delrio, Joh. Vuierus, Petrus Loyer, Lavaterus, aliiq; plurimi, quorum omnium nomen apud literatos immortale est. Hos verò Dialogos omißis aliis, ita mirificè commendare solitus est, magnus ille & verè Illustris DN. ANDREAS DUDITIVS *per multos annos Orator & Consiliarius Cæsareus, Vir incomparabilis, ut hujus unius auctoritas Parenti meo potuerit sufficere, & efficere, ut eos tandem à blattis & tineis liberare, inq; lucem protrahere cuperet, & ô benè si non in aciem. Hoc enim, si unquam, seculum famæ habet*

mæ habet prædunculos, qui si quid improvidè & minus cautè dicatur, excipiant, traducant

Angustum per iter luctantes ambitionis,

Respondet Criticorum Princeps: Ut flamma fortior non est sine fumo, ita fama clarior sine livoris nube. Sed quid opus apologia? tu ipse lege, & judica, qui candidus ac bonus es: malorum enim quis aut mentum aut mentem respiciat? Quod si tamen non ingratum tibi fore hunc conatum nostrum recognovero, videbis paulò pòst de peste, & fulminibus commentarios, imò & Cratoniana Consilia posthuma: Interim his fruere, benè vale & fave.

PROŒMIUM.

M. MARTINI VVEINRICHI M. C.

QUÆ me res hoc tempore ad tres Illustris illius Francisci Pici Comitis, de strigibus sive Dæmonum ludificatione Dialogos in lucem emittendos permoverit, volo initiò breviter cõmemorare, quãdo id ipsum, quod sum de lemuribus nostræ provinciæ, nostrique seculi, certissimâ fide descripturus, huic ipsi argumento affine inprimis est, adeò autem his proximis annis innotuit è literis, famaque publica, nullus ut angulus in Germania, vicinisque regnis sit, ad quem ejus tàm stupendæ rei aliqua saltem notitia non pervenerit, & absque hoc, in publicum commodũ facit, de mirificis nostri illius cõmunis hostis insidiis simpliciores moneri, doceri etiã eos, qui cum potestate sunt, quibus modis, quove eventu his quidem propè inauditis lemurum inquietissimorũ turbis obviatum fuerit, similibusque in casibus obviari debeat.

Anno à Christo nato 1591. die Septembris 20. qui ab orbium cœli & Planetarũ decursu ob dominiũ Veneri sacer est, in celebri quodam Silesiæ oppido, manè sub ipsam aurorã civis quidã è sutorũ tribu in extremis

ædium suarũ partibus, quibus erat hortulus adjunctus, nullâ evidente tum quidẽ causâ impulsus, gulã sibi ipsi præcidit, solutis lisis (sic.n.eas venas appellant anatomici) cultro sutorio adacto in eas partes violẽtius, eoq; ex vulnere effuso sanguine, & spiritu è vestigio obiit. Uxor re animadversâ, & cùm sororib. communicatâ, tam inopinato casu consternata, quoniam insignem infamiæ notam prævideret sibi è tali cæde metuendam, si quid in publicũ emanasset, ut speciosè tegeret factum tam nefandum, quantum quidem posset: quærentibus de mortis modo, apoplexiâ maritũ obiisse affirmavit: Simulque è vestigio ædes undique pessulis objectis occludunt, quibus id fuit mandatum, nè quis forte irruens, quid ageretur, quidve monstri aleretur persentisceret. Qui proximè vicini erant, vel affinitate juncti, aut aliter ejus vivi familiaritate usi fuerant, viduã salutaturi, ut fit, dolere se de obitu amici prolixè ostendebant, aditumque alloquendi, consolandique causa petebant. Non ferebant hoc sorores viduæ illius, sed nec familia, quod dicerẽt, agnoscere se quidem *συμπάθειαν*, & benevolentiæ gratissimæ studium, sed nunc quidem nec mortuum eorum officia desiderare, nec viduam in illo primo stupore quenquam admittere: si tamen ita videretur, paulò post reverterentur. Inte-

tur. Interea cum de apoplexia in oppido sermo percrebuisset, quó rem omnem minus facerent suspectam, è suis quosdam ad sacrorum templorumq; præsides ablegant, ut locum, & de cætero honorificam sepulturam de more peterent, inprimisq; signum campanarum sacrarum, quò ad solennitates funebres convocari cives solent: Id verò, ab iis, quorum ea cura propria est, quod nihil videretur obstare, maximè cum in multis nummis esse crederetur, facilè impetrarunt. Quòq; omnia cautissimè agerentur, ac ne quid undecunq; de sauciatione divulgaretur, mulierculã precio conducũt, quę cadaver ex vulnere fædatum sanguinolento cruore diligentius mundaret, rimamq; hiantis plagæ obvolutam muniret, ne vel minimum vestigium læsionis appareret. Id postquã executa esset famula, conjunctis operis feretro indunt cadaver ; ipsa vero vidua sutoris illius uxor quæ fuerat, decem antè diebus cum enixa nec adhuc domo puerpera egressa esset , ejus loci pastorem acciri jussit, ut in gravissimo casu solatii gratiâ turbatissimæ viduæ adesset : Quod ille vir optimus pro officii sui ratione, & ex humanitatis cõmuni lege, & sympathiâ pietate digna, præsertim cum nihil mali suspicaretur, non gravatim se facturum ostendit : Sistit se igitur & solatur mulierem pro-

lixè, cumque à colloquio recessurus esset, sorores viduæ quæ astabant, rogant theologum, earum rerum omnium ignarum, cadaver ut aspiciat. Obsequitur ille, & nihil subesse putat: Cadaver enim ita accuratè omni ex parte linteis obvolutum fuit, nihil vt vspiam etiã à benè attento deprehenderetur, & ita positum erat loco altiore, ne involucra rugata vel diducta aliquid innuerẽt. Mortuum dixi, die Veneris, tertio ab hoc die, qui erat Dominicus, adhibitis solennitatibus omnibus, qualibus honestari piorum, & ingenuorum hominum exequias convenit, sepelitur, & quod ferè ditioribus tantum indulgetur, aut saltem ab his solis expetitur, funebris concio eidem habita, nihilque omissum, quod ad honorificam sepulturam faceret. Nam qui verba faciebat in magna civium frequentia, ita prolixè defunctum commendabat, vt qui omnem vitam suam innocenter religoseque transegisset: Laudabatur à studio audiendi verbi Dei, à religiosa usurpatione divinorum mysteriorum, à liberalitate in egenos, virtutibus etiam aliis Christiano homine dignissimis. Et si de illius vitæ ratione cognoscendum esset, non deerant in eam sententiam universorum civium testimonia, adeò fuit honesta de eo viro opinio. Hæc postquam ita gesta sunt, existimaretque ea
familia

familia, rem omnem de nefariæ cædis genere dissimulatum iri, cum cautè esset singula administrata, jam neque sex propemodum hebdomades ab obitu exactæ essent, Ecce rumor emanat, atrocior quidem, quã cui initio fides adhiberetur, constantior tamen, quam ut prorsus posset negligi, neque modò in ipso oppido, cujus civis fuerat, sed & in pagis viciniorib9, hominem eum, de quo agimus, suis manibus violentâ morte illatâ interiisse, non apoplexiâ ad alios fallendum excogitata. His sermonibus vel ipso potius officio, & necessitate adductus Senatus illius loci prudentissimus, eos omnes qui mortuo affuissent, ad examen vocat, sine quęstione tamen & equuleo, cogitque ut quid accidisset, quid vè singulis constaret, & vel vidissent, vel audivissent, apertę exponerent. Rem. n. amplius fictam non videri. Etsi autem, ut fit, suspecti titubanter, & nutante prosus oratione ad interrogata responderent, nec unâ sententiâ aut satis constante narrarent, commutatis subinde circumstantiis, atq; ita elabi perplexitatę conarentur: tamen multis ab indiciis conjici à prudentiorib. poterat, hominẽ suo ferro occubuisse: Proditũ n. fuerat, eo in loco areæ, ubi concidisset, plurimum effusi sanguinis conspici: quod tamen indicium ita festivè eludebant, cum is locus lapidib.

esset stratus, correptum apoplexiâ in ipso lapsu ad saxū paulò acutius illisisse eam partem, vt vulneraretur: Negare autem factum initiò constanter omnes, quorum intererat, quod fingerent verisimile non videri, virum id ætatis, tam pium affinem culpæ esse, facinusque tam immane in se admittere potuisse, itaque magnum in se negotium suscipere, qui accusare auderent. Porrò cū urgerentur admonitionibus crebrioribus quibus stimuli sauciæ conscientiæ acuuntur, rem tandem confessæ sunt, addentes, ferrum sive subulam in veste ejus latuisse, ita verò summotam ut nemo eam amplius in suam vel aliorum perniciem usurpaturus esset. Se verò cōmitere rem totam senatui, modò daret operam, ne ad condemnandum festinaret, haberetque respectum familiæ, ipsiusque viduæ, & ne quid liberis quos ab eo sustulisset, infamiæ quippiam afferretur, adjumento autem essent superstitibus, qui extra culpam essent, maximè cùm nondum manifestò constaret, an non vis ei aliundè illata, aut etiam morbo quodam mentis inductus sibi vitam decurtasset: Crescebat interea discurrens totam jam fama per urbem. Itaque Senatus, ut in re gravissima & quod nihil simile post hominum memoriam ibi accidisset, domi, forisque deliberabat, quid facto opus esset.

Quæ

Quæ consilia cum jam non tacita essent, vidua à quibusdam versutis, & malè feriatis & jam consciis illius facinoris animatur, ut rumoribus sparsis de marito amplius obsistat, & de ea re querelas apud iudices instituat, minus verò cadaveris ullam effossionem admitteret, aut ejusdem, in loca infamia translationem, aut saltem maritum pro mago, in quarto, ut ajunt, improbitatis actu proclamari, aut eo, qui seipsum jugularit. Neque enim se dubitare, omnia illa criminationum capita à malevolis, qui sub hac frigida jejunaque calumnia delitescerent, nequiter conficta esse: neque se ullo modo passuram, ut ignominiosius cadaver tractetur, nisi in re tam ardua evidentioribus argumentis ageretur. Quæ mulieris audacia & prope insolens proteruia post facti etiam confessionem, aliquo modo Senatum commoverat. Sed dum hæc utrinque aguntur, ecce Spectrum apparet ea specie, habituq;, quò vivus ille utebatur: neque modò in nocturnis umbris, sed luce media. Dormientes alicubi solo aspectu horridiore terruit excitatos plerosq; impetu facto, lacessendo, graviterque premendo multipliciter afflixit, infestavit, exagitavit, adeò, ut cùm illuxisset, multorum in oppido querelæ de superioris noctis molestiis exaudirentur. Quò verò gravius passim tumultuabatur, tanto

minus familiares, & cognati ipsius sibi quiescendum putabant, remqne ex sua fide Præsidi Magnifico exponunt, nimium tribui inanissimo rumori, suspicionibus cæcis rem agi, & gravari fidem hominis integerrimi, pleraque malitiosè à suspicioso hominum genere confingi. Itaque & supplicant, ut Præses sua autoritate interposita caveret, ne Senatui esset integrum vel effodere cadaver, vel effossum tractare contumeliosius: Quòque plus ponderis postulationi esset, addebant, se de toto negotio Clementissimum Imperatorem erudituros, ut ex aulæ potius sapientissimæ arbitrio, quam è malevolorum levissimis conjecturis decerneretur. Ex eo cum per interdicta res protraheretur, tantæ sunt turbæ tentatæ, nulla ut iis describendis oratio pàr esse queat. Nam sub ipsum statim solis occasum ad punctum crepusculi affuit Spectrum, ut nemo in oppido esset, qui ad momenta singula non circumspiceret, & sibi, suisque à larva illa metueret, adeò à vexationibus nemo fuit immunis, ii inprimis, qui diurnis laboribus fatigati, quietem sibi expetebant. Interdum idolum illud ad spondam astitit tantum, modò in medios lectos se conjecit, lateribus decumbentium adhæsit, & suffocationis conatum miserrimè exagitavit, adeòque violenter pressit ephialtes iste, ut mane certis

nè certis in partibus lividæ maculæ ſatis ampiæ (quales è vehementioribus plagis excuſſo è venis ſanguine ſolēt efflorescere) & quod mireris, ipſa veluti digitorum impreſſorum fortius veſtigia tot horarū interjecto intervallo conſpicerentur, ut inde violentiæ argumentum poſſes capere. Hinc vulgo tanta trepidatio, inprimisque imbecillioris animi hominibus injecta fuit, ut ædes ſuas deſerere, & tutiora loca quærere cogerentur. Plerique cùm in ſuis cubiculis ſuſtinere ſe ob periculum non auderent, in cænaculis permanſêre, neque tamen ſoli, ſed plures uno in loco, ut vel numerus animum adderet timentibus. Sed quamvis ſic etiam lucernæ adhiberentur, vigilantibus omnibus, tamen affuit turbator, & interdum ab omnibus, nonnunquam à paucis conſpectus fuit, & ex his ſemper aliqui graviſſimè impetiti. Cùm verò creſceret indies popularis vox, quam vix errare poſſe ſcribit Juriſconſultus, neque quam viginti homines, quos ad rumorem comprobandum plurimum valere creditur, confirmarent, ſed univerſi jam idem dicerent, tandem cenſuit Magiſtratus, aliquid ad averruncandum Dæmonem tentandum eſſe. Jacuerat cadaver in octavum propè menſem in ſepulchro à 22. Septembris Anni 1591. ad XVIII. usq; Aprilis anni ſequentis, cum

Magnifico præside consentiente & jubente circa vesperam hora prima noctis, sepulchrum apertum fuit, astãte ejus loci Senatu, Scabinis, cæterisque quorum opera utuntur judices, adhibitis, maioris fidei gratiâ: Patefacto tumulo ecce cadaver se obtulit integrum, nulla sui parte putridum, sed tumidum, inflatumque tympani modo, nihilominus constantibus partibus omnibus & illæsis articulis, suoque nexu colligatis: Verum quod mireris, non ut in naturaliter mortuis obriguerãt, sed si quis tentaret, ad motum proni & flexiles, In pedibus prior cutis abscesserat quasi flaccida, in cuius locum altèra renata mundior vegetiorque succreverat. Et qa signati ferè magi esse solẽt plerique, quamvis id in abdito plerumque loco, ut retegi non facile queat: hic quoq; in pollice dextri pedis excrescentiam quandam, rosæ imaginem representantem, habuit, quicquid is character notaret. Nullus ibi fœtor gravior animadversus, nisi quod lintea, quibus involutum erat, situm olebant: Vulnus in gutture hians sine putredine rubescebat, nec quicquam quod fieri in aliis solet, aut corruptum aut saniosum. Exemptum cadaver à 18. Aprilis ad 24. diem ejusdem mensis asservatum fuit in feretro, adhibitis custodibus perpetuis, diurno nocturnoque tempore, nisi quod interdiu libero

bero

bero aeri exponebatur, circa solis occasum referebatur sub tectum vicinũ. Licebat autem cupientibus spectandi gratiâ propius accedere, neque ulla dies erat, qua non modò cives, sed & è vicinis locis plurimi nõ accurrerent. Verùm enimvero nihil hac effossione profectum est, turbæ eædem continuatæ à spectro obambulante quas tamen sic se sedare posse sperabant, si à carnifice in locum infamem ad ipsam nimirum crucem sepeliretur. Hoc quoque remedium frustra tentatum, eadem tragædia repetita, & majore omninò cum periculo quam quisquam exponere verbis possit: Quid agerent? Cum intolerandum in modum fureret spectrum, neq; civium modò plerosque, sed suam quondam familiam impetuosius invaderet, graviusque impeteret, ipsa tandem vidua Senatum adiit, ostenditque, nil se amplius obstare, quò minus ex stricto jure in maritum agatur. Ergo judices ad diem 7. Mai Anno 1592. per carnificem è supulchro altero hominẽ effodi iusserũt. Quid singulare obseruatum fuerit, in cadavere eo, dicam. A sepultura altera, dies abierant aliquot à 24. inquam Aprilis ad 7. Mai, ab eo verò tempore manifesta prorsus ad sensum accessione musculosæ carnis insigniter auctum fuit cadaver ut ab intuentibus collatione factâ superioris temporis
major

major molis amplitudo judicari posset. Ibi igitur adacto ferro caput primum à cervice revulsum, mox & artus & manus atque pedes. Tandem aperto dorso cor exemptum integrum, & illæsum erat, quale in recens mactatis vitulis. Quod reliquum erat, in pyram constructam imponitur, satis grandem & altam, supernè multis tædis impositis ad septem orgyas in altitudine, atque in ea strue exustus est: Ne vero vel cineres, vel ossium particulæ inde à quoquam curiosius colligerentur, aut in usum aliquem improbum asservarentur, quod facere in talibus casibus nonnulli consueverũt, adhibiti aliquot custodes, qui nec noctu neque diurno tempore, quemq̃; proprius admitterent. Manè consumtâ pyrâ, unâ cũ cadavere undiq; cineres cõgesti, & quales quales erant, cum ipsis favillis in saccos inditi, mox in profluentem immissi sunt, quo facto, annuente divina gratiâ, spectrum illud evanuit imposterũ, nec à quoquam visum est amplius.

Atq; hęc est prior historia novi lemuris, quæ ut valdè mira, ita propè incredibilis videri posset, nisi toti nobilissimæ nostræ Silesiorum provinciæ, ita tota ea res cognita esset, ut dubitationi omnis probabilis ratio præcidatur. Et vivunt etiam nunc, qui non audiverunt, legerunt, sed

viderunt

viderunt ipsi phantasma, & quibus cum
larva illa sæpius congressa est.

Sed hujus furoris manici qui nostros po-
pulares hactenus vexavit, aliud etiã exem-
plum àtrocius, cognatum tamen superiori,
æquè certâ fide exponam[9]. Johannes Cun-
tius civis fuit oppidi Pentsch, patriam ha-
buit Pagum Lichten appellatum, in ducatu
Jegerdorfensi. Is in ejus oppiduli senatori-
um ordinem cooptatus ita benè multis an-
nis ei muneri præfuit, ut Consulis etiam lo-
cum aliquoties obierit, vir maturæ jam æ-
tatis & propè sexagenarius. Ejus porrò vitæ
ratio ejusmodi planè fuit, ut neque ci-
ves, neque exteri, non in privatis modò
negotiis, sed ad rempubl. etiam attinenti-
bus, quicquam in eo culparent, adeò fa-
ma integra viro, nisi quod ab obitu vul-
go nonnulla spargebantur, quorum ni-
hil vivo obiici à quoquam potuit: Hoc ve-
rò de eo illius loci Theologus ex intimo
animi sui sensu professus est, hominem &
sacris concionibus frequenter interfuisse,
usumque religiosè Sacramentis, nisi quod à
primo ingressu in subsellia Senatorib. desti-
nata, stertere illicò fuerit solitus ab exordio
concionũ, ad finẽ usq;, ut inde non obscurũ
argumentũ capi posset, quo animi motu af-
fectuq; sacris interfuisset: Hic igitur fortè ad
Prætorẽ oppidi accersitur, unà cũ ceteris Se-
natoribus

natorib. in controversia attinente aurigas nõnullos, & mercatorē Pannonicū, ut utrinque causâ cognitâ res ad aulam devolveretur. Ibi cum pars utraque audita esset, & quæ videbantur caput causæ attingere diligenter consignata essent: invitatur ad cænulam, quam interea uxor Prætoris instruxerat, cumq; hic domū eundi necessitatem sibi afferri ostendisset, invitatur amplius ab hospita, uti cæteris ipse nō gravatim adesset. Cuntius expediri à se prius quædā oportere prætēdit, daturū verò operā ut se exolvere posset, addita hac sententiâ. Vivendū esse hilariter, dum liceat, molestiarum sat magnam indies sementem esse. Alebat is domi suæ equos præstantes quinque, ex his domum reversus, cum equū, quem cæteris ob generositatem præferebat, produci è stabulo jubet, ibiq; ante ostium ad vicinam columnam alligat, ut soleæ ferreæ, quæ solutiores viderentur, arctius applicarentur. Id dum moliuntur, herus & quem secū habebat, famulus & pedem equi ad operas adhibent, ille velut irritatus recalcitrat, & grandem plagam famulo, graviorem hero impingit, qui ex ea ilico concidit, ex altera parte minister. Qui proximè vicinus erat, sublevat lapsos & in ædes deducit. Ibi herus: O quantopere, inquit, uror miser, & æstuo totus, idque geminavit aliquoties

aliquoties eodem verborum tenore obser-vato. Interea plures accurrunt, ut fit, ad-ornantur lecti subjecto stramine: Æger ve-rò repetita priore exclamatione de ardore jam prorsus intolerabili, iterum atq; iterum conqueritur, locum affectum in tanta non virorum solum, sed fæminarum frequentiâ propter verecundiam neque nominare, neque indicatione aliqua designare aude-bat: Remotis autem mulierculis, cum es-sent pudenda diligentius considerata, quod diceret ibi se læsum esse, ne minimum qui-dem ullius plagæ vestigium apparuit, & ta-men de dolore earum partium miræ homi-nis querelæ audiebantur. Accedit ad de-cumbentem filiolus, quem ex tertia uxore susceperat, hunc æger ille intuitus, Tui, in-quit, mi fili planè me miseret, quàm vellem tua solius causâ diutius paulò vitam mihi prorogari. Et quod morituri facere con-sueverunt eum filium uni è senatoribus, qui tum fortè aderat, & baptismo pueri te-stis astiterat, diligenter commendat, ut ejus rationem se mortuo haberet. Assensus est ille, gratificaturum se amico, in bona tamen spe esse ostendit, vivere posse diutius, Deo clementissimè hoc, quicquid esset infortu-nii, avertente. Ibi Cuntius: Vtinam, inquit, Deus mihi etiam peccata admissa per & propter filium suum remitteret, sicut vobis

remittit,

remittit, pro quorum salute non dubitavit mori. Tum qui proximè astabat ex amicis, ita eum compellavit: Atqui, ô Cunti, tuâ quoque causâ & ut te, tuamque animam servaret, idem suũ sanguinẽ preciosum in cruce effudit. Nequaquã verò inquit Cuntius. Mihi enim divina gratia non patet, nec flagitia à me gravissima admissa unquam condonabuntur. Id cùm ex astantibus mulieribus una cordatior audisset, monere cœpit amicos, cogitarent maturè de theologo advocando, qui hominẽ consolaretur, quẽ tantopere trepidare videbant, vel saltem non desperare. Sed non dissimulavit Cuntius, id sibi valdè esse adversum, itaque dum alius aliud agit, in communi occupatione, omnis mentio de sacerdote advocando conquiescit. Plerique ex iis, qui præsentes erant, nihil sinistri suspicabantur. Astabat ei inter cæteras fæmina quædam, quam ipsam etiam, testem baptismi liberorum suorum adhibuerat, ea cum adeò malè affectum & animo & corpore animadverteret, in genua procũbens, breviter est Cuntium consolata, cumq; sæpius hujus formulæ verba repeteret, æger ille: Utinam Deus mihi esset propitius! sic est illum affata. Ita statue, ô compater, & quidem indubitanter, Deum illũ nostrũ planè misericordem esse; Christum verò ita satis
fecisse

fecisse pro nostris peccatis omnibus, ut propter perfectissimum suum meritum tibi quoq; certò sit remissurus peccata tua, etsi tantus esset illorũ numerus, quantus arenularũ in mari, quemadmodũ & publicæ homiliæ sacræ, & hymni vulgares tibi notissimi, nos luculentur erudiũt. Ibi ille: Quicqd dixeris, hoc scio, Deum nequaquam mihi peccata mea condonaturum, imò æquari, conferriq; omniũ scelera vix posse cum parva parte meorum: Quid vel quale id fuerit, Deo soli, Cuntioque cognitum fuerit necesse est, etsi vulgò varia spargebantur. Qui decumbentis corpus attingebant, eum circa pectus, & artus reliquos totum frigere, nihil caloris uspiam deprehendi, constanter affirmabant. Relatum est inter cætera, Cuntium 2. die Febr. in ipso, ut vocant, Purificationis Divæ Mariæ virginis festo, quarto die ante acceptam ab equo plagam (quam 6. Februarij senserat) baptismo cujusdam infantis astitisse, cui nomen Mathiæ impositum. A' sacris peractis cum domum revertisset, deposito colobeo scorteo; Hic puer, inquit, ultimus erit, cui ego hoc officium præstiterim: Quæ verba & uxor & familia notarunt & postea non dissimularunt, hæc ab eo dicta fuisse: quo ab indicio suspicatum fuit, non fuisse illi ignotam obitus sui horam, atque ita Dæmoni peculiari

fœdere obstrictũ fuisse, præsertim cum constaret, satis luculentas ab eo collectas opes, non ex hereditate, aut rebus adventitiis, cùm paulò antè mercenarius lignator, sive scandularius in sylvis fuisset. Fuêre etiam, qui dicerent, eum unum è filiis suis quandoque vendidisse, etsi cui, & quo tempore non satis constaret. Fuisse autem dicebatur formula pacti ejusmodi, ut eum spiritus malignus destinato temporis articulo tali modo ac ratione avocaret, ne id populus eo autore factum animadverteret. Hæc ut dixi, in vulgo spargebantur, penes quem fides rei esto: ostendi paulò antè, ab equò Cuntium pulsatum graviter circa vespertinum tempus: mox autem evocatus est filius maior natu, ut patrem lethaliter decumbentem inviseret, cumq; de morbo monitus esset, noctu se in pedes conjecit, ut mortem patris anteverteret, id quod & factũ est. Cumq; is advenisset, pater ordine ei, quid sibi evenisset, exposuit: Filius periculum considerans à latere non abscedit, & tota nocte officii causa ad lectum vigilat, cum quibusdam aliis. Hora erat secunda noctis, cùm qui obire plateas solent, vigiles, signum edunt horæ: id cùm audiret Cuntius, ô quam suaviter, inquit, iste vigil horarũ facit indicium, utinam mihi liceat, vel ad auroram vivere, quod tamen non contigit. Mortuus enim est

nim eſt horâ noctis tertiâ:ſub id verò tẽpus catus quidam ater per feneſtellã amoto unguelis peſſulo (non enim patebat) ſubitò ſe immiſit, & ad ſtratum ægri accurrit, unguibusq; adeò lodicem & faciem invaſit, perinde, ac ſi vi hominem loco moturus eſſet, ſed è veſtigio rurſus è conſpectu ſe ſubtraxit, quo facto expiravit. Manè defuncti Cuntii filius major natu, cum cognatis quibuſdam ejus loci paſtorem adit, eumq; edocet, parentem ſuperiore nocte piè defunctum, & cum vivus nõ modò civis, ſed & Senator, & Conſul fuiſſet, famæ probatiſſimæ, vitæ innocentiſſimæ, rogare heredes, ut ſolemnibus exequiis uti liceret, & loco aſpectabili ſepeliretur, quod ille facilè ſe admiſſurum oſtendit, ſi Senatus paſſurus eſſet, & ji quibus cura templi & funerum committitur: Nihil renuit Senatus, ſepulchrumque ad aræ partem dextram ei permiſſum, id quod cognati certâ pecuniæ ſummâ redimebant. Vix objerat Cuntius, tempeſtas oborta eſt, inprimisque in ipſa funebri pompa, ventis impetuoſiſſimis omnia turbantibus, admiſta nive copioſa, ita ut à gelu & turbine omnia corpora exhorreſcerent, quâ maculâ ceremonias ibi affecit. Cadavere humato, ſumma ſerenitas ſubſecuta fuit, ſedati motus in aere omnes. Antequã autẽ cętera cõmemorem, quæ poſt ſepulturã evenerũt, illud

non est hoc loco prætereundum, quod stâtim ab obitu contigit: Cadaver Cuntii lavandum duab. pauperculis pedissequis commissum fuit, quod dum expediunt, & cadaver in aqualiculum sive alveum immissum tractant, versant, & complicatas manus in latera reponunt, ecce manus altera reducitur sponte sua in eam ventris partem, à qua rejectæ erant, quod animadvertens altera illarum, Vide, inquit, ô mea, rem prodigiosam, aliquid mõstri subsit necesse est. Sed cautior altera, tace verò, ait, tu, & dissimula, ne quid periculi nobis creemus, si quid nobis narrantibus divulgabitur. Abit dies unus, itemque alter, cum rumores in oppido de eo varii sparguntur, quod incubus Spiritus quidam, sive Ephialtes Diabolicus sub specie Cuntij vicinam quandam fœminam reluctantem invaserit, compresserit, graviterque afflixerit, etiam nondum humato cadavere: A' funere verò venisse idem spectrum ad nescio quem in cænaculo dormientem, quẽ excitatum his verbis compellaverit: Vix me contineo, quin ita te affligam, ut salvus esse non posis: Vox similis Cuntii: significatum id uxori ejus, maximè cum vigiles in nocturna custodia observasse se constanter dicerent, singulis noctibus in ædibus Cuntij tumultus, jactus, casus

audiri

audiri, manè apertas januas reperiri, quæ pridie essent diligentissimè obseratæ: Equos in stabulo mirè inquietari, ac vociferari, perinde ac si ab aliquo gravius pulsarentur, aut mutuis morsibus atque ictibus sese conficerent. Canum in urbe passim latratus prorsus insolitus, nulla quies, alius aliud se, vel audivisse, vel vidisse prædicabat. Hæc etsi ad suspicandum quippiam, non parum faciebant, tamen statui nihil poterat, donec vir probatæ fidei ex evidente indicatione deprehendisset, quid monstri in oppido oberraret. Ejus enim civis famula cum manè ad operas se accingeret, hero narravit, se è somno excitatam audivisse obequitantem quendam circum ædes, inpegisse autem ad parietes tanta vehementia, ut omnia tigna contremuerint, quasi jam jam ruitura, ignibus etiam per fenestras omnes collucentibus: quo spectaculo territam se cum aliis in ipsa trepidatione caput lectis involvisse, ne quid in sensus incurreret. Herus narratione famulæ motus è vestibulo egreditur, circumspicit in partes omnes. In nive verò, quæ ea nocte deciderat, vestigia mira conspicit, sibi planè incognita, quod neque porcorum essent similia, nec canum, nec felium, nec pecorum ullorum, quæ domi alerentur, ita constare nequi-

bat, cujus animalis videri possent. Die 24. Febr. absolutis in templo Catecheticis exercitiis adiit Theologus, minister verbi Dei eo in loco publicus, unum è judicibus urbanis: Eum præter opinionem ægrum offendit, advenientem verò conspicatus his verbis est allocutus: Ego, mi Domine compater, nocte superiore Cuntium in meis ædibus vidi, cùm mecum esset: Obstupescit Theologus, & hominem fixius intuitus, mirari se quidē dixit, sed adduci vix posse, ut id verè factum credat: Alter verò cum sanctè confirmaret, rem se ita habere, rogatur à theologo, vidisset ne hominem ipse: Vidi, inquit, hisce oculis meis circa horam undecimam noctis, quam ex indicatione vigilis observasset: Quòque res certior esset, orationem recitavit, quâ esset à Cuntio hac propemodum formulâ compellatus: Ne metuas, mi compater, nihil tibi à me periculi est, ideò tantum te adij, ut de quibusdam tecum agerem: Reliqui à morte mea filium natu minimum Jacobum, cujus tu in baptismo susceptor fuisti: Est autem apud filium meum natu maximum Stephanum civem Jegerdorfensem cista quædam, in quam reposui florenos quadringentos quinquaginta. Id tibi significo, ut fraudem avertas, ne quid ex ea summa filio meo subtrahatur: Debes verò tu ex officij ratione

filio

filio meo præesse, quod si facere neglexeris, vide, quid de te sit futurum. Notarius is erat reipublicæ: Ubi verò sententiam Cuntij didicisset, obtulissetque ei suam in ea re operam diligentem, evanuit spectrum, & in superiorem contignationem se contulit, in qua inambulabat adeò impetuosè, omnia ut creparent. Inde in stabulum ad vaccas se contulit, quæ ad ejus præsentiam ita tumultuabantur, ac si omnes solutæ essent, & mutuo se proculcarent. Manè omnes alligatæ suo ordine absque ullo læsionis vestigio inventæ sunt. Ædes Notarij vicinæ erant Cuntii ædibus, in quibus singulis noctibus mirum in modum tumultuabatur inquietus Spiritus, adeò, ut tota familia uno in conclavi se conjungere necesse haberet, adhibitis etiam, qui per vices vigilarent. Aderant in eo numero audaculi, & temerarij servuli, qui sese ad vigilias offerebant, potabantque strenuè: Hi cùm idolum adesset, & januas modò aperiret, modò occluderet, nunc ad focum, nunc in cellis esset, sæpè etiam cænaculi, in quo erant illi cum familia, januâ patefactâ introspiceret: ita illum Cuntium audacter alloquebantur: Hîc sis, hîc sis, veterator: Ecce ut providus nunc es œconomus, qui antea ne quidem in ipso meridie tua sat rectè ad-

ministrassi, totus avaritiæ deditus: Quid ita nunc adeò sedulus es in tenebris? Ingredere senicule nequam, & nobis propinantibus tibi haustum hunc, responde. Supra cænaculum ferramenta plurima erant reposita, nova, & vetera, ea cum adhærentibus cathenis cum sonitu ingente variè disjecit: Equos verò ita exagitabat, ut eos jugulaturus videretur. Ille verò equus, à quo fuerat ante obitum pulsatus, nunquam vel de die potuit quiescere & nunquam, quod mireris, quietis causa, ut cæteri, se in solum demisit, semper sudavit, semper tremuit, eumque postea carnifex, ut infra dicam, suum fecit. Hic est nimirum equus ille quintus, sigillum Dœmonis, & vel Dœmon ipse, vel sacramentum ejus, & mancipiũ: Ideoq; ab eo percuti flagitiũ hominis oportuit: in utroque autem & equo & Cuntio idem sudor frigidus. Itaque quæri potest, an non equus hic, perinde ut Cuntii cadaver, igni adjudicari debuerit? Porrò sub lucernæ tempus noctu nemo ex cænaculo egredi ante auroram audebat, ac si fortè spectrum in ipso conclavi esset, quamvis oculis non cerneretur, tamen adesse ex signis conjici poterat, trementibus lucernarum fungis & scintillantibus, ignisq; colore livido: Eæ lucernæ (quas tres vel quatuor simul accendebant)

in apice

in apice modicè ardebant, quasi quę jam extinguerentur. Quo signo dormientes excitabantur ab aliis, quoniā in quiescentes irruit, adeoq; compressit ut in syncopen incideret & r creandi essent analepticis, nec tamē quicquam conspiciebatur. Etsi autem vigi'es proximi essent, & ad latera jacentiū in stratis, ita ut pedib. se contingerent: tamen Dœmon dormientes invasit, ipsis vigilib. aspectantib. cujus presśionis index erat, si pedes motarent: Quo signo animadverso voce excitabantur è somno, ut fomentis, & remediis recrearentur: Multi è familia ab ea compresśione periculosè decubuerunt, & vix restituti sunt. Vidua Cuntii, antequā malum ingravesceret, in lecto geniali decumbens ad latus sibi adiunctam ancillam habebat, ad minuendū metū, eo ipso loco, in quo maritus solebat decumbere: Eam ancillā sæpè Cuntius loco cedere jussit, suū eum esse, sibi soli deberi, ni abesset deinceps, se cervicem ei inversurum. Locum igitur mutat domina, & cum familia in cęnaculo pernoctat, famula verò ita miserè ab eo tractata fuit, ut aliquot horis mortuæ instar prostrata vix animam traheret: Sed cum ab astantibus, frictiones, & alia adhiberentur, oculos diduxit, & herum ad fornacem desidere in longa stola candida, specie vastisśimâ clamavit, conantem jam de-

nuò invadere. Nemo verò majorem ejus sævitiam expertus est, quàm vidua, ita, ut ne de die quidem sine comite in conclave aliquod aut cellas se auderet conferre, ubique affuit, conatus etiam vim per coitum inferre: Epotavit lac in vasis collectum, interdum coinquinavit, sordibus immissis, vel succulenta illa massâ sangnivolentâ reddita. Filiolus Cuntij, qui paulò ante patris obitum fari cœperat, cum manè è lecto surrexisset, patrem dixit sibi affuisse: Jussit, inquit, me sese ad sepulchrum sequi, daturum se mihi nummos rubentes. Major natu filius publicam illam famam de furiis paternis experimento suo dubiam facere volens, in id oppidum se contulit, & ingressus in ædes paternas ibi pernoctat, adjuncto sibi servulo, & in eo quidem conclavi in quo aceres asservantur. Vix se ad quietem composuerat, ecce adest dœmonium more suo solito tumultuans, aperit janu-am, iterumque occludit alternis: Excitatur servus & monetur de precibus contra vim Satanæ.

Alius ex familia auscultaturus quid spectrum noctu moliretur, egreditur ex ædibus, & sub ambulacro subsistit: Huic apparet Cuntius adoriturus hominem: Ille retrocedit, & nactus oportunitatem in ædes patentes insilit, atque in cænaculo se in humum

mum demittit, ſed ſpectrũ hominem invadit, adeoq; ſtrangulat, ut manè in cute expreſſa veſtigia violentiæ apparerent, negabatq;, ſe amplius tam curioſum in irritando monſtro ejusmodi fore. In veſtibulo ædiũ, perinde, ut equus, circumcurſitavit, & ſubſultavit luxuriantium equorum more. Matutino tẽpore à plurib. prætereuntib. eſt cõſpectus, de turbis autem nocturnis in ædib. paſſim vigiles narrabant, quã miras tragędias excitaſſet, ac ſi dæmon ædes è fundamẽto ipſo everſurus eſſet. Columnã, quã vix duo robuſtiſſimi bajuli attentaſſent, è ſolo profundè evulſam aliò tranſtulit. Extra urbem multis occurrit equo tripedi inſidẽs, planè ejus coloris, quẽ equus quintus pulſator habebat. Interdũ ſolitus eſt Cuntius redivivus cũ obviis ſermones cõmutare, de aurigarũ officiis, aut cũ quib. vivo aliquid cõmercii fuiſſet. Viſus diverſis tẽporib. non modò obequitare per vicos oppidi, ſed & per valles, & colles, tàm forti eq̃ greſſu, ut ex ſubjecto ſolo undiq; ignis emicaret. Accidit quodã die ut famula neſcio quib. in ędib. paulò maturius cubitũ ſe cõferret, herâ abſente, quæ cũ ſerius revertiſſet, & aliquid cibi præparandũ eſſet, vaſcula quędã ad pręſentẽ uſum mundanda fuerãt. Vix à cœna lectũ cõſcenderat hera, adeſt ſpectrũ, & primũ quidem januam in ipſo aditu magno impetu pãdit,

idem

idem facit in cænaculo, in quo cum tumultuaretur furiosè, jamque hera esset prospectura, quid gereretur, aperit cubiculum, astat lecto, & brachium mulieris contingit, (affirmaverat autem illa, adeo gelidum illud spectrum fuisse, ut glaciem superaret) mox sic eam compellat: Dic mihi cur solenni nocte, ipsoque die Jovis, vasa famulas mundare pateris: Illa verò admodum territa, Quòd hoc tempore, inquit, factum est, non admittetur amplius, quo ad vixero: Mox regreditur in cænaculum, & vasa mundat, affusâ subinde inter tergendū aquâ, & paulo post evanuit.

Hoc loco illud obiter monendum, montanos homines, ut ferè cæteris superstitiosiores, & à magia non abhorrentes, illud strictè observare, ut singulis septimanis triduo, diebus nimirum Lunæ, Jovis & Solis ab omnibus operis domesticis abstineant, inprimis autem, ne vasa, & utensilia mūdent, quod idem & observant duodecim noctibus à festo nativitatis Christi, usque ad Magorum sacra: Tum enim ne filū quidem è colo ducunt, adeò sibi quiescendum esse ob religionem temporis ducunt: Quæ ego idcirco hoc in loco cōmemoro, quod in Cuntii ædibus nulla famularum die Jovi dicata, mundare vasa audebat, eâ ipsâ operâ in diem sequentem rejectâ. Habent

hæ

hæ περιςάσεις horum maleficiorum, & tantæ πανεργίας, nescio quid occultum, & inexplicabile: vetus est omnium propè seculorum opinio, malignos Dæmones ad stata, definitaque tempora, atque articulos sua maleficia dirigere, quando id jam certò constat, conspici εἴδωλα ἐνεργούμενα ὑπὸ δαιμόνων die noctuque, sed noctu frequentius, & ante intempestam noctem primo somno, itemque diebus certis, Veneris, Saturni, & jejuniorum diebus, quod sic plerique accipiunt, quasi id agat nequam Spiritus, ut hac simulata religione superstitionum chaos in animis hominum cumulet, ac roboret. Fuit sortium maleficarum sua quoque dies, & ex Rabinis constat, Hebræos ita censuisse, Malignis spiritibus divinitus concessam, & prædefinitam facultatem, invadendi, vexandique hominum genus, quartâ septimaque nocte: Quod postquam observatũ fuit, cavere sibi didicerunt timidiusculi, ne quid operis iis diebus conficerent. An hîc, ut in cæteris etiam rebus plerisque, hoc agat ille percussor Angelus, ut divina æmuletur, cum in lege scriptum sit, sacerdotes in sua consecratione die tertio mundari oportere, ut sanctificentur septimo, de quo est in lib. Numerorum, id quidem in præsentia relinquo in medio. Est in Melchiadis historia, eum ita sanxisse, ne dominico, nevè quinto hebdomadæ

madæ die jejunium celebraretur, quod eos dies idolorũ cultores quaſi ſacros agerent, quod tamen ipſum poſterius paulatim obſoleverit. Nam quinto ſextoque die jejunii rationem initam, quod altero die Judas Chriſtũ prodidiſſet, altero verò fuiſſet cruci affixus. Superſtitioſæ autem obſervationis diei Jovis fit & mentio apud Horatiũ l. 2. Satyrarum, ubi ad Jovem converſa mater pueri in quintum menſem quartanâ laborantis, ſic loquitur.

Frigida ſi puerum quartana reliquerit: illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tyberi ſtabit.

Is autẽ dies Jovis fuit, qui non alio, quam ſuo jejuniũ indicit. Habebant igitur gentiles & hunc diẽ, de quo loquimur & alios atros, puros, non puros, non præliares, nõ comitiales, alios in quibus nulli ſuum repetere liceret: Ægyptii etiam certos dies, quibus ſi quis ægrotare cæpiſſet, non convaleſceret. Atque ut hanc ſtolidã impietatem Aſtrologiæ debemus, ita nunquam ſapientiſſimi probarũt ut ait Cicero: & Auguſtinus hoc genus ſuperſtitionis minimè obſervandum monuit. Sed redeo ad id, unde paululũ digreſſus ſum: Sunt enim multa alia, & planè mirabilia percenſenda. Fabri cujuſdam filium ita compreſſit comminutis etiam oſſibus in tenero corpuſculo, & mollitis prorſus, ut com-

complicari in glomum posset, uti chirothecæ, is postea sepultus est. Idem facere tentavit in cæteris maximo cum parentum luctu: Duo itidem senes ab eo gravissimè strangulati, ilicò suffocatione extincti sunt. Alius quidam seniculus, vesperi precibus suis recitatis, cubitum iturus cum scalas conscenderet, à spectro deturbatus concidit, ex eoque lapsu respirandi facultatem amisit, periturus etiā prorsus, nisi familiares ei maturè affuissent. Recreatus verò dixit, se id uni Cuntio imputare. Puerperis, imprimisque si ubera succulentiora haberent, sæpè molestus fuit, infantes è cunis semovit, vel cunas ita tenuit, ut agitari nullo modo possent. Fæmina quædam infantem benè munitum, & fasciis constrictum ex ipsis cunis sibi abreptum animadvertit, cumq; quęsitura eum è lecto prosiliret, parum abfuit, quin infantem conculcaret. Ad decrepitam vetulam noctu se in lectum conjecit & digito in os inserto vocem interclusit. Ad aliam cùm accessisset, & post compressionem tentatam secessisset, exclamavit: Abi, & origanum quære. Eam herbam cum collegisset, nihil amplius molestiæ est experta: Nascitur unum ex alio, adeò longa tela est, ideò quædam & alia recenseamus. Famula quædam jussu herę suæ à Cuntio paululū hordei mutuata fuerat, cū pacto de satisfaciendo: sed

id famula

id famula facere neglexerat, ad hanc Cuntius accedens noctu, monet, ut hordeum reddat, quod debeat: Illa territa advocat familiam, venit & ipsa hospita, cui famula rem omnem exponit. Alius vesperi è symposio domum reversus monente uxore, ut se cubitum conferret, paululum commoratus, ingentem audit strepitum ad alteram mensarum concitari. Sed cùm existimaret, aliquem esse ex hospitibus, imperabat, ut tumultuari desisteret, & more hospitum modestè se gereret, sed nihil profecit: Ibi herus assurgens, volo, inquit, experiri qui vir sis, & cum ad Lunæ lucentis radios utcunque conjiceret hominem assidere mensæ, irruit in eum in temulentia audacius, pulsaturus turbatorem. In ipsa plaga offusâ oculis caligine, illidit pugnum muro, adeò graviter, ut pollice uti præ dolore multis diebus nequiret, Spectrum autem ilicò evanuit. Ibi ille, Jàm qui sis, video, cedam tibi ego, & me ad quietem componam. Apparuit idem & alteri fæminæ in lecto decumbenti, eam rogat, ut sui corporis copiam faciat: ibi illa cum respondisset: Noli, mi Cunti, hoc rogare, vides rugas meas, & deformitatem à senio, excitato risu disparuit. Alia matrona jam illucescente die, cum suos ad operas excitaret, & in scalæ gradu extremo consisteret, conspicit eandem laruam, pandentem

ad am-

ad amplexum brachia: Illa consternata, Abi, inquit, Satana, nullum tibi in me imperium: ad clamorem autem accurrente familia, evanuit. Quendam noctu dormientem adortus est Cuntius, & arreptum ejus penè adeò protraxit, ut avulsurus eum videretur. Referam quid in templo acciderit: Ut foraminosa ferè esse solent magorum sepulchra: sic & in nostro hoc idem est observatū. Nam lapis sepulchralis ità loco motus fuit, ut veluti inversus videretur: sub saxo foramina plura erāt, sed angustiora, qualia musculorum: præter cætera autem erant tria ampliora, ut baculus benè crassus immitti posset: ita etiam profunda, ut ad loculum ipsum terminarentur: Sublato Saxo æquabantur rursus lacunæ omnes ingestâ terrâ. ne quid hiaret, & parte superiore diligenter plantis pedum pressa rursus imposito saxo, Sed die subsequente foramina priora, ut antè, patebant, sparso hinc inde minuto pulvere, perinde ac si gallinarum essent vestigia. Mappa, quæ altari insternitur, quâ parte inferiore vicina erat sepulchro, sanguineis pallidisque notis, ac maculis mirè fædata fuit: eaque res, ut inaudita, multis è nobilitate, qui eo spectandi gratiâ venerant, monstrata fuit. Lapis sepulchralis sordibus fædatus, incerti tamen animalis. Eadem larva in baptisterio benè

clauso lavare solita est, cumque infans esset lustrandus & operculum aufferretur, totus ambitus undis aspersus erat, guttis sparsim adhærentibus: Aqua verò talis, ac si in ea anseres lavissent: Mappa emundata Soli exposita est. In conclavi quodam ædium vicinarum cæmiterio levandæ sitis gratiâ nonnulli convenerant, qui cum maturè in domum se conferrent, vetula in idem conclave ingressa Cuntium conspicit in media mensa stantem, indutum funebri stola, & sursum evomentem flammas, & extendentem brachia ad tigna suprema. Iudæum, qui in hospitium quoddam diverterat, tota nocte afflixit, eumq; raptum, nunc in sublime sustulit, nunc demisit. Venerat fortè in ea loca auriga olim Cuntio notus, eum in stabulo adoritur, & igne evomito ad terrorem mordet acriter pedis pollicem, ut ex eo morsu claudicaret. In foro sub ambulacris quidam cubiculum suum habebat, jamq; se cum uxore cubitum contulerat, huic adest mediâ nocte tumultuator, & eam his verbis compellat, surge, ò compatrissa, filia tua Martha in puteum decidit: Evigilat maritus & volentem uxorem surgere revocat, quod diceret, esse Satanæ ludibria. Cum servo quodam pabulum offerente equis diu luctatus est, extinctâ prius lucernâ, sed cum audacter ille resisteret, eum deseruit, missumque fecit. Alium

occu-

occurrentem ad luctam provocavit, cumq; ille Cuntium prosterneret, & manus collo injiceret, ita præmordit ei digitos, ut vix in integrū restitui possent. Sępe uxores jacētes propè maritos validè compressit: Alteram ex duabus mulierculis, quæ cadaver laverant, mirè impetiit, adeò, ut de vita periclitaretur: Frequenter grandes portiones limi in eam conjecit, ut in parietibus vestigia apparerent. Die altero Pentecostes, peregrinus quidam monticulum conscendit, in quo templum est situm, cumque turrim non valde editam intueretur, videt Cuntium è fenestra prospectantem, in quam solares radii immittebantur. Idem observat alius equo insidens: accedunt & mulieres duæ, quæ monstrum benè pingue, capite supra modum vasto conspiciunt. Ibi una ex illis, præ indignatione expuens, Apage sis, inquit, impurissime Dęmon: Significatur id Pastori: sed is egressus nihil vidit præter figurā longi baculi, in quem evanescens se transformaverat. Conspectus est passim in agris, & campis à prætereuntib⁹ viatoribus. Aliæ mulieres è lino lolium evellentes conspiciunt ante se ingēti statura hominē albicante specie subsultantē & salientem: Dum spectaculi finē expectant, vident adesse alterū, & item alterum, ad septimum usq; , qui omnes cursu insequuntur mulieres: sed hæ celerrimâ

fuga sibi consulentes in urbem se recipiunt, & rem ad Senatum deferunt. Sed nec à canibus abstinuit, quos sæpè arreptos, vel solo, vel pavimento illisit: Vaccas plenas succo evacuavit, ut nihil amplius uberibus inesset: caudas earum sic intorsit, ut in equis fieri consuevit: Deturbavit è tignis gallinas, pullos devoravit, capras colligatis pedibus in præsepia conjecit, & solutas rursus colligavit nodo alio: Vitulos ita macros reddidit, ut laternis punicis magis essent pellucidæ: Equos infinitis modis cruciavit, aliquando equo alligavit cistam avenariam, quam is per stabulum trahens mirum tumultum concitavit, donec equus eo onere liberaretur. Alterius cujusdã equi plantam posteriorem una cum solea ferrea per corium illud, quod capiti secundum aures inducitur, immisit, ita arctè, ut ex illo nexu pes reduci non posset, nisi secto loro medio. Longum esset dicere, quàm multa fecerit nequiter, & quàm petulanter variis modis multos passim ludificarit: Itaq; prætereo volens nonnulla: Addam autẽ pauca, sed certissima. Villicus quidã in vicinia in oppidũ cum venisset, pauloq; potasset largius, ad Cuntii viduam se contulit, ut officii causã ob notitiam superiorum temporum eam viseret: stabat is ad parietem quendam nomine suo evocans Cuntium, ut se sibi quoque

que ostenderet: Vix hæc dixerat, & ecce solvitur janua, & in proximè astantem concidit, ut prosterneretur, sed qui eũ evocarat, cum resiliisset maturius, ictũ vix declinavit. Alium qui templo ministrabat, dormientem ita contudit, & pressit, ut expergefactus vires omnes sibi collapsas esse sentiret, nec tamen sciret, unde id malum ortũ videri posset: Dumq; miser hæc secũ tacitus meditatur, redit ille, & apprehensum aliquoties in lecto hàc illàc volvit & revolvit, ne vel digitũ movere posset. Idẽ accidit ejus uxori, quę cũ diu in cænaculo ægra iacuisset, videt idolũ homunculi per fenestrã sese insinuare, atq; ad lectũ procurrere, in quo eã ita miserè torsit, ac si jugulaturus eã esset, liberata autẽ fuit, filiabus accurrentibus. Unũ etiam filiorũ ejus viri ita pressit, ut labia vix diduci possent: Quid multa? Nulla nox fuit, quâ nihil in ædib. Theologi illius loci exaudiretur. Igitur familia uno in cænaculo juncta super stramentis decumbere solebat: Herus ipse cum conjuge in adjuncto proximè cubiculo. Una autem è famulis animosior cũ se nihil metuere diceret, sola cubitum sine socia abiit; Hanc adoritur Cuntius, & lectos removere, & comprehensam abducere conatur: Sed cum vix se liberasset, & deinceps se familiæ adjunxisset, vidit eundem lucernæ astare, nisi quod initio dubitabat, an quis

ex ſervis eſſet, ſed paulò poſt evanuit. Alià nocte venit in cubiculum ejus Theologi, & inſtar porci deglutiit grana, roſtro ſonitum edente clariſſimum; Cumq; ad clamorem furia non cederet, lucerna admota fuit, & nuſpiam apparuit, rediit autem iterum atq; iterum; aliosq; aliis modis luſit. Multa hîc quoque prætermitto, quia non diſſimilia iis, quæ hactenus recenſui, aut ſaltem non tetriora, lectu certè non admodum ſuavia & propè tædioſa. Ea ſunt in Germanico quodam ſcripto copioſius repoſita, ſed autoris nomen nullum fuit additum, cujuſcunque autem ſit, apparet hominis fuiſſe, & pii, & benè eruditi, & in ipſo eodem periculo conſtituti, quando & ipſe ibi moleſtias ſuas exponit, & aliorum: tantâ autem fide, quantâ hujus ordinis viris meritò adhibenda eſt. Operæ preciũ fuerit ea hîc inſerere, quæ ille vir optimus de ſeipſo refert: octavo die Julii circa veſperam, aſſidebat is uxori, liberisque ſuis, & oblectabat ſe exercitio muſico pro more ſuo: Tum in cænaculo univerſo graviſſimus fætor animadverſus fuit, qui ſeſe paulatim in omnes angulos diffunderet, vir religioſus Deo ſe, ſuosq; piè commendat, oſtendens, agnoſcere ſe immundi ſordidiq; ſpiritus delitias, quas ut aboleret, apparuiſſe Dei Filium: ſed interea auctus eſt ſupra modum graveolens, & peſtilitate quavis nocentior

fætor,

fætor, ut jam ferre nemo posset. Quid facerent? Herus cum suis cubitū se confert, cumque vix quarta horæ parte quievissent, idem fœtor in cubiculo deprehenditur: De qua molestia & fætiditate omnia jam complente, dum maritus & uxor conqueruntur, spectrum adrepit à pariete lecto, pastoriq; afflat auram frigidissimam, tanti fætoris, tantæque malitiæ, ut nulli graveolentiæ in tota rerum natura comparari posset: paulò autem post vir integerrimus ita malè habere cœpit, ut decumberet: Facies ei tota intumuerat, quasi à veneno sumto, venter & ilia inflata, cum gravissimè impedita spirandi difficultate, oculorū inflamatione putrida tanta, ut diu oculorū ministerio inoffensè uti nequiret. His de causis omnibus passim omnium ordinū homines, nobiles atq; ignobiles oppidū à lemuribus infame adeò aversabantur, ut nemo amplius diverteret, nemo pernoctaret, ac quamvis sub occasū solis eò advenissent, tamen pleriq; malebant in tenebris iter facere, quā eo loci subsistere, tanta trepidatio erat publica. Ergo incolæ perpetuo illo metu anxii æstuantes dubitatione frequenter conveniebant, consulentes in mediū quid facto esset op⁹, nec verò ii conventus & consiliorū cōmunicationes aut inscio aut improbāte Senatu fiebāt. Vicini omniū propè ordinū homines sympathiâ afficie-

bētur dignâ homine Christiano, offerebant, quę tum consilia sua tum auxilia alia. Post multas deliberationes omniū civiū idem animus, si aliter ista vexatione liberari nequirent, cadavera aliquot proximis mensibus terræ mandata patefactis sepulcris effodere, ut ex apparentibus indiciis patesceret, quo in cadavere Diabolus vires suas, & ἐνέργειαν exerceret. Consignata fuêre nomina, vocati vero ad consilia ii quorum cognatos ea res spectaret: Assensêre plerique vel ideò, quia cognati Cuntii in eos culpam rejiciebant, qui paulò antè defuncti, & recens humati essent. Soluto conventu tertio, aliquot è senioribus populi Theologum ejus oppidi adierunt, ut de tanta re consulerent; Ostendebant, quoniam malum indies ingravesceret, nec quies ulla fatigatis esset, constaret etiam multos obiisse, plures lethaliter decumbere, læsos à furia tumultuante, rem vero familiarem plurimorum incolarum minui, cives negligi, nullibi recipi, vel saltem ægrè admitti, non judicari dignos mensâ liberali: his de caussis statuisse sese, omnibus consentientibus, rationem aliquam inire, sedandi eas turbas, factâ inquisitione in cadavera nonnulla, non adversantib. iis, quos ea res propius attingeret: Nam cum superiorib. annis simile quid contigisset, idē felici eventu tentatū fuisse;

Habere

Habere se exempla aliorum, qui in tragædiis ejusmodi in ipsa Silesia, malum tali ratione facilè sedassent. Theologus percepta civium sententia, primùm ab eo proposito suos graviter dehortari cæpit, disseruitque, in his malis, quæ divinitus immittantur, haud dubiè, tempus ac modum liberationis soli Deo permitti oportere: Vereri sese, ne si quadam temeritate obviarent, gravius sibi quid attrahant: Videri quoque eum modum avertendi hoc genus dæmoniorum illicitum suspectumque esse: Nullam in terris esse potentiam, quam reformidet Satanas. Quam in sententiam potuerunt virum illum doctissimum etiam ea adducere, quæ nonnulli tuentur, posse dæmones etiam sanctorum, qui è vivis excesserunt, speciem repræsentare, quod innuere videtur magnus ille gentium Doctor, qui Satanã monet transformare se solere in lucis angelũ: nec verò hoc ei factu difficile esse cum nullo negotio, corrupto sensuũ judicio, mentem etiam perturbare phantasmatibus variis noverit. Certè Tertullianus scribit in libro de anima, asseclas Simonis Magi hoc professos, quod prophetarũ animas etiã ab inferis revocaturi essent, si quis id optaret. Ita & Lactantius habet, malignos Demones sub gentiliũ Deorũ imagine apparuisse, ut quod ratione nõ possunt, metu à stupidis exprime

rent: Atque ut poteſt hic Spiritus varias aſſumere formas: ita hoc quoque ſtudioſè agit, ut innocentes infamet, & eſt in tota re quiddam omninò imperveſtigabile: neque dubium eſt, imperitos ab eo decipi: quorum delicta veluti attentata, non tamen conſummata ea mortis pœnâ non videntur afficienda, quâ nulla major eſt, nec ignominioſior: Diabolo etiam occurri vel effoſſione, vel cōbuſtione cadaverum, neſcio quid idolatricum ſapiat. Nam ſi incorporei ſunt penitus, ut dubiū non eſt, nullam certè à corporeis Elementis paſſionem poſſunt accipere, aut torqueri, aut abigi his quidem, & hujus generis mediis aliis omnibus. Hæc igitur dici poterant prudenter ad cives à propoſito effodiendi revocãdos: Sed avelli non potuêre, cum ſe tot ſuis, ſuorumque quotidianis, & ad momenta omnia imminentibus periculis urgeri dicerent, ad id tentandum quod animo concepiſſent: Expectaturum ſe eventum: Itaq; eo humaniter ſalutato in cæmiterium ſe conferunt, ab æditu o claves poſcunt, ac primū omnium Cuntii, deinde & aliorum, quę volebant, ſepulcra reſerant, ſingula cōſiderãt diligenter, & ſigna annotant. Qui ante, & poſt Cuntium ſepulti erant, eorū cadavera jã ſoluta putredine erant, partib. omnib. ita corruptis, ut ne agnoſci quidē poſſent, fractis craniis, & hiantibus ſuturis alicubi:

denique omnia γῆ καὶ κόπρος: Omnia secus in Cuntio animadversa, cujus cadaver integrum, incorruptum, cutis tantum circa pectus & caput atra, aspersa enim fuerat calx viva cadaveri, antequam feretro includeretur, ut citius cōsumeretur. Si quis autē fricaret unguibus, offerebat se cutis alia recens, tenera, rubens, omnes articuli mobiles, nihil rigidum in artubus. Baculus explorandi gratiâ indebatur dextræ, eum cadaver compressis digitis arctissimè tenuit: oculi modò aperti, modò clausi, cumque erigeretur cadaver, faciem primum versus Septentrionē convertit, altero die versus meridiem. Quidam detrahebat tibialia alteri pedi, huic suberat cutis nitida, rosea, tenera, venis planè cōspicuis, cumq; ferro sura altera aperta esset, effluxit sanguis rubens, qualis è viventibus, unde partes tactæ vicinæ tangebantur. Nasus qui citissimè in morituris acuminatur, planè illæsus, non macer, cumque Cuntius vivus gracili esset habitu, staturâ humili, cadaver multò habitius, facies tumēs, buccę inflatę, ut pinguissimi porci mactati speciē referret: adeoque, ut ea moles vix angustiis loculi caperetur, cum ab VIII. Febr. ad 20 Julii diem, quo effodiebatur, sub terra latuisset: quæ res admirationē singularem cōcitavit, maximè in iis, qui è longinquò visendi cau-

sâ

ſa advenerant. Quò autem omnia cautiſſimè agerentur, viſum fuit, alios etiam prudentes viros ex viciniis oppidis adhibere, qui officio judicum fungerentur, ut de plurium ſententia omnia decernerentur. Nemo in eo numero fuit, qui dubitaret, ſuſpitiones omnes in Cuntii cadaver recidere. Qui verò ſimiles caſus meminerant, clamabant, ilicò cadaver eſſe ignibus mandandum. Sed nihil tentatum, niſi ad ejus territorii Illuſtriſs. Principem res tota deferretur, expoſitis diſertè omnibus, quæ præſentes vidiſſent. Inde expectatâ ſententiâ, cum initiò reſponſum eſſet, non probari poſſe præceps conſilium, tandem cum nihil obſtaret, carnificem vicinum advocant, qui adjunctis ſibi duob. miniſtris mox ſeſe ad prædam ſuam ſiſtit, & paciſcitur de precio. Offertur ei equus Cuntii percuſſor, & ſpondetur præterea aliquid pecuniæ, & quantum ad victum ſatis eſſet ilicò numeratur. Adornantur igitur neceſſaria, vocantur cæmentarii duo, qui foramine facto per muros ad aram cadaveri exitum pararent. Cæteri incolæ omnes conjunctis operis in campo proximo aderant, & ligna, quæ ſibi Cuntius compararat, in ſegmenta dividunt, & ad locum ſupplicii convehunt, aptantq; in ordinem, & ſeriatim in ſtruem carnificis miniſtri componunt. Cadaver è

templo

templo funibus per foramen extrahitur, quod adeò ponderoſum fuit, ut funis rumperetur, & ipſum cadaver vix loco moveri poſſet: Foris carpentum erat adornatum, quod cum cadavere tracturus erat equus ille Cuntianus jam carnifici deſtinatus. Quis credat tamē? cadaver adeò intractabile ob pondus fuiſſe, ut amplisſimi corporis equus ægrè id protraheret, & adeò magno, difficilique niſu, ut collapſurus ſæpius videretur, ſæpè in ſtatione reſpitaret, & qui paulò poſt in eodem carpento duos viros inſidentes nullo negotio protraxit. Poſtquam ventum eſt ad locum ſupplicii, eximitur cadaver, unà cū ipſa ſubjecta gleba & linteis, quibus erat involutum, in pyram deponitur, in qua etſi diu jacuerat, tamen totum non concepit flammam, ſed caput cōſumebatur, & man⁹ ad cubitos usq; cum pedib. trunco penitus illæſo: Itaque carnifex, quod reliquum erat, uncis extractum de pyra, in fruſta ſecuit, è quib. puriſſim⁹ ſanguis effluxit, adeoq; ſpirituoſus, ut guttis exilientib. carnifex aſpergeretur. Caro ipſa benè pinguis, particulæ in flāmas luculentas conjectæ, vix in ſequente nocte in cineres redigi potuerunt: Itaque in illa mora cuſtodes adhibiti, qui ſemper adeſſent. Alebantur autem flāmæ etiam eo in loco, in quo erat truncus in partes

ſectus:

fectus: quod aliquid ſanguinis ibi appareret: Cineres collecti diligenter, & in flumen diſſipati: lignorum grandiora ſegmina, qualia in urbibus coquendæ cereviſiæ adhibentur, conſumta ſunt ducenta & ſedecim. Fama erat ſecundæ uxoris Cuntii (tres enim duxerat) parentem, & fratrem ſub Generoſo quodam domino itidem effoſſos & combuſtos fuiſſe. Sed quid fit? Eodem die ſpectrum amplius nullibi apparet, nec quicquam turbarum datum eſt à Cuntio, vel in oppido, vel alibi. Ergo matutinis horis qui ſibi obviabant, negabant uno ore, quicquam ſe illa nocte paſſos à monſtro, omnia quaſi ſerena viſa fuiſſe; locꝰ ſepulturæ egeſtâ terrâ omni, ſaxis immiſſis ęquatus eſt: ne quis deinceps in eum locũ ſepeliri poſſet, ac ſi poſteri eum in locũ fortè inciderent, ſigno illo rei geſtæ admonerentur. Atq; hæc de Cuntio narratio fuit paulò quidem copioſior, ſed veriſſima.

Nunc placet aliud quiddam affine huic adjicere: Famulam habuit is, cujus priore loco mentionem fecimus, ea mortuâ uſitatis quidem ceremoniis ſepulta eſt, ſed quod nonnulla ſuſpicio eſſet, eam ex familia illa nonnihil magicæ ſcabiei contraxiſſe, quò minus ſimili modò tumultuaretur, eo remedio itum eſt obviam, quo exiſtimantur hæc manium poſtliminia

averruncari

averruncari posse. In fauces cadaveris indita sunt quatuor hæc, (mystico enim sensu numero τετράκτυος abutuntur rebus tam vilibus, putidis & alienissimis ad hæc sacramenta) clavus rotæ, Numulus (quali in Charontis fabula animæ ad vecturam addicuntur,) scoparia, seu peniculus patinarius, quo famulæ vasa tergunt mensaria, & cespes, qui ori appositus orbis magnitudine, quem tamen ita consumserat, ut in feretro nihil præter terram esset reliquum: sed ne sic quidem ritè cautum fuit. Octavo enim à morte die, idolum se offert alteri famulæ, eamque ita ephialtes atrox afflixit premendo, ut oculi intumescerent. Infantem in cunis jacentem adeò graviter vexavit, ut nisi ministra accurrisset, de eo actum videretur, sed ad signum crucis & compellato IESU nomine disparuit. Sequente nocte visa est in stabulo sub gallinæ specie, quam cùm veram esse, & evolasse è corbe crederet una è famulis, insequereturque fugientem, moles gallinæ in immensum augebatur, & mox collo ancillæ comprehenso ita in eam sæviit, ut ea parte intumescerct, ne vel cibi, vel potus quippiam posset sumere, ac quia de vita præsens erat periculum, sacramento sumto salutem suam Deo commendavit. Aliam ministram mutare subuculam jussit, quòd quam gestaret, immundior

dior esset. Turbas continuavit in mensem integrum, pulsatis pluribus, sic, ut plagæ exaudirentur ab astantibus, sæpè lectos avulsit dormientibus, specie apparuit non unâ, nunc mulieris, nunc canis, modò cati, modò capri. Mensæ consulis visa est insistere, & è vasculo, in quo acetum è vino, & rosis maceratis factum asservabatur, largiter bibere, reposito vase in locum pristinum, nec tamen altero die quicquam imminutum erat. Itum est tandem ad cremationem cadaveris, quo facto, non modò reverti posthumus iste spiritus desiit, sed & quos læserat, ij convaluere, & ad consuetos labores redierunt.

Sed nimis longa tela est: itaque desino, & ad rem, quam in præsentia agimus, hæc videntur jam satis esse, ut vel hinc capiant ij, quò convincantur, qui manes fabulas putant, cum quibus non soleamus imaginosum, ut ille ait. Totum autē hoc ad lemures veterum referimus, quos Varro & Nonnius nocturnas larvas, & terrificationes imaginum & bestiarum vocant. Augustinus Plotini illius, in quo ob os purgatissimum lucidissimumque, dimotis nubibus erroris, revixisse Platonem putat, sententiam recenset, l.9. de Civ. Dei c. 11. animas hominum dœmonas fieri, & ex hominibus fieri lares familiares, si quietæ & tranquillæ ani-

mæ

mæ demortuorum ſint: ſin omnia turbis commiſceant, & terroribus, lemures dici, de cujus vocis ἐτύμῳ docti quæſivêre, putantq́ lemures dici quaſi Remures à Remo fratre Romuli, cujus occiſi in condenda Roma, umbras frequenter à morte obverſantes, ut placaret Romulus, parentalia inſtituit, Lemuria dicta, quæ menſe Majo, triduo celebrabantur, antequam Februarius menſium numero accederet; ideò eſt apud Plutarchum, menſem Majum infauſtum nuptiis: de quo Faſtographus ſic ſcripſit,

Menſe malum Majo nubere, vulgus ait.

Sed undecunque ea vox orta ſit (alii enim aliunde deducunt) illud conſtat, indicari genios malos, iracundos, nocentes, infeſtosque occurrentibus, quale quid de Pilati manibus; & inquieta ejus larva celebres autores meminêre, Euſebius, Ioſephus, Sabellicus. In Ducatu Clivenſi ad Eltanum vicum, manus depalmantis viatores obſervata fuit, unde locus is admodum infeſtus noctu tranſeuntibus: Nam & plauſtra ibi frequenter everſa: Magâ verò exuſtâ, (ei nomen fuit Sibyllæ Duiscops) omnis illa vexatio ſimul averſa eſt: & ſunt alia alibi, quæ de horum ſævitia, & tumultu hiſtorica, etſi varietate quadam animos demulcent: tamen facti atrocitate horrore quodam ſimul perfundunt. Sed quid de toto

illo iratarum larvarum & manium tumultuantium ſenſibus noſtris ſeſe offerentium genere judicandum ſit, operæ precium eſt quædam in medium hoc loco proferre. Ex Ariſtotelis quidem Schola hîc parum eſt ſubſidii expectandum, quandoquidem, ut de dœmonibus, ita de ψυχῶν χωρήσει, & de χωριςῶν inprimis ἐσίατε, καὶ ἐνεργεία ita docuit, ut ſectatores hujus ἀπορίας facilius potuerint, quàm quid à ſe, & dogmaticè concluſerit, comprehendere. Meminerunt Plutarchus in Dione, & Themiſtius, ſcripſiſſe Ariſtotelem Dialogum, in quo firmiſſimis rationibus, animæ immortalitatẽ demonſtrarit, qui ſi extaret minus fortaſſe de ejus ſententia laboraremus. Plato autem in hac parte planè locupletior, ex Ægyptiis opinor annorum tredecim acroamatis: Sed quia & illius, & hujus ingenioſæ ratiocinationes, & exẽpla perpetuæ experiẽtiæ, ſed diverſa, ob manium infinitam diſſimilitudinem rem magis intricatam reddidêre, ideo qui hos tantum ſequitur, negotium potius accendere, & τὸ ἀδύνατον attentare videtur, quàm laqueum ſubterfugere. His de cauſis ea omnia huc aſſumenda, quæ θέοθεν de his patefacta ſunt in ſcriptis ſacris, quæ ſola hunc nodum diſſolverint: Inde igitur rem deducamus.

Larvæ

Larvæ omnes manium ſive quietorum, ſive turbantium, aut ψυχαὶ ſunt veræ defunctorum, aut εἴδωλα tantum ἐνεργούμενα ὑπὸ δαιμόνων. Et ſi ψυχαὶ, aut piorum, aut mancipatorum Dœmonibus aut aliâs nequiter defunctorum. Qui animas veras eſſe nonnunquam cenſent, cum à ſocietate, & communione corporis ſevocatæ ſunt, etſi meri ſunt ſpiritus, & corporeum nihil habentes, venire tamē in ſenſus poſſe ſi id Deus velit, aut dœmones hoc moliantur, exemplis multis, certiſſimisq; obtinere poſſe videntur, quod in hac cauſa plurimum valere debet. Quæ enim inquiunt, eſſentia ſimplicior cogitari poteſt quā ſit divina, tota ſpiritalis & inviſibilis? At nihilominus hic puriſſimus & merus ſpiritus per veram non φανταστὴν columbam capiti noſtri unici capitis Chriſti ὡς διὰ χειροθεσίαν incubuit. Quid verò de angelis ipſis dicemus? quoties illi viſi, auditi à multis & ſanctiſſimis viris, à quorum prandiis non abſtinuerunt: Eſt autē animarum noſtrarum cum ſpiritibus affinis quædam cognatio. Habet deinde omnis gentilitas, omnesq; Philoſophorū ſcholæ ſuas familiares Dæmonas ἀγαθοὺς & κακοὺς, hi ita in unaquaq; civitate ſentiūtur, nihil ut ſit noti⁹ atq; explorati⁹. In inſulis fortunatis, ut ait Vives, quas Canarias vocāt, priusq̄ in ditio-

Christianorum venirent, dæmones in idolis loquebantur apertè populo, & se jubebant adorari, colique. In novo orbe recens invento nihil est vulgatius, quam non de nocte solum, sed de medio die ac luce occurrere manifestò Dæmonem in urbe, in agro, qui aliquid loquatur, jubeat, vetet, infestet, terreat, feriat. Veniunt in subsidium Moses, Elias, Samuel, & illi ipsi sancti, qui Christum resurgentem comitati sunt. Sunt & alia apparitionum exempla infinita, è quibus hoc ostendere posse videtur, dari etiam quibusdam animabus, ut solutæ à corpore & quasi posthumæ à sepultura reversæ, & specie aliqua corporis pristini indutæ cōspiciātur. Et quod sanctis suis fine optimo Deus nonnunquam indulsit, id Dæmonem, qui æmulari divina consuevit, in suis etiam organis moliri verisimile est. Ut autem de toto spectrorum genere hoc loco non dicatur, de lemuribus tantum & terriculis nocturnis, quæ turbis miscent omnia, & tumultibus hoc loco agatur. Ergo aut animæ sunt ipsæ reduces pristini corporis specie vestitæ: aut Dæmoniacæ larvæ. Si animas credimus, quæ eæ sunt? cur adeo raræ? & quidem tantum paucorum hominum defunctorum? Animę igitur censentur, sed mancipatæ aliquando dæmonibus, cum quibus ex pacto fædus initum, ita ut animas, & corpora sibi arctè devinxerint,

vinxerint. Eorum, inquam, hominum, quos primo Sacramento saluberrimę nostrę regenerationis privarunt: à κοινωνία autem cum vivifico Christi corpore averterunt prorsus, vel ad abutendum & dehonestandum sacrum panem benedictionis animarunt, simulq; de morte, ac mortis hora, ac specie convenerunt. Horum hominum, quos ita spiritus nequã suos jam fecit, animas deinde posthumas veluti mancipia sua circumfert, & ostentat triumphans, & ad vexandas vicinias instigat, & informat, repræsentatione à morte facta. Ac ut corpus magorũ, si ei ita libeat, sub terra reconditum aliquamdiu quacunq; vi & modo vegetat, ne mox dissoluatur: sed cohæreat articulis non solutis neq; flaccescẽtę corporis habitu: ita credi potest, eundem alteram etiam partem nobiliorem animã, ut mancipium suũ sub noti corporis forma circumferre pro libitu suo. Nam si quod multis est persuasum, ante obitum etiã hoc jus Dæmon in suos habet, neq; ullo modo vires ejus excedit, ut animas nonnullas sopiat inhibito spirituũ motu, aut avellat à corporibus, ut pleriq; Platonici statuerunt, & inter hos Bodinus, & in alienę speciei corpora, ut luporũ, felium, catorum insinuet, & per animas suis quibusdã præstigiis occupatas in illa extasi, certa flagitia exerceat, cur dubitemus, etiã tantũ juris in separatas jam

animas haberé, ut reductas offerre quoquomodo sensib. ad tēp' possit? Facit certè huc, quod est famâ publicâ cognitū, & cōfessionib. expressis sagarū (si tamen hoc honestissimo sunt nomine appellandæ) firmatū, eas à præside suo ad concilia quædam & convivia, & ludos ac Sabbatismos verè animis & corporibus per medium aërem in remotissima loca celerrimè transferri, ut angeli pios transportant: exemplo sunt, Enoch, Elias, Philippus, & ipse Salvator. Quod si tantum juris habet in vivorum animas & corpora, possumusne cum ratione dubitare, an idem & possit, & velit, ut animas certas certis locis representet aliquandiu, ad ea quæ libuerit, perpetranda? Neq; verò existimandum est, minus promptum esse Dæmonibus, animas defunctorū aliquādiu superamictas sub pristini corpusculi imagine oculis sistere, & iis abuti, quas sibi jam antè mancipaverat, qu m nonnulla cadavera recentia adhuc vegetare animâ pristinâ, ut ad omnia ministeria olim consueta parata sint, quale quid de Psaltria Bononiensi nostra meminit memoria, & alia hujus generis alibi facta leguntur. Atque id quidem à pacto inito, ut dixi, manare, illud etiam innuere videtur, quòd corpore magorum tanquam pignore & sacramento sui pacti (solet enim certo chara-

ctere &

ctere & symbolo, ut rosis vel aliter, in loco occultiore aliquo magos notare) in cineres soluto, cesset ea vis δαιμόνιος, non minus, quàm videmus lemures cedere & εἴδωλα alia minusque noxia esse, si ossa non suo loco, aut non convenienter defossa, suis locis reponantur: id qꝫ Athenodorus suos Athenienses monuit, qui domum infamem à spectro ita liberavit, cum ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus ævo terraque putrefactum nuda & exesa reliquerat, collecta publicè sepeliret: Certè ea postea dom⁹ ritè cōditis ossib., manib. caruit. Et lemures istos à procuratore illo Stygio ex pacto inito productos, animas esse certorum hominum quales descripsimus, his argumentis ostenditur. Eas verò infestationes divinitus permitti, ut ceteras machinationes dæmonum, censent, tum ad exercitia piorum, tum verò inprimis ut his tristissimis spectaculis moti alii, à consortio & pacto Satanico sibi diligentissimè cavendū esse discerēt. Quodq; paucę sic redeāt, ideò fieri, quia & pauci sic se mācipēt huic spiritui, & divinitus averti frequētiores reditus, ut dæmonibus materia fraudū pręcidatur. Qui verò lemures omninò cēsēt animas esse cōfęderatorū, nō nęgāt, huj⁹ quoq; generis larvas & spectrorū terriculamēta quædā nihil esse aliud, nisi illa ipsa πνεύματα πλάνα

καὶ πόνηρα, atque ut boni angeli sæpe conspecti sunt sine bono, sic & hoc infestum nobis genus, & malitiosum variis formarum simulacris hirci, canis ululantis, satyri, equi, fæminæ, viri, sphingis, faunorum, satyrorumq; neq; profanis modo in locis, sed & tẽplis apparere, sive ut fascinet tantum illudendo, sive ut terreat gravius lædendo, sive ut futura prædicat, moneat, jubeat aliquid, omnia tamen sine improbo, ut mentes à Dei cultu sincero avocet, & sibi autoritatem comparet, quod efficere illi spiritus instructi tum naturæ mirâ solertiâ, tum diuturno, varioque rerum usu, & experimentis tot seculorum, nullo negotio possunt, sive per corporis alicujus elemẽtaris assumtionẽ, sive aeris varia agitatione, sive aliter, ut est πανουργία ejus infinita, & incomprehensibilis. Atque hæc prima est de lemuribus, id est, de certarum animarum recursu, interdum & ipsorum Dæmonum tumultuantium ad eundem modum, sententia, quæ ut ingeniosa est, ita ab ea ne Tertullianum quidem abhorruisse disputant, qui impugnans, gentilium magorum evocationes, non modo Samuelis animam reductam verè scribit: sed & si quasdam animas revocãt in corpora Dei virtus in documenta juris sui: non idcirco communicari fidei & audaciæ magorum & fallaciæ somniorum, & licentiæ poetarum,

rum,

rum, Sed nostri, id totum quod de reversione animarum χωρισῶν in mediū profertur, non satis judicant esse fidei nostræ ἀνάλαγον: Nam ψυχὰς, postquam è corporibus migrarunt, expectare constitutam ἀνάςασιν, corpora terræ mādata ibi putrescere, & misti partes in suos ordines redire, ac si piorū animæ sint, ἀπὸ τȣ̃ νῶν in loco esse quietis: improborum verò suo loco ad judicij ultimi executionem reservari, nec permitti vagari, si velint, nec hoc licitum esse Principi mundi, qui jam judicatus sit. Ita autem in contrarium colligunt: Si redeunt animæ aut suo id arbitratu agunt, aut de sententia Dei, cui & ipsi Diaboli subsunt: At sponte sua eas redire non est verisimile, cum sui juris non sint amplius, & sub eo imperio, sine quo ne Dæmonib. quidē ea potestas sit progrediendi, quó lubet, nisi quantū permittitur: Quod si etiam liceret animab. ad nos recurrere, q̃; id studiosè quamq; frequēter facerent, invisserēt-q; eos, quos in obitu ægerrimè deseruerūt, essentq; parentes cum liberis superstitibus, mariti cū suis cōjugib. viduis, amici cū amicis. Id cū minimè fiat, non est verosimile, eas à morte corporis in terris obābulare. Augustino cū id in mentē venisset, nō dubitavit dicere de matre sua, Nunquā me desereret mater mea, quē vivēs terrâ, marique secuta

est. At nec Dei jussu & imperio, (id enim objiciunt cum Augustinum sequimur, reverti non omnes, sed aliquas & ad Dei nutũ, testantib. id exemplis) nos invisunt: Quo.n. fine remitteret, nisi ut docerent, monerent, consulerent in medium, si quid opus esset? At mortuos cõsulere quoties disertè prohibuit, & quàm expressè id habet Lazari parabola? Neque verò exẽpla dari possũt, earũ animarũ, quæ verè reversæ veritatis divinæ ad alios testes fuerint, si unũ Salvatorẽ excipias: nam de Samuele non datur. Excipiunt: Adimi plerisq; facultatẽ redeũdi, ne curiosarũ narratiuncularũ gratiâ quẽquã adeãt: Quasi res nugatoriæ fuerint, de quib. fratres illi helluones vivi à mortuo erudiendi erãt. Et quî tandem animas reduces in hoc theatrum tanquam ad spectaculum sistemus? cũ animarũ ea essentia naturaq; sit, ut etiamsi recurrerent, oculis tamen ne lynceis quidẽ conspici possent? quo argumento qui triũphant, obviare tamẽ debuerunt, adversariorũ ratiunculis. Nã si Samuelis animam per νεκυομαντείαν elicitam in Dæmonẽ transformamus, & huic permittimus, ut assumat corpora, si non vera, at φανταστά & præstigiosa, saltem sibi prætendat, & species humanorũ corporũ ementiatur (nã lemures nõnullos εἴδωλα horũ esse ostendimus) cur his spiritibus hoc damus, ut videri possint, anima-
bus

bus verò hoc eripimus? maximè, si divinus assensus, & vis intervenerit, & visos esse in clarificatione DOMINI Mosen, & Eliam, testes sunt ipsi Apostoli, ut non tam certum sit, quod sumimus, animas cerni nunquam posse: Nā cur id Deo eripiatur, quod Dæmonib. assignatur? ut pro re nata, & ex arbitrio suo animas sistere valeant, & reducere circūdatas, si non veris corporibus, at eorum aliqua specie: Videtur his & D. Hieronymi sentētia favere, qui contra Vigilantiū indignans ita loquitur. Tu leges Deo ponis? Tu Apostolis vincula injicis, ut esse ad diē usq; judicii in custodia cogantur? cū Diabolus toto orbe vagetur: quare martyres post effusionē sui ꝑ Deo sanguinis teneātur inclusi? Animas verò sic esse (ajūt) in manu Dei, ut ne tāgat eos tormētū mortis, & quoniā sint in manu & potestate Dei, ideo posse eū illas si velit, repræsentare oculis, cū quadā suorū corporum specie, perinde, ut angeli eo jubente apparuerunt: Nam, quod quiescere dicuntur, id ita illi accipiedū censent, ut nihilomin⁹ admittatur, easdē clamare ad Deū, & scriptū esse, Spiritū non modò à se, sed & in sanctis illis præsertim cælestis Ecclesiæ intercedere pro nobis gemitib. inenarrabilibus. Respiciendū autem in his similibusq; rebus, nō quid sensus requirat, admittat, repudiet, quam quid ῥητὸν sacrum fidei arri-

piendum

piendum perſcribat: Nam ſi ſenſuum judicio ſtandum eſt, cum Græcis ipſis dubitabimus, an animæ flagitioſorum ſenſualis pœnæ, igniumq; alterius ſeculi in inferno capaces eſſe queant: Chriſtianis igitur credendũ eſſe, quorum omnis ratio cõſtet fide, & apud nos etiam *Solâ fide*. Hæc illi, & alia in hanc ſententiam nonnulla, quæ ego in præſentia Theologis excutienda relinquo, qui ferè ad unum omnes has lemurum turbas, & protervias noctu dieque recurrentes larvas ad illud infeſtum ſpirituum ſodalitiũ referunt, apparentium in forma certorum hominum, & ludentium præſtigiis huic familiæ uſitatis.

Sed de toto iſto regno ſpirituum quia pauca noſſe poſſumus, pronunciare eſt difficilimum.

JOH.

JOH. FRANC. PICUS
Manardo Suo S.

LUSI nuper seria, Manarde, si tamen clarissimos viros ex gentibus, tũ ex nostra religione, qui Dialogos ediderunt, lusisse existimamus. Sed ludus mihi videtur hoc scribendi genus, dum illis confero, quæ majori cum gravitate disputantur, cum de rebus ipsis in natura, an sint, quid sint, unde pendeant, quid nã ipsis aut intrinsecus eveniat, aut contingat extrinsecus sciscitamur. Quæsitum aliquãdo cum nostris de lucubrationibus sermo incidisset, cur Dialogos non scriberẽ, sed perpetua oratione per capita, per theoremata, nonnihil etiam per quæstiones & adnotationes: ingenue retuli, mihi magis placere per sua membra

bra rem, qua de agas, digeri: Affinem videri Poesi dialogum, quanquam scio, fabulas oratione pedestri & interdum maximè seria carmine prodi solere, quod in hymnis nostris servatum, & in ea, quam nuper cecinimus, & ad te misimus, à somno præsentis vitæ excitatione: Sed ut me non latet, si quid ficti Dialogo misceatur, id non esse mendacium, cum tacito quodam consensu lectoris fiat cognitum, indicari, nō sicut proditur, rem ex integro gestā esse, sed sic geri facilè potuisse: Ita quoq; me non præterit, in Dialogis agi nō cōsuevisse eo ordine, q sit rerum naturæ cognoscendæ consentaneus: Sed verius miscellaneam disciplinā prætendi, quæ similis quodammodo videatur homiomeriis Anaxagoræ. Apud Græcos tamen

in præcipuo quodã honore id ſcribendi genus fuit, (tâm eſt avidus varietatis humanus animus) quos maximè demulcebat, detinebatq́; Socraticorũ eloquentia, cujus gratia in unum quaſi corpus, quæ diſperſa eſſent, ſua natura conflarentur. Quæ cũ à me abſit dicendi facultas, etiã ab eo abſui dicendi genere. Placuit in præſentia nihilominus facere periculũ oblata maximè occaſione ex ludibriis Strigũ & maleficiis, quæ ſuperiorib. menſibus noſtra in ditione perpetrata ſunt: Unde operi natum nomen, Strix, ſive DE LUDIFICATIONE DÆMONUM, *quâ præcipites ruere nonnulli dicebantur & ferri ad* LUDUM DIANÆ *(ut olim, nunc appellant curſum) rem quidem nomine diverſam*

versam ab illa vetusta impietate: Sed utrum suapte natura differat, an minime & quonam modo similem, quo dißimilem cẽseri oporteat, ex ipsa disputatione colligetur, pariterq; dabitur intelligi quid illi cũ antiquis aliis gentium superstitionibus commune, quid ab osore generis humani maligno Dæmone recenti malicia suggestum sit: & in eo repellendo quanta religionis veritati fiat acceßio. Quod si tempus hoc dierum circiter decẽ, quod tribus iis disputationbus, seu magis libellis dialogo cõprehensis impendi, non censueris periisse, & tu & reliqui amici doctrina & judicio præstantes, tum alios fortaßis de rebus aliis Dialogos suppetente otio scribemus: sin minus, bonas horas melius collocabimus. In hoc sanè

opu-

opuſculo putes te, ubi Strigem audieris colloquentem, audire meram hiſtoriam: quã partim oculis hauſi, partim auribus, dum mihi libelli quæſtionum recitarentur. Sed ne protraham te ab ea longius, Apiſtium, Phronimum, Strigem, Dicaſtem, ſimul audi de ipſa Dæmonum ludificatione diſſerentes.

VALE.

JOHANN. FRANCISCI PICI MIRANDULANI DOMINI, CONCORDIÆQUE Comitis

STRIX

Sive

DE LUDIFICATIONE Dæmonum

DIALOGUS

Pr.mus.

PERSONÆ

PERSONÆ DIALOGI.

Apistius, Phronimus, Strix, Dicastes.

APISTIUS.

QUONAM Phronime, ruit illàc pergens per olitorium forum tàm frequens vulgus? PH. Accedamus tantisper, dum fiat nota nobis causa tanti concursus. Paucorum passuum parva potest esse jactura. AP. Pauci erunt, si usque ad templum perrexerimus: quod cœptum extrui nuper virgini deiparæ: cui de miraculis facta est appellatio: Nam ultra primum lapidem situm est. Videor enim videre nonnullos ex eorum sodalitate: qui sibi ad ædem illam sacram domicilium delegêre. Proinde conjecturam facio illùc omnes illos, quos conspicimus, tendere. PH. Rectè, uti existimo, conjectaris. Nam nisi fallor, Puerorum multitudini mixtos deprehendi satellites, qui operam navare solent sacerdoti: cui consuetum est de maleficis hominibus quæstiones habere: sed quid tandem eveniet sinistri: si eò nos contulerimus? Quin arbitror id itineris commodum nobis allaturum: si non amplum: at certè tàm gratum: uti sit habendum obsonii vice, cum redierimus: sed & erit fortassis precium operæ, cum novi quidpiam rescire facile dabi-

tur, quandoquidem adducor, ut existimem capi am strigem, ad quam tàm multiforme vulgus pueris permixtum accurrat contuendam. AP. Striges ne his in locis diversantur? Haud gravarer decem passuum millia conficere: videndi causâ. PH. Ergo si nullam unquam aspexisti: poteris nunc fortassis fieri compos voti. AP. O si contingat mihi, ut avem tanto studio quæsitam nusquam inventam reperiam. PH. Quam inquis avem? AP. strigem? PH. Iocaris Apisti. AP Seriò non joco id prolatum censere debes. Quandoquidem nosse: quod ignoravit antiquitas: debet esse gratissimum, homini præsertim curioso. PH. Ergo rei, quam nemo non novit ignoratione laboras? AP. Ergo existimas me id mihi arrogare velle, quod se nunquam deprehendisse, nec constare (si qui unquã deprehenderint) affirmavêre magni olim viri & de literis egregiè meriti? PH Quid? AP. Strigẽ avẽ? Nã quanquã legi.

Antiquis Striges ignotæ nõ nomine sedre, & natura.

Lucanus l. 6. Horatius: Seneca in Hercule furente Tibull. l. 1.

Et strigis infames ipsis cum carnibus alas. *Et*
Quid trepidus Bubo, quid strix nocturna querũtur.
Omenq; triste resonat infaustæ strigis.
Mæstiq; cor bubonis, & raucæ strigis
Execta vivæ viscera.

Plinius.

Nec non in maledictis antiquis strigem fuisse: tamen quidnã sit ipsa: quæ ipsius natura nõ convenit. Arbitraturq; Plinius fabulosũ, quod erat de strigib. proditũ memoriæ, ubera eas infãtiũ labris immulgêre, ac sanè quænam sit avium strix, non constare planè testatur PH. Miror te Poetarum, ut video, peritum, non legisse, repellia

foribus solere Striges antiquitus, virga, quæ esset ex alba spina, easq; avidas esse volucres, quibus grande caput, oculi stantes, incuruo rostro, pennis canitie resspersis, & hamatis unguibus, atq; appellatas eo nomine fuisse; quod horrenda stridere nocte solent, nomen itaq; causamq; nominis, naturamq; ipsius & figuram mandatam literarum monumentis vides. AP. Teneo, quod insinuas: sed diversi fortasse sunt generis Striges istiusmodi variaq; natura. Neq; enim dicuntur immulgere ubera labris infantium, sed exorbere sanguinem, unde ille cecinit.

Striges olim ferula repulsæ ab ædibus. Ovid 6. Fast.

An Striges diversæ.

Nocte volant, puerosq; petunt nutricis egentes
Et vitiant cunis, corpora rapta suis:
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris
Et poto plenum sanguine pectus habent.

Ov. 6. Fast.

Atq; hoc observatum est usq; ab heroicis temporibus extitisse, illa me movent, quæ

In thalamos venêre Procæ: Proca notus in illis:
Præda recens avium qninq; diebus erat.
Pectoraq; exsorbent avidis infantia linguis
At puer infœlix vagit opemq; petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni,
Et rigido sectas invenit ungue genas.

Num tibi videntur munia isthæc tam inter se adversa, Strigum etiam variam, & adversam naturam conditionemq; monstrare? Beneficas aves illas præstito officio nutricis æstimare par erat has vero maximè noxias, quibus

Striges beneficæ & maleficæ.

epeto sanguine pueri, necētur infantes. PH. *Mihi potius fabulosū utrumq; videtur, aut si quid solidæ veritatis insit in fabula: reor non natas aves illas non inventas carmine,*

Nenia hic legit sine diphthongo codex Gesneri.

Nenia cum in volucres falsa figurat anus:

Sed malorū ope dæmonū factū puto, ut illæ ipsæ aves apparuerint modò nutricis, modò insidiātis, præ se ferētes imaginē. eoq; magis id mihi arridet, q̄d fascini docuit remediū Dæmō, ille Janū mētitus, ter frōde arbutea postes tāgens: ter eadē frōde notans limina spargens aditus aquis, & cætera molitus: quæ non sacra fuere, sed execranda portenta, quanquam de eis & Medici: unde illa:

Striges abiguntur fascino movente Janum crane

Ita. Q. Serenus de sentētia C. Ticinii Poetæ.

Præterea si nocte premit Strix atra puellos
Virosa emulgens expertis ubera labris.

Sic enim nostri tēporis Striges facere consueverunt, cum ad ludum Dianæ dicuntur perferri, vitiat vagientes in cunis recens natos infantes: mox adhibent remedia: quæ sic mihi ab illis pendere videntur: ut nomē etiam derivatū sit: quādo mulieribus, quæ id sceleris patrat, indita est apud nos passimq; recepta jam Strigis appellatio. AP *Eorum igitur Phronime videris errore delusus: quo circū aguntur plerią; nostratiū, ut vera putes, quæ vulg⁹ prædicat. Esse, nescio quas mulierculas ad cōvivia, ad cōcubitus lemurum intēpesta nocte cōvolantes, quib. infantes fascinentur.* PH. *Dij meliora. Nam quod nō pauci benè audientes in literis viri, rerū usu periti, bonis moribus præditi: pro comperto habent palamq;*

Cur mulieres sagæ Striges dictæ.

Ludus Dianæ.

Non est fabula.

proferunt: erroris nomenclatura non est notandum. AP. Sanè persuaderi id mihi nunquam potuit: ut isthæc in animũ inducerẽ meũ. PH. Qua de causa? AP. Quoniam ridiculũ videtur, facto circulo & unguento nescio quo pacto corpori adhibito & expressis nescio quo murmure verbis, cum inferis dæmonib. congredi equitare noctu super ligno: quo linũ & canabis tundi solet, super capra aut hirco, aut vervece meretriculas: easdemq; ferri per aëra & ventorũ tranare spacia, Dianæ choris, aut Herodiadis interesse, ludere, comedere, bibere, obscœnis oblectari. Adde quæ non cõveniunt, ut accepi: nam aliæ per tractus aëris sublimes evehi se dicunt: aliæ propius terram deferri, nõnullæ animo seire, non corpore testentur, ac sisti postea supra Benacum in altissimis montib perhibeãt, miror, quod nõ in Micola mõte dixerint cum Thalete, aut in Mimante cum Anaxagora diversari: quædam ad Beneventanum arborẽ nucem (ni fallor) appellatam portari se dictitant. Sed quid causæ, ut nõ magis in Arpinati agro nostris oris (ut puto) viciniore collocentur. Ad Marianam quercum delatæ, si non lõgius progredi pigeat, usq; in Cheroneã ad quercum Alexandri. Præterea coire dicuntur cum dæmonibus nisi fallor, abiũctis à corpore: quib qui potest esse contactus? quæ libido? aut quo pacto queunt inani quadam imagine delectari carneæ mulieres? Cum mortuis luctari solere larvas didici, non cum vivis. PH. Si diluam tibi

Cur res ficta videatur.

Discrepantia.

Fortasse Micole mons in Ætolia, cuius meminit Diogenes.

Larvæ nõ luctantur cum vivis sed mortuis.

argumẽta tua futurũ spero, ut assentiaris. AP. Quid ni? PH. Est enim viri cordati rationibus, exemplis, majorũ autoritate, quæ sit jã consensu firmata, moveri, duci, sisti, multoq; magis ejus qui ingenio præditus est, & literis navavit operã. Ergò si te per tua decreta ducam ad id, quod irrides, recipiendum, quid eris acturus? AP. Manus dabo. PH. Puto dabis & pedes. AP. Nequaquam in pedicas. PH. Ego quidem id nunqum affectabo, sed ut in meã sententiã (ut dici solet) pedib manibusq; discedas: id facilè ut fiat, optarim. AP Nõ abnuo futurũ si præstabis: quæ præ te fers. PH. Videris mihi ex sermone, quẽ conseruimus gradientes, poëtas gentiũ percellere, nec abhorrere â Philosophia. AP. Id mihi nõ vendico ut percalleã poëtas. Major est enim ea professio, quã ut illam sibi de nihilo quispiã arroget. Nam & Græcam linguam & latinã nosse inprimis opus est. Deinde recondita, & è Philosophiæ penu frequenter eruta sensa didicisse: quib. Poëtæ, & maximè omnium scatet Homerus, quem grandibus cõmentariis illustratum ab Aristotele, & quibusdã è porticu Philosophis audivi, & Plutarchum accepi libro uno benè magno contendisse omnem scientiã, omnem artem, divina deniq; & humana cæco illi adserere. Quare ut eam mihi adesse cognitionẽ abnuo, ita non inficias eo quandoq; me per ocium in illis legendis exercuisse: Sed uti
1. linguarũ notitiã haurirẽ ut quæpiam ad mores
2. apta præcepta, quasi aliud agens imbiberem: in
3. amicorum

Ostenditur ludus Dianæ verus non imaginarius Ratione. Exemplis. Autoritate.

Ad Poëtarum cognitionem quid requiratur.

Homerus à magnis viris expositus. Et ejus laus.

amicorum corona, ne ignarus literarum viderer: cum se occasio præstat, Philosophiam, quæ illic dicitur latere, si non bibi, at saltem attigi atq; ut dici solet, degustavi summis labris. PH. Neq; arrogantia neq; Ironia ductū te existimo: sed Veritate, quæ ab Aristotele virtus, inter illa vitia collocatur media: Nam nec te scire nihil simulas: nec jactas te omnia tenere: & quæ dicis de poëtarum notitia non abhorrent à vero. Nam ipse Plato & Aristoteles poëtarum Homeri, Hesiodi, Simonidis, Pindari, Euripidis aliorū testimoniis pleni sunt. Proinde vereor, ne quā dissimulas Philosophiā, sis amplexus. Itaq; existimo plura à te in recessu congesta, quā pollicearis in fronte. AP. Natural[redacted] interdū vel virtutes, vel quadā tanquā rudimenta Virtutū sine ullo studio possidemus. PH. Hoc mihi responso majorē injecisti scrupulū. AP. Quemnā ais? PH. Me cū homine Philosopho verba facere: Sed id mihi protinus eximam, hinc Exordiū capiens: si respondere ad ea quæ profiteris volueris, quæ iis de rebus citari cupio, quorum gratia differere cepimus. AP. Responsurum me profiteor. PH. Legisti ne unquam apud Homerum Ulyßem ad Cimmerios appulisse? AP. Legi, utiq; ad gentem caliginoso degentē in aëre, solis radiis impervio. PH. Quid egit? AP. Multa. PH. Nonne ejus ea verba.

Philosophi citant Poëtas.

Iter Vlyssis ad Cimmerios.

Ε'γὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηρῦ
Βόθρον ὄρυξα, ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Α'μφ' αὐτῷ δὲ χοὰς χέομεν πᾶσι νεκύεσσι.

Quæ fortè carmina latinè si modo probas interpretabor. AP. Gratum facies. PH.

Ipse ego de femore extraxi tunc protinus ensem:
Et foveam cubiti ad mensuram scalpere circum
Hinc atq; hinc cæpi, atq; umbris libamina fudi.

Fovea.

AP. Expressisti sensum, & probè verba. PH. Dianæ ludos & choræas cum sociis nymphis puto non semel à te lectas. AP. Putas rectè. PH. Nec non congressum Anchisen Veneri, & multos prisci temporis heroas diis illis fallacib genitos legisse. AP. Et illud sæpenumero. PH. Deludebant miris modis rustica & pastoriciæ deditos curæ homines, ut erat plurimu eorũ vita: qui heroicis temporibus floruisse ferebantur. Sic etia dæmon pastorẽ Peleum, quippe qui, ut ille cecinit greges pecorũ & armenta

Ludi & choreæ cum Nymphis. Anchises & Venus.

Peleus.

Haud procul à muris sub opaca valle reliquit,

sub marinæ Thetidis deæ apud gentes existimatæ, simulachro deluserat, quoque minus adverteret dolum ab alio dæmone versipelli Proteo doctus est: quo pacto ipsa caperetur Thetis centum mentita figuras. Sed aliam perpende fraudem, quâ ipsum decepit impensius: cum non stuprum adulteriumvè prætendit: sed simulavit connubium, quod celebravit Hesiodus carmine ut est proditum græcis monumẽtis. Atq; inde probabili conjectura dicimus, Epithalamion Catulli ab exemplari deductum Hesiodi: quod & tenor quoq; carminis insinuat priscam illam facilitatem præ se ferentis, & ipsum satis declarat Catulli studium in imitandis Græcis:

Thetis.

Proteus.

Catulli Epithalamion unde deductum.

adeo ut integras Elegias Callimachi modo sensum, modo verbum reddens expresserit. Sic & pastori Paridi facile sub trium Dearum simulachro Dæmon imposuit quæ uti cecinit Coluthus Thebanus in libro de raptu Helenæ : ἐνόμευν πατρώια μῆλα : nec solum patrias pascebat oves, sed & tauros etiam, eaq; veste induebatur : ut rudem opilionem & bubulcum agnoscas quæ ille latè prosequitur : Sic Lydium illum pastorem regium annuli pala inversa : qua reginæ stuprum intulit, fecit invisibilem Itaq; induebant varias formas Dæmones modo Dearũ quæ dicerentur modò Nympharũ terrestriũ modo maritimarũ quæ quoniã sub undis latuisse suopte ingenio credebatur: ut spectari posset ut urere fortius: umbilicũ tenus extabãt gurgite cavo: Etiã nebulæ spectro occurrebãt: ut Junonẽ fabulabãtur Ixioni, ex qua suppositiũ centaurũ emersisse finxerunt, aliaq; parabant præstigia, quib. deluderẽt gentes, quib & indocto & inerudito vulgo geminatis fraudib. imponerẽt. Nec ulla erat mẽtitæ Divinitatis imago, quæ nõ suis lasciviis rude seculũ urgeret. Quin etiã Dianã ipsam: cujus ludũ in Dæmonis detegimus odiũ, virginitatẽ: quã se fingebat amare, ut illos fortassis illiceret, qui abhorrerẽt à fœda libidine, prostituisse cõpertũ est. Sic sub Lunæ nomine, quæ & Diana dubio procul dicebatur, pressã direbant ab Endymione. Ab Hippolyto etiã innuit Firmianus sub Dianæ nomine qui illuc pertinere putavit & appellationem

Lycopolites ex Ægypti Thebai de scripsit Calydomaca, raptum Helenæ & Peleiac Thetidis nuptias.

Giges.

Nymphæ.

Ixion.

Diana virgo.

nem Virbii, & sedem ubi conderetur quam diligentissimè quæsitam, & medicas Aesculapii vulneribus adhibitas manus. Magiæ Dæmonicæ illa omnia: si uspiam pondus extat, fabulæ referre accepta debent, atq; huic Aesculapio data est Magorũ merces, hoc est horrenda mors, nam fulmine periisse illum inter omnes authores & antiquissimos convenit, quanquã dissensio plurima, cujus nã causa sacrilegii? AP. Virgilius Hippolyti revocati ad Vitã, Plinius Tyndaridos gratia retulerunt. PH. Stesichorus, Paniasis, Polyanthus, Philarchus, Telesarchus, alii aliter mandaverũt literis, cur Aesculapius tactus de cælo fuerit? AP. Prome si tibi occurrit. PH. Sunt qui malint, quoniã Tyndarum non Tyndarida revocavißet ad vitã ictum fulmine. Stesichorus nullũ excitatũ ab inferis prodit ab Aesculapio, sed sanatũ Hippolytũ fugientẽ ex Troezene: eamq; ob causam excepisse fulmen. Polyanthus maluit ob solutas ab insania filias Præti. Philarchus ob id, quod opem filiis Phinei tulerit. Inter eos vero, qui illum voluerunt curasse, ut mortui reverterentur in Vitam, sunt quibus placuit, ut eorum pleriq;, qui Troiano in bello ceciderunt: sunt qui in Thebana interfectos pugna. At nõ deest Telesarchus, qui non effectui sed conatui revocandi ad vitam Orionis retulerit acceptum fulmen. Notum illud Pindari repetitũ à Tertulliano, prodẽtis arsisse cælitus Aesculapiũ q medicinã nocenter exercuisset, Sic hac in re magis variã, quàm in cæde

Æsculapii tragica mors.

Æsculapius mortuos revocans in Vitam.

Æsculapius arte medica abusus.

in cæde Romuli narrationẽ invenimus. Uterque tamen à gentibus relatus in Deos, quantumvis hic latro, ille magus fuerit. Quo magis miror sibi non consuluisse virum illum insignem, qui tot magni cujusdam principis sumptibus, avorũ memoria, Trojanũ bellum, & Iliensem omnem oppugnationẽ referre pollicitus, dum circũ describit, ut ostendat ubi Aeacides, ubi Ulysses tetendisset, raptus à Dæmone nusquã comparuit. AP. Mira refers. PH. Sed comperta. Nam princeps ille & ad varios Italiæ populos, & ad Germanos & quo non? quæsitum misit virum illum: ex cujus discipulis postquã Magister periit, unus ad hoc se contulit oppidum, & sui facinoris iisq; ad meam memoriã reliquit vestigia. Nam ejus, qui furtũ fecisset, pingebat Imaginẽ quærenti, & in aqua Phialæ sacrilegiis quibusdã adhibitis, ostendebat figurã, vestẽ modumq; omnẽ, qui ab eo servatus in re auferenda fuisset. Virũ novi, proditũ ab eo, cum Amuleta involasset, & domi in arca locasset, nemine hominũ præsente, & ejus tẽporis memini, quo nunciũ superstitioni remisit, & abjuravit Magicã disciplinã. Si decẽ dies simul pergeremus non mihi satis esse putarẽ, typos ad exprimendas, quæ observavi modis variis proditas, Dæmonis insidias, nõ nisi justissima de causa Sathan appellati, qui semper S. adversetur humano generi: cum omnibus in rebus, tũ præcipuè in hac, de qua dicere institueramus, coëundi facultate præ se ferenda. Quam qui negat, utpote contra nitens tot viris, q̃ se dicunt expertos, qui ex aliis

Magus à Dæmone è circo abreptus.

Secreta patefacta in phiala.

Technæ Diaboli.

experti essent, audivisse testãtur, impudẽtiæ nomine taxatur ab Augustino, creberrimæ famæ testimonio, scribẽte XV. de Dei Ci[illegible]itate volumine Sylvanos & Faunos, quos vulgò incubos vocat, improbos sæpè extitisse mulierib⁹, & earum appetisse, ac peregisse concubitus & quosdã Demones quos Dusios Galli nuncupat, hãc assiduè immũditiã & tẽtare & efficere. AP. Perge oro. PH. Quãtũ ad aëreũ ptinet iter: audivisse etiã te puto: nisi legeris: Abarim ex Hyperboreo Phæbi tẽplo sagitta nixũ ad Pythagorã venisse in Italiam. AP. Nec hoc ignotum mihi cõmendatum literis à quodam Philosopho Platonico fuisse. PH. Si hæc ritè succurrunt cæteris assentieris facilè. Nam totam illam Ulyssis necyomantiam à circulo cæpisse exordium, subire animũ debet. Vnde nova isthæc nõ esse figmẽta ducẽdi Circini: sed vetera vel præstigia vel fabulamenta facilè percipies quæ Latini etiã Poëtæ curarunt imitari. Nam & Scipio quoq; introducitur ferro cavare refossã humum, & quæ sequuntur ad Ulyssis exẽplum. Verùm vetustiora esse quæ ab Homero sumpserint exordiũ, cum umbris colloquia, scire illi facilè queunt quib. Orphei carmina hac ipsa de re cõperta sunt, quẽ non modo imitatum Homerum constat in accerscendo Tyresia sed & numeros ipsos magna cura & scrupulosis observationibus assecutum. Scribit Justinus Martyr primum Iliados carmen ad exemplũ primi carminis Orphici, quod de Cerere inscriptum erat, fuisse com-

Alias Iani.

Bod l. 2. c. 7. Isidorus l. 8. Sed pro Dusiis Drusios legendũ putant.

Ducere circinum res prisca.

Homeri Ilias unde.

isse compositum: Et quanquam ritibus variis tamen appetebant omnes cōmercia functorum ita ut ad inferos dicerentur descendere, quod longo post Orpheum & Homerum tēpore Pythagoræ contigisse ferebatur, vidisseq́ illū Hesiodi animā & Homeri dare pœnas, ob ea, quæ de Diis attulissent, ac magno illū ipsum apud Crotoniatas ea de causa in honore habitū, præcipuè cum retulisset, se apud inferos cruciari notavisse, qui suis uxorib. congredi nollent. Porrò de aeris trās-misso spacio quid ambigas nescio, quandoquidē referre non videtur, sagittane? an scāno? an capra ventorum pennas metiaris? nam quomodo vectus Pythagoras & Empedocles fuerint, nō est proditum memoriæ: Bigane, an quadriga? an alato Pegaso? Draconibusve? an oloribus? ut vel Venerem vel Medeam imitaretur: An potius ut Circen serpentibus bijugis, aut leonib. instar Cybelis aut lyncib. ad exemplum Bacchi, seu magis more Triptolemi jā super Europā sublimis & asida terram, ut ille frugū hic Philosophiæ sator veheretur, uterq́ Pallade, hoc est Dæmonis astutia deceptus. AP. Audivisse (ni fallor) memini etiam de Simone Mago, qui aëreum iter tentarit, & in suam perniciem. PH. Et forte audivisti de nescio quibus Aethiopibus, qui frenare Dracones, & in Europā venire dorsis eorū insidentes consueverunt. Nam ita proditum fertur à Rogerio Baccone, sed fides penes auditoris gnari doctiq́ lectoris arbitriū reponatur, ne Dedalæos nos commu-

Inferorum desideriū.

Apud inferos cruciantur osores uxorū.

Traductio per aërem vetus.

Simon Magus.

Æhtiopū iter aereū in Draconibus.

Dædalus. *comminisci volatus existimes: Qui si mendaces non sunt, Dæmonicis queunt accepti referri machinamentis: Ut sileam quomodo evanuisse dictus è conspectu Domitiani Tyaneus Apollonius.* Tyaneus. *Cæterum succubos* ~~est~~ et *incubos Spiritus si admittis apud antiquitatem fuisse, quid est causa, uti ad nostram non admittas tempestatem, cum tot & tantis id approbetur testimoniis, quæ referam si libuerit. At de Vnguento te puto non ignorare, quæ cum Lucianus Syrus, tum Apuleius Afer mandaverit posteritatis memoriæ: alter Græco alter latino sermone, atq; hinc ab illo expressa, &* κυβώτιον *&* πάνυ πολλὰς πυξίδας, *&* ἔλαιον. *Quorsum igitur & arcula, & tam multæ pyxides, & oleum, ab illa muliere susq; deq; versata? Ipsemet declaret author,* ἐκ τούτου λαβοῦσα χρίεται ὅλη ἀπὸ τῶν ὀνύχων ἀρξαμένη τῶν κάτω καὶ ἄφνω πτερὰ ἐκφύεται αὐτῇ. *Unctam igitur ab unguibus statim volatilem factam scribit, subditq; post paululum, quod nihil aliud fuerit* ἢ κόραξ νυκτερινός. *Ita enim videbatur eis nocturnus Corvus, quem aut intuebantur, aut fingebant aspicere. Neq; enim ex ipsa rei specie in alienam quicquam transformari crediderim unguine ullo, cantuvè magico. Tamen Unguentis quibusdam videri delibutas se volebant Striges illæ: ad hoc, ut vel sibi vel aliis apparerent, formã in aliã priori dissimilem fuisse conversam Et quanquam Rhetor hic salsus & lepidus mutatum se finxit, non tamen*

Vnguentũ Magicum furiani.

al. ιια

men

men in avem, quanquam eodem usus esset pharmaco sed in asinum mentitus est. Proinde fœminam illam indoluisse, suspicatam pyxidis errore mutatum in asinum Lucianum. Unde variam subindicavit rei non essentiam, sed imaginem, eoqué id aptissimè confirmavit, qua mentem animumqué Lucii se profitetur in asino retinuisse. Sed neque existimandum in mentem venisse illi tale somnium vertendæ formæ, nisi fama constaret Thessalis mulieribus id esse peculiare. Neque is qui postea illum imitatus est Platonicus non id confirmavit in Thessaliam se profectum dissimulans, priusquam abolita forma priore, nova se finxisset indutum, habitu, si rectè ejus verba refero, plusculo uncto, & peractis, quæ plurima memoriæ prodidit: Ut omnibus penè numeris videatur voluisse imitari Samosatenum: Quippe cum Thessalici murmuris oleiqúe magici transformantis, & amuleti rosacei reformantis mentionem fecerit. AP. Cur putas rosacei illius alexipharmaci mentionem factam? PH. Si quid inest solidi, censeo tractum ab Aristotele, apud quem legi, inter admiranda reponi, rosarum odore facilè mori asinos consuesse, quod & Lucianus & Lucius edocti finxerunt, disperire asinum, quo se indutos volebant: Aut quid aliud latet magicum:

Lucianus asinus factus humanam mentem retinet.

Thessalia officina Magorũ.

al. haurito

Rosæ alexipharmacum.

Rosarum odore, moriuntur asini.

Nam infames certè olim veneficiis erant Thessalæ, Thressæqúe mulieres: quibus & carmine deduci Lunam fabulabantur: & defixa Cœlo devocari sidera: Quod erat etiam Sabinis, ut ille prodit, communicatum facinus. Bacchæ præterea dicebantur afflatæ, Mimallonumqúe & Edonidum eis facta appellatio, furebantqúe complicatis inter Thyasos anguibus, magico præstigio, tanta veneratione habitæ, ut magni Alexandri mater Olympias earum voluerit ritibus initiari. Meminit Plut: in Alexandro. *Existimo quia videantur mendacia fortassis trahere potuisse principium, ab aliqua similitudine veri. At videtur probabilius ab ipsis Dæmonum prodigiis non sine aliquo vera historiæ fundamento plurimis vanitatibus adumbrato, traxisse fabulas incrementum aliquod potius, quàm ab insomniis, ut mandatum est literis à Synesio.* Fabularũ ortus. *Neque enim ita propensus ad rem vulgandam fuisset: qui sibi visus esset per quietem quicquam vidisse, ac si foris conspexisset id quo in admirationem pertractus esset. Tot enim decantata apud Græcos veneficia, tot apud Latinos: Hinc illa Marsyliæ gentis sacerdos, quæ promittebat se carminibus solvere mentes, sistere aquam fluviis, & vertere sidera retrò, Nocturnosqué manes ciere. Hinc Circes, Medeæ, Canidiæ pharmaca & quæ narrata à* Circe. Medea. Canidia.

Theocrito

Theocrito Siculo, quem Maro assecutus est, Simethæ philtra. Hæc omnia de nihilo ficta putabimus? Equidem memini apud Plutarchum legisse fabulam deducendæ Lunæ astu quodam inventam ab Aganice Thessala: quæ cum gnara esset Lunæ defectum contingere ob intercedentem umbram terræ, persuasit mulieribus Thessalis, ejus ignaris rei, Lunam eo tempore in terras à se deduci. Aliæ fabulæ quoque aliis vel gestis, vel astui referri acceptæ queunt. Fuit apud Græcos quidam, nisi nomen mihi excidit, Palæphatus, qui precium operæ putavit, ostendere, quo pacto fabularum plurimis solidum historiæ cujuspiam fundamentum extitisset, in majus deinde vulgi famâ sæpè falsâ & instabili distractum. Unde illud puto Virgilij:

Luna cœlo devocata.

Docta Palæphacia testatur voce Papyrus.

Porrò notissimũ illud veneficiis fieri solere, ut homines aut essent diversi, ut quidã nugabantur, aut apparerent: quod nemo videtur jure posse inficiari, id sanè nulla impudentia, quin saltem illis id ipsum videretur. Num memores decantatas Prætidas implêsse falsis mugitibus agros, timuisseque aratrum, & in levi fronte quæsisse cornua? Quas postea ut illi rosa, sic vel à Melampo mentis purgamine, ut nonnulli produnt, vel ut quidam maluêre, ab Aesculapio artis medicæ remediis sanatas varia prodidit historia. Proinde sine ira Dæmo-

Prætides Eclog. 6.

num furerint, sive morbo, diversa illis remedia coaptavit antiquitas. Nam Dæmonibus ipsis, quo tempore penè potiebantur orbis terrarum imperio, diversa fuit & frequens institutio fallendi, non modò per templorum antistites, per oracula, sed per agitatas afflatu Pythio mulierculas. Trahebant enim homines in admirationem sui, & in præcipitia scelerum, sub religionis prætextu devoluebant: Adhæc varias formas ipsi induebant. Sic Proteum apud omnes ferè Poëtas licet spectare variis sese ostentantem simulacris, sic heröas illos, qui ad Ilium occubuêre Vinitori conspicuos apparuisse dicatis dialogis Philostratus posteritati concredidit. Sic Appollonio Tyaneo Empusæ, Lamiæve dicitur occurrisse phantasma diversas in figuras convertens sese, & quandoq; ab oculis repente evanescens, atq; etiam Menippo Cynico, non ei quem Varo in Satyris æmulatus: Nam is hujus Menippi Lycij comparatione longè vetustissimus proditur, ob versata in speciem connubii, vel larva vel lamia. Videntur ne tibi isthæc similia ijs, quæ de Strigibus ætatis nostræ proferuntur? A P. Quomodo: Nam mihi nunc utiquè succurrunt illa verba, larva, lamia, incubus, fabulæ antiquæ, & id carmen:

Vetera similia iis quæ de Strigibus hodie dicũtur.

Nota & parvorum cunis muliebre scelus Strix.

PH Age vero de reliquis disseramus, uti par queat afferri judicium de veneficijs: Innumera sunt cantata

cantata pocula & carmina, & pharmaca, & fabellæ, & Marsanænia: nam etsi blandimentis fœmineis Metaphora quadam grunnire cum suibus dicerentur illi remiges: & fama esset arsisse Herculem Nessi cruore delibutum, & venenis Colchidis afflatos amores, planequé scitum, ejuscemodi votis obscœnæ libidinis commercia significari: Non tamen ipsa per sese, sed simul veneficia, quæ nemo nisi nolens pateretur. Propter eaqué non osculo, sed gladio Circem refert Homerus ab Ulysse petitam: Qui, ut amore non captus, ita non irretitus veneficiis, quæ sine Dæmonum maligna subtilitate non nocent. Nolentes itaque tenet, atque ut velint variis utitur artibus. Libidine vulgus capit Divitiis civili addictos vitæ: Gloria perpaucos, qui sese Philosophiæ studiis dediderunt. Illa verò convivia si partim solida, partim Imaginaria dixerimus non abhorrebimus â scriptoribus vetustis. Sic enim mensa illa solis apud Herodotum scripta: apud Solinum divinior existimata. Sic in Tyanei vita convivium sponsæ illius, quæ dicebatur una ènumero lamjarum, vel larvarum, vel lemurum: ubi aurea pocula, & quod videbatur argentum, evanuisse scribitur. Dæmones igitur sese hominibus insinuant variis sub simulacris, ἐμπῦσαι λαμίαι, μορμωλυκίαι dicuntur à Philostrato. Sed enim apud Esaiam Prophetam, ubi

Marsanænia. Hor. Epod. 17.

Alii aliis modis capiuntur.

Convivia.

Mensa Solis.

occursus Dæmoniorum citatur, Lamiæ cubile novimus. Quidam Dæmones incubos interpretantur, & existimant Lamiarum supernas partes, figura humana, infernas bestiarum simulacro præsentari. Hebræorum verò nonnulli per Lamias intelligi furias volunt, quanquam in threnis Hieremiæ prophetæ mammarum lamiæ habita mentio est, putentque nonnulli nomen id à laniatu deductum: alij malunt à lama, quæ sit vorago, atque inde suspicentur illud Horatianum fluxisse:

Lamiæ quæ.

Neu pransæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.

Horat. arte poëtica. Aristoteles 7. Ethic. Diod. Siculus l. 20 Interpres Aristoph. in Vesp.

Multas quoque Lamias in spectaculo exhibitas olim à Probo Cæsare memoriæ proditum est. Cujusmodi verò fuerit, quæ Menippum illum deluderet, aliunde quàm à Philostrato non facilè resciri potest. A quo sanè proditur Cynicum ipsum circumventum, dum sese illi simularet Lamia matrimonio jungi. Apollonium ego pariter existimo ludificatum, dum rogabatur ab ea, ut tormentis ne sæviret: jam eo deceptus, quod existimaret, pronas esse in amorem, & Venerem Lamias, & humanis carnibus vesci. Nam ducuntur non Veneris Cupidine Dæmones, sed invidia, ut humanum perdant genus, nec sanguinem appetunt, aut carnes, ut ebibant, ut vorent: sed ut in tormenta ducant & animum & corpus, sempiterna. Afflant illi quidem occultam formam, non afflantur, quod non latuit Poetam præcellentem cum cecinit: occultũ inspires ignem.

resignem: *quandoquidem proditum à Strige memini, in simulacris Dæmonũ, cum sese varia specie sensibus ingerunt, id haberi solitum discerniculi, quo pectori calor simul quidam inureretur, nec non calorem nescio quem in coquendis carnibus asserebat ex improviso subministrari, quod te facilius existimo resciturum, ubi Dicastem audieris, quem mihi jam videor videre, cum Strige manus conseruisse, ni me fallit obtutus longinqui spatij,* AP. *Conjecturam faciebam, & ex veste, quæ à civili non abhorret, & ex ense, quo cingeris, me cum viro militari disserere. Sed te non modò poëtas, historicosq; reconditos, verum etiam Philosophos, & nostræ religionis arcana tenere compertum habeo. Quapropter hoc ipsum quod restat itineris, mihi velim ita accommodes, ut inter eundum, & capto vaces eloquio, & reliqua percurras exactiusq; narres, si quæ summo digito & per indicem quodãmodò tetigisti, ut mihi congeram benè digesta, & tanquam cõmanducata ea omnia, de quibus nobis est disputatio.* PH. *Non me, sed doctiore viro esset opus, nec brevi deambulatiuncula, sed longo subsellio. Obsequar tamen tibi, utcunquè potero. Nam qui fiat ut non morem geram ei, quem jam deprehendi ipsis ex responsis inhiantem captandæ veritatis? Quare prosequar cæptã disputationem, & quæ videbuntur ad rem facere, quantum per breve spacium itineris concessum*

Repeluntur quæ dicta sunt.

Discrepantia narrationis de ludo unde.

fuerit narrabo. Quod convenire minimè videbantur Striges: cùm de ludo referunt, potest quidem evenire aut timore, aut memoriæ lapsu: ut sunt ineruditæ plurimum & rusticæ mulieres: potest & acceptum referri Dæmonum fallaciæ, qui universas eodem non afficit modo. Licet id in antiquis præstigiis deprehendere. Aliud enim in Euxino, aliud in Taurica, aliud in Italia veneficij genus. Nec pharmaceutriæ Theocriti omninò similis ea, quam Vergilius cecinit. Cæterùm in oraculis idem spectasse contigit, alia ex afflatis fœminis, alia ex hiatu terræ, alia per hominum captata in templis somnia: in Pasiphaes propterea dormiebant Phano. Ad Podalyrij quoque sepulcrum medicos olim Calabros, & Daunios jacere consuevisse legimus. In Aesculapii templo cubare solere plurimos notum est. Quod non heroicis tantummodo temporibus factitatum, sed usque ad Antonini tempora, quem Pergamum, ipsius rei gratiâ, petiisse, Herodianus est author. Legimus etiam oracula per statuas, & integras, & dimidias reddi consuevisse. Per Columbas quoque, sive illæ aves sunt, sive eo nomine mulieres, quæ funderent vaticinia. Per arbores quoque, & in Dodone, & India: id plurimi authores: hoc Magnus retulit Alexander. Inspirabatur aliis repentè furor, & cætera id genus tàm varia, quã etiam & auguria, & eorum, qui sacra facerent libamina.

Oraculorum differentiæ.

mina. Nam diversæ species nefandi ritus, & execrandi sacri: diversa quoque Cantamina Vetustatis, & quæ nostra etiam ætate scatent à prophanis, alio ritu, quàm solebant à Romanis, fiunt. A Catone seniore narrantur aliqua in libris rei rusticæ, tam contemnenda, ut nemo ferè inveniatur, qui ea legere possit sine irrisu, & tamen ab homine prodita, qui senator, qui censor fuit, qui triumphavit. Quod attinet ad motum, quo ferantur à Dæmone, aut quem ad locum pertineant, ubi sistuntur minimè tibi mirum debeat videri. Nam quod fallax est suopte ingenio, id sæpenumero multiplex & varium: Quod verax est, nititur Simplicitati: videre id licet in iis, quæ narravimus. Datur quoque spectare in poëticis figmentis variis, atque inter se pugnantibus, ac sæpenumero in historiis, cum duplicis aut triplicis frequenterqué multiplicis famæ meminerunt. Nec non in Philosophorum opinionibus, & in responsis, quæ promunt legum periti. Nunquam verò in Theologorum monumentis id observaveris, nisi quatenus tractent, quæ sibi, & illis, quos citavimus, sint planè communia. Nam in ijs, quæ ad ipsos propriè pertinent, nulla dissensio, hoc est, ea præcepta scitave, quæ fidem & necessarios ad salutem mores ingrediantur, omnib numeris consona sunt, & concordi voce prolata. Itaque malignus Dæmon, dissensionis amicus, ut mendax & fallax est: Ita varius, atque (ut ita dixerim)

Motus corporum per aërem.

 rim)

Versipellis. rim) versipellis: Quod vocabulum dixêre linguæ latinæ studiosi, tractum ab ipsis, de quibus jam locuti sumus fabulamentis, quorum ludibrio prodebatur, homines in lupos transformari. Proinde sicut antiquos Philosophos sub specie doctrinæ decipiebat: Pythagoram dico, Empedoclem, Apollonium, & ejus generis alios (namq; iis, quib. teneri facilè possent laqueis, utebatur) ita mulierculas compotationibus lasciviisq; trahebat olim, nunc homunciones etiam illicit: à quib. constat Philosophorum multos abhorruisse. Illos igitur multifariam pellexit ad se colendum sub velamento sapientiæ, sub tectorio superstitionis religionem mentitæ. Siquidem per doctrinæ gradus ad precationes, hymnos, oracula se conferebant, quibus assequi videbantur, ut futura prænoscerent: ut ad diversa ferrentur loca per aërem. Fiebat id ministerio Dæmonum, quod illi deputabant hominum Divinitati. Nam quo pacto aliter Pythagoram, modò in Taurominio Siciliæ, modò in Metaponto parvo intercedente temporis spatio discipuli spectavissent disputantem? Quânam via per aerem Empedocles, quanam Abaris, (unde illi facta appellatio αἰθροβάτης) ambulavisset? Apollonium prænovisse multa qui existimat, Dæmonibus illum etiam imperitasse, si credit apprimè fallitur. Simulabat malignus Dæmon, se ab eo vexari, ut ipse sub specie jam mentitæ Divinitatis illecto, & cæteris quoq; fortius hæreret, quod ex Fine (si placet) animad-

vertat. Pythagoram seditione primum, deinde incendio voluit absumi, mox ferro curavit interimi. Empedoclem infami letho perdidit, quē ad id insaniæ devexerat, ut se putaret Divinitatem indipisci, Illudq́; caneret:

Pythagoræ fatum.

Empedocles.

χαίρετ', ἐγὼ δ' ὑμῖν θεος ἄμβροτος, ὀυκ ἔτι θνητός,
Πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμήμενος, ὥσπερ ἔοικε.

Quo lætandum sociis indicaret, se non posthac mortalem hominē, sed Deum immortalem futurum, atq; ita sic ille cecinit:

Hor. in arte.

Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnā
In siluit.

Sed sive hac morte, sive ea, quam Democritus Troezenius narravit, cum scripsit injecto sibi laqueo ex procera corno pependisse, Dæmonis instinctu putandum est excessisse de vita. Neq; enim satis illi fuerat ea delusio: quæ ejus animam in diversa transisse corpora diceret: unde illud ejus carmen:

ἤδη γὰρ ποτ' ἐγὼ γενόμην κόρη τε κορός τε.

Sed etiā vocibus Dæmonicis & splendore Tædarum ut Heraclitus retulit, illectus ad mortem est. Apolloniū forte rapuit, cum anima simul ad interitum sempiternū, qua mors magicis videtur artibus non indigna. Nam de illius morte varia feruntur. Sunt qui Ephesi, qui in Creta, qui in Rhodo mortuum dixerint. Sepulcrū aut Canotaphium usq; ad Philostrati tempora non extabat, quanquam pro Deo à quibusdam insanis cultus, qui mos, sicut cætera Dæmonis machi-

Apollonii mors.

namenta parva temporis intercapedine periit. Sic oracula post adventum Christi desière, quibus universis ferè, per easdem fallacias terrarum orbis irretiebatur. At qui palàm fundebat oracula, nunc garrit in obscuris anfractibus, appetens concubitus, nunc infames gentibus, olim gloriosos. Vnde illud:

Conjugio Anchise Veneris dignate superbo.

Nec apud heroicam tempestatem modò, sed tempore quoque Alexandri & Scipionis, quibus id accessit gloriæ, ut eos multi Jovis filios existimarent, quandoquidem in anguis speciem diversatum cum Scipionis matre, & cum Olympia Philippi uxore Jovem Dæmonem, quem existimabant Deum, notius est ex historiis, quàm ut diligentius referre debeam. Sic libidinis cupidos trahebat in facinus, & superstitionis fucum etiam intermiscebat. Eò verò inescabat cupidos gloriæ, ut qui dum viverent, ejus commercia futura præcinuissent, mortui quoq; sortes funderent. Hoc modo fabulantur Orpheum, qui Vates habitus, dum inter homines moraretur, postquam excessit, humanis fudisse oracula, caputqué illud à Tressis mulieribus recisum appulisse Lesbon, rupemq; inhabitasse, & per terræ spiramenta vaticinatum. Amphiarai quoq; Vatis & Amphilochi, & dum viverent, & postquam apud superos morari desijssent, oracula circumferebant, quod fortè ambivit Empedocles, cum voluit Deus immortalis

mortalis haberi. Reges item post mortem bellica exercere negotia, quemadmodum Rheson in Rhodope, nugabantur arma tractare, atque equis & venationibus interesse. Ad hæc exciri ferebant ipsorum animas, non modo circulis illis & libamentis homericis, sed sua sponte pactisque quibusdam, quomodo refert Philostratus Tyaneo sese Achillem ostentasse, & Vinitori Protesilaum cum reliquis ducibus, qui Priamo bellum intulissent, quorum facies, mores, acta quoniam diversa ab illis, quæ ab Homero prodita sunt, nec eis consona, quæ aut Phrygius Dares, aut Dyctis Cretæus historiæ mandavêre, te moneant, quantæ sint fallaciæ Dæmonum, & cognitionis invecta mendacia, & imposita quoque moribus noxia deliramenta. Itaque cum iis, qui sapientes opinabantur, si Dæmen imposuit, si illusit ita, ut & adversa pugnantiaqué crederent, & ab ipsa ratione prorsus abhorrentia, quid causæ est, ut tàm sedulò demireris, nostræ tempestatis in Strigibus vana multa, delira pleraqué & sibiipsis adversantia spectari? Illud potius demirare, fuisse eam Christi sapientiam, atque potentiam ut quod Regibus, quod Oratoribus, quod Philosophis gentium ante illius adventum malignus Dæmon, uti summum & admirabile, & omni sapientia dignum persuasit, id nunc homuncionibus, & mulierculis vix persuadeat hoc est, ut sese colant, ac ea quæ ipse præcepit, peragant,

Illustre Christianę doctrinæ argumentum.

gant & quod in toto orbe terrarum omnibus in nationibus propalàm fiebat, ut gloriosum, id nunc apud paucos clam, & minutis fiat in angulis: Adde ut plenum dedecore & ignominiâ. Illudque præ omnibus dignum divina gloria suspice, tam esse Christianæ fidei solidum fundamentum, ut non admittat malignus Dæmon Striges ad sua commercia, si fidem ipsam non abjuraverint, Sacramenta non spreverint, salutarem hostiam non prostraverint. Sic osor ille Dei & hominum suis initiari sacrilegiis mandat nostræ religionis desertores: Nempe quia veritati falsitas, luci tenebræ, religioni superstitio convenire non queant. Sed jam te puto fieri posse ejus, quod inter pergendum disseruimus, certiorem, En tibi Strigem cum Dicaste, ad propylea templi colloquentem. AP. Avete. DICA. Quid novi Apisti? AP. Expetimus id à te, quandoquidē Phronim⁹ hic atq; ego huc venimus, ut Strigē audiamus te coram, si modò id non sit molestum, alterius mundi negocia recensentem. ST. Heu mihi. DI. Bono sis animo, sine ullo metu loquere, ne dubites, quin stem promissis, te quicquā mali non habituram, si cuncta promseris ingenuè scelera tua, quæ nullo modo latere queūt: Testes habeo, & te inprimis, quod maximè optavi, confitentem ream. ST. Dixi, quid iterū me excruciatis? DI. Repetere opus est, non modo coram duobus aut tribus testibus, sed plurimis, & mox universo populo, si pœnas tibi legibus decretas

cupis

cupis evadere: Facturam te recepisti, quæcunque mandarem, proinde spospondi tibi, me prætori te non traditurum, qui igni exurendam majorum more decerneret: Nihil aliud mando, quàm uti referas acta cum Dæmonibus in cursu sive in ludo. ST. O ludum mihi perniciosissimum, ô me infelicem mulierem. DI. Non opus est lacrymis, nec ejulatu. ST. Quæso ne me amplius vexetis, oro spatium, ut me colligam, deinde reserabo, quicquid egi. DI Si vobis ita lubet, ejus ac quiescam votis. Nam meliori & animo, & voce dictura erit si in diem differamus posterum quæstiones, quib. vos interesse, si modo non pigebit itineris, libentissimè cupio. AP. Si non piguit à Gnoso ad antrum templumque Jovis vanas Minois & Lycurgi leges audituros pergere, nec mihi molestũ erit, mille passus conficere, ut quæ jam si non vera ex Phronimi disputatione, saltem vero similia videntur, propius certiusque condiscam? PH. Lætor te non mihi, sed veritati, aut si adhuc ea tibi non constat, similitudini illius tantum tribuisse: ac mihi certè corporis exercendi gratia non erit ingratum, huc ex oppido redire. DI. Manè igitur ad nos, quam desideratissimi venietis.

JOH. FRANCISCI PICI MIRANDULANI Domini Concordiæq; Comitis

STRIX

sive

DE LUDIFICATIONE Dæmonum.

DIALOGUS SECUNDUS

PERSONAE DIALOGI

Apistius, Phronimus, Strix, Dicastes.

DICASTES.

ADVENISTIS *tempestivi, nam Strix ipsa jam jam educetur ex custodia. AP. En vincta trahitur. ST. Siccine servantur promissa? quid adhibetis tormenta confessæ? AP. Nil tormentorum, bona mulier huc est allatum. Phronimus hic, atque ego spectatum, auditumque tantummodò venimus, & quantum in nobis est, auxiliatum tibi. PH Ita est. ST. Torquent me manicæ isthæc, & arcti vinculorum nodi, vereorque, ne aspera magis relabar in tormenta. PH. Jubeas laxari vincula. DI. Etiam levari volo. ST.*

Paululum

paululum respirare occipiam. DI. Bono sis animo, nihil eorum, quæ spospondi (confide) prorsus omittã. Modò tu stes promissis, nec aliqua in re, de qua rogata fueris ut nobis explicetur, fallas fidẽ. ST. Stabo, nec fallã. DI. Edissere nobis ea, quæ mihi seorsim excipiente Tabellione, & nudiustertius, & heri vesperi cõfitebâre. ST. Si mihi reduxeritis in memoriam percunctatione vestra, quæ ma vultis, ordine eo respondebo. DI. Quærite vos, Apisti & Phronime, do veniam. Nam vobis hodiè hoc præbetur spectaculum, Adsistam ego, & monebo, ut ad rectam redeat, si præter orbitam flexerit. AP. Ivisti ne unquam ad ludum Dianæ, vel Herodiadis? ST. Equidem ad ludum profecta sum, qui si Dianæ fuerit, aut Herodiadis, nunquã audivi. PH. Dixerã tibi pridiè, ô Apisti, variis modis fallere dæmonẽ, quo tẽpore Diana colebatur à gentibus, & per terrarũ orbẽ, clarũ erat ejus nomẽ, & celebre. tùm gloriosũ videbatur inter Dianæ comites numerari, quæ, quãq; virgines dicebãtur: tamen & Nymphæ vocabãtur, placebatq; illis quidẽ Spõsæ nũcupatio sed effect⁹ magis: quãquã ritu procuraretur legitimo. Nã frequẽtia ibi stupra & adulteria: ũde illa in poëmatib. Homeri repetita frequẽter: ἐν Φιλότητι μιγαῖσα: Cũ à fallacib. illis, sive Diis sive heroib. compressam, vel Dianæ comitẽ, vel Nymphã aliã, sive Napæã, sive Orean, aut Dryaden fabulabantur: & quanquã maritimas etiã & fluviatiles Nymphas amorib. dedi-

Ludus Dianæ sive Herodiadis.

Stupra Nympharum.

tas, esset receptũ gẽtibus, & vulgi cõsensione firmatũ (Leges enim, sæpe Cyrenẽ, Levcotheã, Cimodocẽ: cæteras vel fluviorum, vel pelagi mẽtitas DEAS:) tamẽ, quia in mõtes subvehi, quã in ũdis mergi salubrius, & Dianæ venatib⁹, quàm Tritonũ fluctib. diversari, gratius apparebat, Dianæ ludũ & choreas, ut illecebrosas magis adamarat. Deinde illexit alias sub specie Herodiadis Idumeæ, q̃ choreis oblectabatur. DI. De hoc Dianæ sive Herodiadis ludo etiã mẽtio in põtificiis decretis, ubi sanctio cõcilij recitatur, quo pelli magas sancitũ est. PH. Existimas, Dicaste, hũc esse eundẽ ludũ? DI. Sũt qui asserãt, sunt q novã hæresin malint. PH. Ego partim veterẽ illũ referre, partim scatere novis superstitionib. planè credideri, ac si dixeris: antiquã essẽtiã, recẽtẽ accidentib. (ut more Neotericorũ loquar) DI. Egregiã distinctionẽ excogitasti, qua dissolvi queũt multa, eodẽ loco pẽdẽtia: unde insignẽ erroris ansã captavêre quidã, existimantes animo tantũ, & imaginatione, nõ corpore mulierculas istas sẽper perferri ad ludũ. AP. Ergò existimas corpore sẽper transferri ad ludũ? DI. Non utiq;, quoniã interdũ inventæ, super trabe, tãto veterno pressæ, ut plagas nõ senserint: interdũ scopis inter femora tãta vi cõpressis, ut avelli dormientib. nequiverint, quib scopis ferri se putant. AP. Quid causæ putas interfuisse, uti aliquãdo vehãtur corpore, nonnunq̃ etiã vehi dũ sese autumãt sola imaginatione? PH. Quãdoq; præstigiũ est dæmonis & vafra delusio, quãdoq; ipsemet Strigũ delectus. Proditũ nẽpe memini literis ab Heinrico & Ja-

Ludi Dianæ mẽtio in jure pontificio.

An corporibus transferantur.

cobo Germanis Theologis, dixisse quãdã Strigẽ, alterutro, cũ vellet modo sese illa tranare spacia: corpore vigili & quãdoq; sola imaginatione, cũ taderet itineris, tũq; sibi lecto decũbenti prõptis quibusdã execrãdis verbis nube quapiã cærulea totius ludi simulacra, tãq̃ in scena, repræsẽtari. PH Quid respõderes adversariis? DI. Mirari primũ, quod uno ex modo itineris quadã in regione orbis quãdoq; servato ab una quapiã sacrilegarũ sodalitate, mulierũ modos omnes sacrilegiorũ, superstitionũ, magicarũ vanitatũ metiri velint, & ad omnẽ orbis plagã ꝓtẽdere. Proindeq; tàm sapere sibi credãt, ut latissimam dæmonis ab ipsa creatione sortitã potestatẽ unũ in pistrinũ cõpingãt. Deinde cõtextũ illũ nõ patiãtur exponi more aliorũ, q majoris omnino sũt præjudicij, ut existimãt, differre q̃ ad nostrã pertinẽt, ab iis, quæ fidẽ spectãt Catholicã. Demũ apertè velint id nõ esse, ꝙ tamẽ posse fieri negare ipsi, nisi magna imperitia nequeãt, & factũ aliquando esse inficias ire nõ detur, nisi magna impudẽtia, tot myriadib testiũ refragantib⁹. Ac ne fortasse quispiã audacior diceret, se fidũ exẽplar cõcilij desiderare, & ejus, q id retulit, majorẽ autoritatẽ. (Sunt enim apud Gratianũ inversa pleraq; ꝓpter quod inter alias fortasse causas hæc habita est, ut nunquam ipsa ejus cõpilatio cõmunib sit calculis approbata ut vice legũ recepta sit, quibus reclamare sit piaculũ.) Sed ut omnia cõcedã, clausũ os adversarij videtur distinctione tua, qua perspici potest, partim cõvenire cum ludo illo cursum hunc nostra-

Varii modi vanitatũ magicarum.

Gratianus.

tium mulierculárum, homuncionumq; partim ab illo diversum esse. Neque enim Diana hic asſciscitur, aut creditur DEA Paganorum, neq; alia quæpiam ea in regione per concilium damnata visuntur & multa nihilominus hic fiunt, quæ nunquam ibi leguntur facta: communia tàm cum aliis gentium superstitionibus, & iniquorum dæmonum ludibriis in pernitiosis unguentis, in puerorum sanguine innoxio, in circo, in cantamine magico, in maleficiis plurimis, in digressu corporeo per aëris intervalla: quem supra vires humanas motum, qui negaret posse à dæmone fieri, subÿceretur, ut existimo, quæstionibus, ut religionis reus. Nempe scriptum est in libro illo sacro ab Usitide, viro sanctissimo perscripto, non esse in terra potestatem, quæ dæmoni comparetur. Scriptum quoq; in Evangelio, Christum Dominum super monte, super templi pinnaculo constitutum, Theologisq; omnibus pro re judicata circumlatum, obedire ad nutum corpora spiritibus à materia sejunctis, quoad pertinet ad loca permutanda. Atq; hæc juris est disceptatio, illa verò facti ferantur istæne reipsa, necne. Nam, ubi compertum est quicquam posse fieri, factum an non factum id fuerit, per testes tantummodò rescitur, quos habemus innumeros. PH. Non mirum eos uno ex contextu delirare, ex quo alii comprehendunt vera. Nam, ut DEUS ex malis elicit bona: Ita perperàm instituti homines ex bonis mala conantur elicere.

Possibilitas ostenditur ex sacris.

Natura Dęmonibus obedit & quatenus.

Sic ex

Sic ex sacris literis omnes hæreses hominum malitiâ, non culpâ literarum. AP. Quæso ne interpelletis percunctationem meam. Nam postea de iis rogare in animum induxeram meum. DI. Ipsam roga. AP. Animo ne, an corpore proficisceris ad ludū? ST. Et animo & corpore. AP. Quodnam isti ludo nomen est factum? ST. Dominæ ludus à nostris æqualibus & comitibus dicitur. AP. Quo ibas modo? ST. Ferebar non ibā. AP. Quo? ST. Scamno mallei linarii. AP. Qui fieri potest, ut id feratur nullo ferente? ST, Ferebat Amasius. AP. Quinam? ST. Ludovicus. AP. Homo fortassis, qui eo pollet nomine. ST. Non homo, sed qui hominis in effigiem se præsentebat dæmon malignus quem putabam DEUM. AP. Miror Christianum hoc nomen sibi aptasse dæmonem cunctorum osorem hominum. PH. Miraris vocabulum hoc à gentibus ad nos deductum imposuisse sibi eum, qui etiam in angelum se lucis transfigurat. AP. A gentibus, inquis? PH. A gentib. inquam, nam nec Græca nec Latina lingua, aut exemplo, aut origine demissum id nomen (nisi fallor) unquam invenies, Litavicum tantummodò lego in Commentariis Julii Cæsaris, unde & Luysium parcè detortum Gallica linguâ, mox latina Ludovicum, quo ille refertur. AP. Non contendo præsertim hoc tempore, quo cum nostra Strige mihi sermo est institutus. PH. Dixi, quod mihi videtur, paratus auscultare prudentiori. AP. Sed oro, sincerè pandas tuas amo-

Dæmon Ludovicus & unde id nomen.

res bona Strix. ST. Quid cupis rescire? AP. Homo tibi videbatur? ST. Homo præter pedes, quos sẽper ex ansere videbatur mutuatus, sẽper gestabat, inversos ita, ut retrorsũ ferrẽt vestigia. AP. Quid causæ putatis esse, ut facie reliquisq; mẽbris referret hominẽ, pedib. ãserẽ imitaretur? DI. Hoc omnib. in libellis quæstionum leges, diabolũ, sive dæmonẽ, sive Satanã dicas, effigiẽ præ se ferre hominũ, præter pedes ꝙ sæpè quidẽ sũ admiratus, & cõjectatus id esse in causa, ne humanã speciem ex integro mentiatur, nõ permissũ illi, ut pedũ similitudinẽ reddat: & pedes quidẽ præ aliis mẽbris, cur reliquo nõ cõsẽtiãt simulacro fieri potuit, quoniã affect⁹ p pedes in mysticis eloquiis designari cõsueverũt, quos ꝑpterea inversos & præposteros gerat. Cur verò anserẽ præ aliis animantib. effingere gressu voluerit, mihi fateor penitùs incõpertũ, nisi aliqua in ansere latentior sit proprietas, q̃ malitiæ queat aptari. Verùm nõ memini ab Aristotele tale quiddã observatũ, quin verecundiã potius, si ritè recordor, tribuit ei avium generi. PH. Potest ex antiqua gentiũ suspicione, quasdã etiã reliquias occultiores spargere voluisse generis humani public⁹ hostis, cui sub Inachi, & sub Inachidos simulacro quondam sacra fiebant ex ansere: hinc illa:

Pedes Dæmonis anserinæ.

Pedes in sacris affectus notãt.

Anser avis verecũda.

> Nec defensa iuvant capitolia, quò minus anser
> Det jecur in lances, Inache laute, tuas,

Ovi. 1. Fast.

Seu, ut quidam legendum malunt:

> Det jecur in lances, Inache, vacca tuas,

Plini⁹ author est, dari solere Inacho, fluminis Argivi Deo jecur ãseris, q̃ avis aqua gaudet. Quod

verò Inachidi ꝓbatur, eoq́ꝫ ex Herodoti historia, rescitũ est, Aegyptios sacerdotes anserinis carnib. assuevisse: Illic autẽ Isis, q̃ Diana est habita, magna supstitione colebatur. Anser itẽ cane sagacior, ut ille ait, mirũ in modũ turbat silẽtiũ noctis facilimè, cui nocti Dianã praeesse autumabãt. Ejus autẽ avis fortasse dæmõ simulacra desũpsit pedũ, indicaturus, ut illa pvigil est avis, & expers somni, cùm op⁹ est intẽtâ custodia: Sic ad ludũ illũ pperandũ & in eo pnoctandũ & delitijs vacandũ esse: Cujus alitis etiã pars aliqua in libidinem mulieres excitare diceretur. Potuit etiam esse amoris cujuspiã occultioris & ĩmanioris judiciũ, cũ ꝓditũ sit memoriæ, anseres alieni generis appetiisse libidinẽ: notũ apud Pliniũ de puero nomine Oleno argis & Glauco Ptolomæi regis Citharædo, quorũ amore capti anseres memorãtur, quo in loco memoria lapsũ arbitror Pliniũ, quoniã nõ Olenũ nomine puerum sed Oleniũ patrio nomine, Amphilochũ fuisse retulit in amatorio libro Theophrast⁹. Nec illud usq́ꝫ quaq́ꝫ absurdũ quoniã in delitiis mensæ, palmæ pedũ anseris quõdã habitæ sũt: significari voluisse, mẽsæ Deliæ dapes exquisitissimas, ac Aethiopicæ Soli mẽsæ præponẽdas, cui nõ leguntur anserum pedes appositi quos adhuc Messalinus Cotta torrere non excogitasset. Hæc mihi magis arridẽt, quàm ꝙ sapiẽtiæ nomine celebrãdi eò videãtur anseres, ꝙ cũ Lacyde Philosopho diversati etiã in balneis ꝓdãtur. Namq́ꝫ hoc genus consuetudinis simile putaverim libentius ei, qua cum Dracone Locrensis Ajax diversatus fuerit: nec abhorrere à familiari voce ea, qua

Anser turbat silentium noctis.

Socratis aures circumsonabant: aut ab ea, quam vaticinatam fuisse Atridis, & Laomedontiadæ prolatum est memoriæ apud Poëma, quod sub titulo de lapidibus fertur acceptum Orpheo, nec ab omni ratione prorsus abhorrens, ut indicatā putemus velocitatem itineris, qua ferantur ad ludum. quandoquidem nullam avem legimus tantum itineris confecisse pedibus, quàm anseres, quos à Morinis usq; Romam pedibus venisse, Plinius est author. PH. Heus tu, aliane unquam forma pedes ostendebat, quàm, ut sic dixerim, ansericia, cum ad te veniret? ST. Nunquam alia. AP. Quo pacto accedebat? ST. Et vocatus à me, & sæpè sua sponte. AP. Humanane semper effigie? ST. Nunquam nisi humana dum meum expeteret concubitum. AP. O qualem cōcubitum vetulæ rugosæ! ST. Heu mihi, heu mihi: DI. Quid expavescis? ST. Videte, videte. DI. Vbi? ST. Ad murum. DI. Qua in effigie? ST. Passeris DI. Salacissimæ nunc avis reddidit simulacrum non abhorrens à colloquio mulieris lasciviа superantis omnia portenta libidinum. AP. Miror, quod nemo præter illam intueatur hanc passeris speciem. DI. Nemo quidem intuetur. AP. Mirandum profectò. PH. Quo pacto miraris? cum Lydi illius pastoris, cui Gyges nomen, non mireris annulum, etiam à Platone, Ciceroneq; celebratum. DI. Fit non tantum in spectris malignorum dæmonum, sed etiam in divinis prodigiis, ut quæ palàm fiant, à paucis quandoq; videantur,

Passer avis salacissima

Gygis annulus.

deantur: ac ut cætera sileam, illud Martini capiti assistens lumen fuit à paucissimis perspectum: de quo disserit Severus Sulpitius, Et illud affulgens Ambrosio commentanti solus Paulinus aspexit. Sed ut hoc præsens dæmonis simulacrum à sola Strige visum sit: caussam facilè referam in amicitiam, quam cum illo constitutam habet: Ea sit, ut ejus non oculi solùm, sed imaginaria potestas habitu quodã feratur in amatum. Nudiustertius tremefacta retulit ipsum amatorem in anguis formam spiris involutum conspexisse. PH Sic apud gentes in anguis formam, sic etiam in avium speciem. Nam corvos itineris duces Alexandro fuisse petenti Hamonis oraculum legisti. AP. Vtiq; & Dracones, si ritè lecta recordor. PH. Num illos fuisse Dæmones corvina specie suspicaris? Eos quoq; geminos corvos, quos inter admiranda numerat Aristoteles, templum in Caria circumstetisse, quid tibi videtur mirum, cum legeris apud Plinium, animã vagam Hermotimi Clazomenii, & Aristeæ Proconesii corvinam illam speciem prodire ab ore solitam? Quam ejus esse animam nugabantur omnibus non perspectam, sed quibusdam hominibus. Minus quoq; mirareris si novisses: quod Aristoteli proditum est, & ab aliis repetitum de Thasio illo viro. AP Doce, quæso, quod illi feratur contigisse. PH. Observatum identidem ipsius ante ora simulacrum, quod aliorum obtutibus hominum minimè patuisset. AP. Ergo credi sine ani-

Prodigiosa non cernuntur ab omnibus.

Dæmon forma anguis.

Corvi gemini.

De eo Aristoteles.

Morituri vident spectra.

mi levitate potest, morientib⁹, ut ferũt, benignos malignosq́; spectari quãdoq́; Spiritus in assũptis corporibus quos nõ intueantur alij. PH. Quid ni? cũ tot praeclaris viris & creditũ sit, & ad posteritatẽ literis cõmẽdatũ. AP Recessit ne metus? ST. Recedit ex vestro colloquio, atq́; praesẽtia AP. Tãtũ ne formidas amatorẽ? ST. Olim nõ formidabã: sed postq̃ in custodia posita sũ, & eo invito nostros amores cõfessa mirũ me in modũ pterrefacit, ad carceris hostiolũ & parvã fenestrã assistẽs, quãdoqdẽ me increpat, polliceturq́; auxilio fore, si obstinatius reticuero. AP. Cúm ad ludũ pgebas, nihil ne tibi unq̃ incutiebatur timoris? ST. Nihil prorsus AP Quotidiè illuc pergebas? an statis tẽporibus? ST. Ea nocte, q̃ secunda post Sabathũ, & ab eo hodiè quarta AP. Interdiu ne quãdoq́; te cõferebas ad ludum? ST. Nunquam. PH Hinc etiam cognoscas licet vetustae superstitionis reliquias, si tibi revocabitur in memoriam.

Tempus.

Nocturnis Hecate triviis ululata per urbes.

Quae alio nomine Diana & Luna, ad quã preces fundi solere à mulierib. proditũ est â Pindaro, cũ mares soli de rebus amatoriis supplicare cõsuessent. Nox enim dicabatur, hujuscemodi colloquiis & adventante die terminus eis imponebatur Vnde illud.

Nox.

Et me saevus equis Oriens afflauit anhelis.

AP. Fortè subest aliud negocium latentius PH. Quod? AP. Id, cujus Menander meminit: ὦ νὺξ σοὶ γὰρ δεῖ πλεῖστον ἀφροδίτης. *D I. Vterq́; vestrũ scitè, sed*

scitè, sed humanè disserit, divinitus ego profectũ oraculũ afferã nõ Apollineũ aliquod vanũ, sed q ab ipsa veritate ipsoq; manavit DEO. AP. Profer. D'. Qui malè agit, odit lucem. PH. Id sanè quàm verissimũ. AP. Sed tu, bona Strix, cur non aliis noctib. choreis Dianæ, sive Herodiadis, sive ejus, quã nuncupas Dominæ, non interfuisti? ut clarius loquar, cum Dæmonũ præstigio (nã Dianã non esse DEAM ex Christiana religione rescivi, nec Herodiadẽ, nec dominari spiritus immundos homini satis cõpertũ habeo) cur, inq, non interfuisti, aut visa es interesse? ST. Nescio. AP, Parabas te an expectabas eũ, q te ferret? ST. Circulo facto ungebã me, & equitabã scãnum, Inde subvehebar, & per aëra ferebar ad ludũ. Quãdoq; hostiã consecratã calcabã in Circulo, eiq; statim aderat Ludovicus, quo utebatur ad libitũ. AP. Quodnã id unguẽtũ? ST. Ex infantiũ sanguine maxima ex parte cõfectũ. AP. Quid ungebas? ST. Hẽ pudet me fari. AP. O impudentissimã Dæmonũ meretricem, quod nõ puduit facere, pudet dicere! ST. Quid mirũ? AP. Effunde venenũ, vipera: quid ungebas? ST. Partes, quib. ad sedendũ utor. AP. Quàm pudicissimè reserasti. Sed nosse aveo quãta erat intercapedo tẽporis à discessu domus ad ludi cõgressũ? ST. Parva. AP. Quãtula? ST. Minor horæ dimidio. AP. Quantum distabas à terra, cùm vehereris? ST. Justæ turris altitudine. AP. Sed quid fiebat in ludo, scire maximè velim, quare, bona Strix, si me auxiliatũ tibi cupis venisse, qcũq; illic gerebãtur, disserere ne pigeat

Vnguentum Magicum.

Acta in ludo Dianæ.

& tanquam repræsentare mihi vestrum ludum: ST. Cum ad Jordanem ventum erat. AP. Jordanem? quid audio? PH. Hoc ad Jordanem iter tàm parvo intervallo temporis confectum? existimo mendacium esse Dæmonicum: nam, quò majora mulierculis imponat ludibria, è magnificorum locorum quæsitis vocabulis, eas majori tenet irretitas vinculo. Dimidio horæ corpus humanum ex Italia ferri in Asiam nequaquam admittendum. Sed inde fortè aucupatus fabulæ colorem Sathan, quod Herodias illic habitaverit. Sed miror, quod non in Scythiam profectas insimulet ad aram Dianæ. Quod fortè factum ab eo fuisset: si tàm familiare illis nomen Scythiæ, quàm Jordanis: quem norunt, quicunque in sacris domibus Evangelium recitari meminêre, nec satis conveniens est ludo, sed immanissimæ cædi, Tauricum illud non sacrum, sed sacrilegium, ad flumen aliud vicinum forte fortuna illas ducit, quanquam sunt, quæ fatentur, se non ad aquas ferri, sed ad montium cacumina. DI. Mihi non videtur impossibile, ferri ad Jordanem saltem duarum horarum spacio, ut ferè convenire inter ipsas Striges accepi earum ex ore. PH. Tantum igitur intercapedinis, quãtum inter nostram hanc patriam, & terram Syriam, Phœnicemque interjacet, eas dimetiri putas? DI. Potest Dæmon pro libitu movere corpora. PH. At non est consequens, ut tantillo temporis moveat, sive super terram, Illyrium versus & Thraci-

Celeritas translationis non incredibilis.

& Thraciam sinistrorsum devehātur: sive dextrorsum per Africam terram: sive recta Jonio Magno Aegeoq́ transmisso supra Corcyram, Peloponesum, supra Cycladasq́ Rhodon, Cyprūqué despectantes, Jordanis ripa considant. DI. Quid prohibet? PH. Tui doctores. DI. Quo prohibent modo? PH. Eo, quo Thomas vetat, totam à Dæmone molem posse loco moveri, ipsa repugnante natura: qua vetatur, integrum ordinem rerum, Elementorumq́ disiici atq́ disperdi. Est enim contra humani corporis naturam, ut tanta celeritate feratur, qua simul & conservetur, & intereat. Vivunt enim: quas necesse esset interire, impetu aeris, quandoquidem natura ipsius vel mutata magno esset impedimento. Si rarefieret, maximè verteretur in ignem: si densa magis redderetur, majore nisu, velocitatis cursum præpediret, quod si totum moveres aërem cogitatione tua, ut sua Aristoteles firmavit cœlum, tum etiam & Philoponus apud Græcos, & Scotus apud suos adhuc te contra starent, intraneam quantitatis objicientes naturam, qua se post seipsum corpus per magnum illud inane aëre nullo repletum, ferri oportet, atq́ ita abhinc in Asiam secluso quocunq́ impedimento resistentis flatus: multò plus temporis, quàm interponi dicant, absumeretur. AP. Rogo istas subtilitates in aliam diem excutiendas differatis: Ludum explica. ST. Cum eò perventum est, conspicimus actutum sedere Dominam cum suo amatore.

Thomæ sentētia de potestate Dæmonū.

Præses ludi quis.

Præses ludi quis.

matore. AP. Quisnã ille? ST. Ignoro. Novi tantùm pulcrũ esse hominẽ, atq; aurea indutũ veste. AP. Sequere. ST. Ibi hostias cõsecratas afferimus Dominæ, Tùm illa grato animo, hilariq; vultu acceptas poni super scãno jubet & proculcari, & lotio perfundi. AP. Quis tibi has dedit ad ludũ ferendas? ST. Pernius Sacerdos, hoc in oppido natus. DI. Scelestissimus & nequissimus omniũ, quos aut novi unq. aut ab aliis notos legi. Hunc mille flagitiis deprehensũ judicavi exauctorãdum sacris, & tradẽdũ Prætori, q de eo statim supplicium sũpsit decretũ legibus. AP. Captũ nõ intermittas eloquiũ. ST. Comedimus, bibimus, cõcubuimus: quid amplius nosse desideratis? AP. Per partes, ut explices volo: Quid comeditis? ST. Carnes, & alia,

Cibi appositi.

quæ in cibũ solẽt quæri. AP. Vnde vobis illæ? ST. Occidimus boves sed reviviscunt. AP. Quorũ? ST. Eorum, quos habemus odio vinumq; de vasis haurimus ad cõpotãndum. Deinde suum quæq; mulier Dæmonem accersit ad explendã libidinẽ suam, quiq; viri ex Dæmonibus amicam supponunt sibi. DI. De bobus videntur ludibria. PH. Similia sunt iis, quæ ille fabulatus est. AP. Quæ! βύρσας ἑρπούσας καὶ βοῶν κρέα μυκώμενα. AP. Similia sunt sanè. Quid enim differt repens corium bovis, & semicoctas mugire carnes: ab hoc præstigio complicatæ pellis jam bovis, & exurgentis in pedes? PH. Tali enim monstro faginam Argivis carinam misisse vocem admiserunt, & Achillis equum vaticinatum. Qui enim loquẽtem Xanthum non reijcit, ab eo putamus reijci-

endum aut Pegasum, aut Dædalum, aut eum.

Qui Lybici spolium referens memorabile monstri
Aëra carpebat teneram stridentibus alis.

AP. Sed si recipis ipse volantem Strigem: cur subrides, cum illud legis?

Parrhasiæ vexerunt Persea pennæ.

PH. Nihil video, si arte Dæmonum facta putas, si hominum aut ope, aut ingenio, etiam irrideo. Nec simile arbitror monstrum homini, aut equo pennas ad volandum fingi, & equo linguã esse, ad vocem inflectendam in verba: Quandoquidem nullo miraculo fit, ut aviculæ multæ articulatas, quibus assueverint, voces reddant. Quanto facilius substantia Spiritali vel prava, vel proba poterit jumenti lingua ita verti, ut sermo proferatur. AP. Fieri id posse dicis? PH. Quid ni? cum æqua sit naturâ. AP. Exemplone id firmare posses? PH. Vnico in sacro Numerorum volumine reposito, cum Arialo Balaam locuta scribitur asina: Idq; ope angeli factitatum Theologis proditur, Cum nihilominus nesciret ipsa quid loqueretur, ducta ejus lingua ad id promendum: quod commodum erat Hebræorum exercitui, cui probum ipsum Spiritum præfuisse, memoriæ proditum est: Ut sileam, quæ de locutis bobus gentium historiæ prodant. AP. Scimus, nec ossa, nec carnes inesse Dæmonibus, quomodo comedunt, quomodo coëunt: ST. Sunt similes carnibus, & ossibus indutæ ab illis particulæ & crassiores quam sint mortalium. AP. Possesne rei cuipiam ea conferre?

Vnde brutorum voces.

Asina Bileam.

ut indicium nobis præberes, quo membrorum nobis cognoscendam similitudinem insinuares? ST. Nescio, nisi quod crassiora sunt humanis, molliora'q; è stupa densata & compacta constructa, etiam bombasio planè similia. AP. Stupam quidem intelligo Phronime, Bombasium non intelligo. PH. Xylinam prætulisse lanuginem crediderim. ST. Id rei intelligi volo, quod in lodicibus infarciri solet. AP. Rem teneo, perge ST. Ubi saturata libido erat, domum referebamur. AP. Ibi ne te unquam invisebat? ST. Sæpenumero, & me quandoq; cum ad mercatum irem, redirem'q; comitabatur. Ac memini diem, cum vesperi ex oppido discessissem, regreßura domũ, ter congressum mihi, priusquam ad limen appulissemus. AP. Quoto distat à mœnibus tua casa spacio? ST. Circiter mille passus. AP. Passeris idcirco præ se tulit spectrum. Sed mihi sanè venire non potest in mentem, quid sibi velit hic concubitus. PH. Vt lupulis istis fiat satis, si tamen esse queat satis iis, quæ lassari dicuntur, non satiari. AP. Nec item fieri potest, ut animo capiam, unde nam illis constet voluptas. DI. Tantá referunt se perfundi, ut affirment in terris non esse similem. atq; id pluribus de causis evenire posse conjector primum facie, quam sibi sumunt desertores illi spiritus, gratissima. Deinde membrorum magnitudine non vulgari: nam & illâ mulcent occulos, & hâc occultiores complent partes, præterea'q; fingunt, se captos ipsarum amo-

rũ amore, quo nihil gratius miseris mulierculis. Queũt & fortaßè cõmovere intrinsecus aliquid, quò magis oblectentur, quæ cum viris nec secus evenire puto iis, qui Dæmonibus abutuntur succubis, quandoquidem scelestissimus ille sacerdos, cujus antè memineram, dicebat, sese magis cum Dæmone, cui nomen Armellinæ fuerat inditũ, delectari, quàm universis, quib. cũ coïerat mulieribus, & ne putetis cognovisse paucas, etiam sororis habuerat notitiam, & ex ea filium sustulisse ferebant. Illud certè in quæstionis libellis repositum est: tamq̃ propenso flagrabat Armellinæ cupidine, ut sæpè secum in foro cæteris non videntibus haberet comitem, ejusq́ jussu & pueros infantes, quos ritu Ecclesiæ susceperat baptizandos, remitteret illotos domũ, & hostiam non consecratam populo sustolleret adorandã simulato gestu verbis cõficiendi Sacramenti, uti impietatem occuleret, & si quando eam ritè cõsecrasset, versis in contumeliam pedibus, ejus figuræ, quæ ibi solet imprimi. Tollebat in altum, reponebatq́ dandã Strigibus ut ferretur ad ludum. Dæmonicus ille amor tot scelestorum erat caussa facinorum. Eodem furore alius Florinam ita refert appellari, tàm amat ardenter, ut mihi dixerit sæpius, dum de eo quæstiones haberem se mori malle, quàm eam deserere pulcherrimam fœminam. Ita eam nũcupat, cujus cõsuetudine, & illecebris ãnos quadraginta delectatus sit, eoq́ devenit insania, ut aliũ esse

Impietas Sacerdotis

Florina.

DEUM non existimet. Is, fortè si pænitere vellet, asservatur adhuc in carcere: Sed ne solùm putetis in religionem committere, qui tali amore capti sunt, pars eorum Athei, pars DEI contemptores & ejus, quam sunt professi, desertores fidei, & in Rempub. extremè peccare condiscatis. Surripiunt aliena, maleficiis omnia contaminant, adulteriis stuprisq; penitus immerguntur, pueros necant, eorum sanguinemq; exugunt, cient acerrimas tempestates, grandine vastant agros tanta strage, ut mitius egisse videantur, qui fruges antiquitus excantarunt, cum in eos lex lata est, in duodecim postea tabulis reposita. AP. Ergo non solùm ab externis bonis, quæ terra parit, sed etiam à cœlo, ambienteq; nos aëre damna moliuntur? DI. Eam interroga. AP. Tonitrua commovisti? ST. Et sæpè. AP. Grandine petivisti segetes? ST. Nec semel. AP. Quo ritu? ST. Agebam circulum, statimq; sese Ludovicus eò conferebat, non in viri, sed in ignis forma, tumq; fulgura, & tonitrus, & grando super illis maximè campis, quos cupiebā affici calamitate, AP. Cujus rei gratia stragem moliebaris? ST. Odio, non gratia. PH. Dæmones ipsis in carminibus quodammodo perstrepentes legi: cum sub DEORUM illos nomine, veneficia illa, aut sub ejus persona, poëta ingeniosus ita ciebat:

Gravitas sceleris.

Tempestates cient magi.

Quorum ope cum volui ripis mirantibus amnes,
In fontes rediere suos, concussaq; sisto,

Ovid. metamorph.

Stantia

Stantia concutio, cantu freta nubila pello,
Nubilaq; induco, ventos abigoq; vocoq;.

& quæ sequuntur. Sed nostra hæc Strix, Medeâ potentior, grandinem etiam citavit, & advexit in segetes. At mentes quoquè hominum illecebris, quibus sensum demulcent, pelliciunt in facinus. Nam illud

flammisq; severi
Illicitis arsêre senes, nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cum surgentia succo
Frontis amaturæ subducunt pignora fœtæ,
Mens hausti nulla sanie polluta veneni
Excantata perit,

renovatum quodammodo nostro in hoc oppido vidimus. Sacerdos ille duos, & septuaginta natus annos erat, cum flammis è sarmentorum genere profectis pepulimus ejus flammas, queis ferebatur in succubam. Alius quintum & septuagesimum supergressus annum: alius, qui octogesima vidit solstitia, eodem in ludo octies, in mẽse diversabantur. Itaq; complurium testimonio compertum est, neq; enim unam Strigẽ, aut duas tresvè, sed multas, nec tres aut quatuor, qui succubis utantur Dæmonibus, sed majore numero depræhensæ sunt, referũtq; ipsi ad duo millia hominũ frequentare ludũ. AP. Mares tres aut quatuor nomine celebres posteritati tradidit ãtiquitas, pleræquè igitur Medeæ, multæ Canidiæ, nec una tantùm Eristho nostra tempestate. PH. Miraris sexcentas haberi Medeas, cum

tibi ſit notum, ſine admiratione una in urbe bis ſex millenas Circes (ſorores enim habebantur) inveniri AP. Rem teneo neq́ enim per latebras aut anfractus quærere ſenſum ænigmatis oportet. PH. Hac itaq́ tempeſtate, quà in pejus ruere omnia videntur factum mira providentia reor: ut plerisq́ modis in animis fidelium hominũ, ad religionẽ longè lateq́ propagandam, firmatum iri voluerit fidẽ DEVS ipſe. AP. Quibusnam modis? PH. Tribus maximè. Rerum prædictarum eventu, miraculis divinitus peractis, & ejusmodi nefandi ritus retegendo ſcelere. Nã ad amuſſim, bella, famẽ, peſtilentiam, eveniſſe comperimus, tot annorum curriculis prænunciata divinitus, quibus, qui ſine fide eſſent, ut magnitudine calamitatis obruerentur. Ita facilè vel caſu, vel fato quodam ſuſpicari poſſent effecta, ni vigeret fides excitata nuper hoc modo in oppido, tot miraculis, quæ ut per ſe fidem confirmant Chriſtianã, ſic ex accidenti etiã corroborat Strigum confeſſio. Qua per teſtium ex omni ſexu numeroſam multitudinẽ, Dæmonas eſſe malignos cognoſcimus adverſos Chriſtianæ veritati, quam omni conatu, quo magis perdere & infuſcare moliuntur, tanto magis fit, ut erigatur longè lateq́ refulgeat. AP. Ritè deduxiſti Sed tu bona Strix & pueros etiam necaſti? ST. Plurimos. AP. Gladio, an fuſte! ST. Acu & labris. AP. Quomodo! ST. Ingrediebamur noctu domos inimicorum, & amicorum, etiam quandoq́ reſerebantur nobis

Religio Chriſtiana tribus reb. firmata.

Striges jugulant infantes.

bis januæ, dormientibusq́ parentibus arripiebamus infantes, quos cum ad ignẽ posuissemus, forabamus acu sub unguiculis, & admovebamus labra, suctuq́ tantùm sanguinis, quanto repleretur, extrahebamus: Hausti sanguinis pars deglutiebatur, pars adservabatur in pyxide ad cõficiendum unguentum, quo nates abluantur priusquam deferebamur ad ludum: DI. Ac ne credatis, aut mentitas aut imaginatione somnioq́ tùm diversari in domib parentum, quorum filios interficiunt: Inventi sunt pueri lactantes pertusis digitis, & obducta sub unguiculis cicatrice. AP. Miror pueros cum pungerentur, non vagisse. ST. Sopiuntur ita, ut non sentiant: Sed expergefacti miros edunt ejulatus, ægrotantq́ & interdum moriuntur. AP. Cur non obeunt universi? ST. Curamus nos edoctæ remedia, quibus inde nobis provenit lucrum. AP. A quibus edoctæ? ST. A Dæmonibus. AP. Probabile id mihi non videtur. PH. Non ignorat vires herbarum Dæmon, quas homines etiam novêre, nec tamen debes ignorare. multas in Aesculapij templo medendi regulas inscriptas olim, quas inde sumpsisse Hippocratem, & in suos libros contulisse, memoriæ proditum est. Multa quoq́ vulnerum & venenorum remedia mãdata sunt historiæ per somnum reperta. Nec non in templis Pasiphaës & aliorum, qui Dii putabantur, ut ante patefactum est, dormire solitos legimus, qui morbis

Dæmones monent de remediis.

Aphorismi Hippocratici unde.

quærebant opem sibi per quietem revelandam. AP. Quid vobis vestri promittunt amatores? quid sperare jubent? ST. Vitam, divitias, illecebras, quibus fruimur, continuas. AP. Nummos ne unquam tibi largitus est? ST. Aliquos olim dedit, qui evanuêre, pauculos mibi reservavi quadrantes. AP. O ingentes divitias! quid si Crœsi Gaza clauderetur in Sponsionibus, multoq; magis, quæ Alexandri fuit, quadraginta millibus mulorum vecta, si Curtio credimus, aut si Plutarcho μυρίοις ὀρικοῖς ζεύγεσιν καὶ πεντάκις χιλίαις καμήλοις. PH. Satis huic hominum feci videtur, si tantas voluptates præstet, quantis nec Sardanapalus, nec Smyndirides, nec Straton abundabant. AP. Humanæ illæ, quanquam obscœnæ, haridiculæ & vanæ. PH. Vanas neutiquam dixeris, eo si vocabulo notasti commentitias, imaginariasque. DI. Ego quidem partim veras existimo, hoc est, ipsa re consistentes, partim inanes, & nulla rerum basi fundatas, præsertim, quæ produntur à quibusdam de transformatione, deq; bobus jam comestis, & revocatis ad vitã, conjectis in reservatam, & extentã pellẽ ossibus. Sed quæ per aerem ferantur, interdum etiam sæpenumerò comedant, bibant, incumbant, succũbant, id neutiquam abyciendũ, tanquã falsũ & abhorrens à veritate. Possem vobis plurima præclarissimis asserta testibus narrare, nisi vererer, ne vos defraudatos expostularetis, quasi

Promissa dæmonũ.

Divitiæ.

tempus audiendæ Strigi concessum vobis eripuerim. AP. Differas oro, in diem posterum. DI. Ille quæstionibus aliis jam deputatus est: Sed si mecum prandere in animo est, quanquam ruri, tamen non deerunt obsonia, ad tolerandam famem. PH Non est recusandum amici convivium eo nomine magis dignum, quo minus cibi, plus sermonis apponitur. AP. Utrumq; placet, altero corpus, altero pascitur animus. DI. Percunctamini à Strige si quid mavultis, vicarium hunc relinquam tantisper, dum redeam: Nam mensæ præposito, quid efficiendum sit, intereà mandabo. AP. Signum aliquod habebas, quo ille se conferret vocatus inter circulum? ST. Si secessissem, & bis vocassem. AP. Qua de causa non ter aut quater? ST. Ignoro: Ita enim instituebat, enixeq; monebat me: ne ter vocarem. AP. Quid hac in re sentis Phronime? PH. Dæmonum isthæc pacta ab ipsomet pendent, nec solum aperta, cujusmodi hæc habentur, sed etiam occulta, de quibus & noster Augustinus, & alii verba fecerunt. Nequaquam tamen crediderim, naturalem inesse causam huic binario, nec indicare eo voluisse puto mysterium Dyadis à Mareta Chaldeo, per Pythagoram ad Platonicos devolutum, sive is Zaretas vocandus est, Origenis more in lib. φιλοσοφȣμένον, *sive scribendum Zaratas, quo utitur verbo in designando Pythagoræ præceptore Plutarchus Cheroneus:*

Dæmones bis vocantur, non ter.

dum Tymei Dialogi particulam interpretatur, seu magis Zaradas dicendus sit: cùm in lib de legibus à Theodoreto Theologo citentur ζαράδυ νόμοι: quid enim Dæmoniaca de re cum hac Thestili philosophandum? Sed potius hic latere aliquem dolum fallacissimi hostis existimo, aut ut sanctissimæ Trinitati, quæ DEUS est, non consentiat etiam in voce, aut ut avertat magis à nostræ consuetudine religionis, aut alia, quam ignoramus, fallacia prodita antiquis gentib. sub pari numero, quem volebant, dicatum inferis, ut imparem superis. AP. Perplacet sed an (Strix) tibi constabat ab amatore delusam esse. ST. Nunquam. AP. At cum evanidos conspiciebas nummos? ST. Quoquo modo, sed non advertebam, redibat enim identidẽ, & multis me illecebris obligabat. AP. Quid ille petebat à te, cum tibi tanta pollicebatur, cum tecum habebat rem, cum ardore te, & se miro tui captum amore simulabat? ST. Nihil aliud, quàm Christi fidem reÿcerem nihil in eo spei collocarem: Sed ipsum amatorẽ, ejus vice colerem, genu ipsi flecterem: DEUM meum existimarem. PH. O pessimum Spiritum, verè Sathanã, apud Hebræos adversarium, apud Græcos Diabolum, apud Latinos calumniatorem! Excogitari ne potuit calumnia major in DEUM? quam ut suis verbis gestiret illi præripere Divinitatem: & sibi eam arrogantissimè & mendacissimè prorsus adscribere, unde fortè nomen adamavit Dæmonis, sive

Par numerus inferis impar superis dicatus.

Sathanas coli vult.

sive quæ scientiam, sive quæ timorem indicaret, sed struere calumnias illi præcipuum. Sic primum hominem illusit sub Deorum nomine. Unde Calumniatoris exortum vocabulum, Justinus Philosophus & Martyr asseruit. AP. Sed quo pacto discernebaris ab aliis, qui religioni Christianæ vacant. ST. Nullum erat discerniculum, ad ædem sacram quadragesimæ tempore sacerdoti confitebar hoc ipso dempto omnia delicta: Accedebam ad altare, cum ministraretur sacra hostia, nihil inter me & alias mulieres intererat. Nec hoc mihi vetuerat amator. Solum monebat me tacitè, dicere quæpiam & facere clàm nonnulla quib. peractis nihil amplius requirebat. AP. Effare cuncta. ST. Festis diebus cum essem (ut fit) in Ecclesia, & alta voce legeret Sacerdos, præcipiebat, uti summissa ego dicerem voce: Non est verum, mentiris. Cum verò tolleretur supra Sacerdotis caput hostia, ut averterem oculos, jubebat, utqué flexis post tergum manibus, sub veste digitos (ita ut nunc aspicitis me facere) complicarem. Deinde me nihil omninò referre ad Sacerdotem de nostris amoribus, & commercio, nihil de iis, quæ pertinerent ad ludum, enixè mandabat. Cætera dicerem, non dicerem, existimabat nihil referre. Mox cum mihi appulsæ ad aram poneretur in os cõsecratũ Christi corpus, volebat sensim me illud educere, abstersione buccæ simulata & emunctorio linteolo cõvoluere, deferendũ ad lu-

Dæmon quid significet.

Calumniator.

dum, ut illi eis, quos accepisti, modis illuderetur. Duas quoq; bostias consutas veste gerebam mecum quibus præstari dicebat mihi, ne confiteri possem, quæ rogabar à Judice, quo urgente & minante tormenta, jussit malignus ille, ut in trullam conjicerem, quam mihi custos Carceris paraverat. AP. Paruisti? ST. Parui misella, remq; prodam maximè horrendā: cum baculo illas confregissem, emanavisse sanguinem animadverti. PH Meæ nequaquam aures posthac hausuræ talia non sunt. AP. Nec meæ. PH. Dicasti redeunti ad nos, si placet, occurramus. AP. Perplacet occurramus. DI. Secedamus in hortum paulisper, & deambulando fortassis obsonabitis famem, illa reducatur in carcerem. AP. Nunquam in animum induxissem meum, potuisse tot scelera excogitari. Ego quidem prius facilè ignovissem huic hominum generi, cum existimarem levitatem esse in causa, ut in hunc maximè inducerentur errorem, præstigiisq; deludi Strigem credebam. Nec ipsas jurarem non deludi. Sed, ut nunquam religionis Christianæ veritati non assensus sum: Ita parcendum tàm impiis ejus temeratoribus non consentirem. DI. Si effecero, ut constet hoc ad Christianam pertinere religionem, & tot adduxero testes, ut non credere ferè non queas, multa esse in ipso ludo, quæ verè, & uti nos dicere consuevimus (verbum hoc mihi, si placet, condonato) realiter peraguntur: Puto te obstinacius non

cius non reluctaturum. AP. In neutram adhuc partem inclinat animus. DI. Dic, oro, vidistine mortuum quempiam suscitatum? AP. Non vidi. DI. Credis mortuos posse suscitari? PH. Non ibit inficias: Cum apud Poëtas id sit decantatum, apud Philosophos etiam scriptum, & inprimis apud Platonem ab inferis mortuos resurrexisse. AP. Non acquiesco in re tam seria, tantiq; discriminis, aut Poëtis, aut Philosophis, sed Evangelio. DI. Alia de re, quæ non contineatur in sacris literis, Exempla proponam: Credis exire naves è Gadibus, & è portu Vlyssiponis Lusitaniæ easq; modo conversas in Zephyrũ per viginti plus minus stadiorum Myriadas, ferri ad terram tàm vastam cujus adhuc ignotus sit ambitus: modò impellente Zephyro per Atlanticum pelagus ad Indicum sinum appellere. AP. Quidni credam? DI. Cui credis? AP. Tot mercatoribus, qui dicunt, se tale iter peregisse: ἐπ' ὠρέα νῶτα θαλάσσης: DI. Eosne allocutus es unquã? AP. Ego quidẽ nunquam, sed cum eis mihi fuit sermo qui ea propriis aurib. hausisse ab iis qui navigârunt, affirmavêre. DI. Nonè possent illi te deludere? AP. Sed quis ambigeret, viros graves mendaciis delectari? DI. Si ego tibi non pauciores numero, non minores gravitate testes produxero in medium, qui ferri ad ludum Striges jurejurando etiam cõfirmavêre, qui Dæmones muliebri specie succũbere viris qui mulieribus, tanquam viros incumbere Dæmonas, adacti

Mortuorũ in vitam revocatio.

Autoritati suus locus reliquendus.

adacti Sacramento confessi sunt nonne acquiesces: PH Aut imprudentis viri, aut pertinacis esse censeretur ni id faceres. AP. Quā obrem? PH. Quoniam cum multi aliqua una in re conveniunt animo, & in ea confirmanda, una voce consentiunt non debet verisimile videri, ut quispiam refragari jure queat nisi forte aliqua inductus ration- sit quæ tātarum habeatur virium, ut communi illo consensu firmatam opinionem demoliatur quam tibi affore neutiquā ipse crediderim. AP. Hoc tuum Epicherema nonnihil haberet roboris. si nō applicaretur rebus quæ supra naturam viderentur, sed quæ in communi usu hominum versari soleant. Propterea non repugnavi navigatione classis Hispaniæ, Dianæ ludo repugno. PH. Multo magis adversari quis posset prædicantibus Indicum iter, quàm ludum nocturnæ Hecates, quoniam illud non fuit ullo modo cognitum antiquitati, signa tantummodò quædam reperta, quibus ex India quondam ad Hispaniense littus, navigium nescio quod, appulisse memorant. Nunc ex Europa per pelagus Aethyopicum navigatur in Indiam, & jam pictis tabellis signati sunt portus & littora. Præterea non cognitæ modò vetustati Insulæ fuère miræ magnitudinis, quæ nunc inventæ sunt, Sed nunquam cujuspiam voce prodita terra illa vastissimi tractus nostra ætate cōperta. Quam si Philosophi, qui plures imaginati sunt mundos, in rerum esse natura, cognovissent,

Navigatio Indica tam incredibilis quam iter ad ludum Dianæ.

Plures mundi.

vissent, eo fortassis argumeto ducti, majori cum ratione videri potuissent insanire. Earum certè nec Strabo, nec Ptolomæus, verbum fecêre, nec qui habiti fabulosiores meminêre. De Strigibus verò & in veterum & Neotericorum libris aperta mentio. AP. Propendere animum, jam jam mihi nescio quo pacto sentio, ut in tuam vergat sententiam. Sed testes, quos ducere in medium pollicetur Dicastes libenter audirem, & si quas haberet, præter eas, quibus est usus, rationes. PH. Inconstantis animi signum est vacillare, ac modò illuc pergere modò isthuc inclinare, nam prius ea, quæ dicebamus, si non vera, certè tibi verosimilia satis apparebant, subinde repugnabas, & jure tibi pugnandum esse contendebas, nunc propensione quadam animi ferri te nostram in sententiam fateris, quibus de rebus instabilem colligo sententiam, Si non Ironia te usum fortassis existimarim, nempe assuetum poëtarum ludicris, aut Dialogis in Socraticis diversatum: E quibus certum quiddam & statum corrogari, vel nunquã vel magna cum difficultate potest. AP Nihil dissimulo, nec judico tecum mihi esse opus Ironia, sed in re tanti præjudicii nollem assentiri temerè: Commodius mihi videtur (modò cum modestia id fiat) subdubitare. Atq; hinc inde, modò tibi, modò Dicasti retegere mei animi imbecillitatem, tanquam vomicam Chirurgo. Est enim (si rectè memini) à magni nominis viro prolatum,

tum,

tum, pedetentim gradiendum esse in rebus ejusmodi, quæ captus nostros facilè superare videntur, ne si contemnantur, statim impia nobis obrepat fraus, quæ verò, si actutum suscipiantur, superstitio nos anilis irretiat. Ego quidem, etsi fui dubius animi, & ambigendum mihi videretur, nunquam tamen obstinato animo sum reluctatus, PH. Si sic affectus es, ut intellectu, non voluntate velis hac in re uti, benè utiq; de te sperandum, sed illud semper, cum in omni re, quæ discrimen afferat, tùm in hac præcipuè, de qua disserimus, observato, ut nunquam præcedat intellectum affectio. Sunt enim, qui ordine præpostero in doctrinæ studiis gradiantur, prius quid verum sit, sua voluntate decernentes, quàm ipsum mente considerantes verum. AP. Magna teneor siti nosse, quid allaturus sit in hac re Dicastes, quem ad nos redire conspicio. Non queunt enim non præclara esse, si promissis stare voluerit. PH. Sed antè nostram eximere famem oportet, mox & tuam sitim. DI. Paratum jam prandium, & in multum diem disputationem protraximus, cum corporis, quod satis est, ad quotidianam ejus ruinam instaurandam dederimus, quod reliquum disputationis fuerit, aggrediemur.

Cognitio antecedat censuram.

JOH.

JOH. FRANCISCI PICI MIRANdulani Domini Concordiæq; Comitis

STRIX

sive

DE LUDIFICATIONE Dæmonum.

DIALOGUS TERTIUS.

PERSONAE DIALOGI

Apistius, Phronimus, Strix, Dicastes.

APISTIUS.

POSTQUAM *exempta fames epulis mihi, Dicaste quæsitor, liceat à te sciscitari ante omnia id, quod animo meo non scrupulum, sed lanceam intulit, si concedatur verum esse, quod ab illa Strige nostris est auribus ingestum. DI. Liceat ut lubet. AP. Non satis mihi faciunt, quæ dicuntur, à quibusdam, dum isthæc portenta vitiorum tolerantur, fieri aliquando judicium in subterraneis locis, quo debita luant supplicia, qui sese sceleribus immersêre. Num satius fuerat, si prohiberentur quàm si plecterent-*

siplecterentur admissa: DI. Satius utiq; si id referas ad eum, qui commisit scelus, à quo si abstinuisset, utiq; sibi ipsi consuluisset egregiè. AP. Cur permissum ut committeretur, Num divinius putamus futurum fuisse, si divinitus vetaretur: DI. Vetitum quidem lege, non actione. AP. Cur actio illa permissa? DI. Quia libera, & in hominis arbitrio reposita. AP. Num melius erat eum, quem in isthæc inpietatis præcipitia lapsurum DEVS noverat, nunquam natum. DI. Melius omninò quo ad ipsum attinet in scelere usq; ad vitæ finem perseveraturum, si matris in utero fuisset extinctus. AP. Si nunquam fuisset, putas ne illi melius? DI. Cui? AP. Ipsi. DI. Inanis quæstio, quandoquidem hæc ipsa tam sibi adversantur, ut alterum perimatur ab altero, & ipsi quod concipimus, nihil esse, ei quicquam nec prosperi continget, nec sinistri. AP. Cur igitur summa DEVS bonitate eum, quem ad æterna tormenta noverat, creavit. DI. Propter ipsius summam bonitatem. AP. Qui hoc fieri potest? DI. Eo potest, ne DEI bonitas infinita vincatur ab humana malitia, atq; in hanc sententiam respondisse dicitur Petrus Apostolus Simoni Mago, eandem penè roganti quæstionem, si rectè habitam inter ipsos disputationem, Clemens literarum monumentis retulit. Videretur utiquamà tàm sublimi creandæ animæ beneficio, nempe infinitæ potestatis opere cessare propter hominem, ipso abusurum beneficio, Adde quod, si ad universas

Cur Deus magicas artes toleret.

Colloquiū Divi Petri & Simonis Magi.

Propter improbos Deus à creatione nō absistit.

universas DEI monstratas mundo virtutes advertas animum, justitia sese exerit eos amplexa, qui bonitatis & clementiæ munia fugere maluêre, quàm sequi; nec propter ea aut extinguitur, aut minuitur misericordia, minus plectens, quàm justitiæ deposceret rigor: Eoqúe sæpè de scelere quicquam boni oboritur ex malis, eductum à DEO ipso, quem adeò bonum prædicat Augustinus, ut mala evenire non permitteret, nisi majus inde bonum aliquod voluisset elicere, quod sæpè numerò si non semper, eruditis viris, quanquam non vulgo deductum inde conspicitur. Sint hæc pauca tibi exempli gratia pro multis. Venundatus à fratrib fuit justus Joseph eximio fratrum crimine; nil ultra requirit imperita multitudo, sed viri & eruditi & imbuti pietate cognoscunt, ex eâ impia mercatura Josephum penè regem Aegypti constitutũ, patrem, fratrem, familiamq; omnem ab interitu liberasse, atq; inde & multa & magna secuta fuisse mysteria Ex Tyrannorum tormentis, & patratis cædib. Martyrum resplenduit & virtus; & gloria. Demum quid plura? Ex Christi morte, DEI eximia patuit bonitas, universi generis ab æterna morte redemtio, & reserata porta pietati atq; justiciæ. AP. Exemisti scrupulum, quo infestabar, si inter veritates, id quod audivimus, reponendum erat. Nunc id, unde sequatur historiam esse ludum hunc, non fictitium com-

Malis Deus ad bonũ utitur.

Joseph vẽditus.

Ludus Dianæ res vera non ficta.

mentum, ut facturum te recepisti, differe. PHR. Historiam omnem recepturus es? AP. Minimé, nam Samosatena illa meracissima fabula cum sit, sub veræ tamen narrationis titulo circumfertur, sed & plurimæ adeò sunt incertæ, adeò duplicis famæ, sæpequé multiplicis, ut parúm distare videantur à fabula. PHRON. Ritè sentis. Nam ut inter fabularum tenebras, quanquam nonnihil interluceat veri, sic inter narrationes historicas, quæ inter se pugnent, unam fortasse veram invenies, cæteræ falsitate cum labent, necessario sunt inter fabulas computandæ. Nequé enim verum cum verò rixari potest: Proindè mihi videor scire, Dicaste, quid sibi vellet Apistius. DICAST. Quid? PHRON. Historiam testibus comprobatam plurimis, cui non collocaretur ex adverso vel majoris aut paris authoritatis alia. APIST. Sensum expressisti meum D. C. Polliceor me ostensurum, pertinere ad Christianam religionem, ut ludum hunc existimemus fieri, & historias plures inter se non adversas, sed maximè consonas afferam, & Strigem huc vobis reducam: Hic illam tu siste, & quando ejus es custos carceris, jurejurando etiam adigendam, ut fateatur verum, multa quoqúe eorum, quæ vobis adduxero testimonia, ex hominibus sacramento adstrictis accepta sunt, & posteritatis memoriæ mandata veritatis comprobandæ gratiâ. APIST. Edissere. DICAST.

Autoritas indubitata fidem facit.

Possem

possem vos ad libros relegare magna cura de hac re compositos, sed quanquam Phronimo id non esset ingratum, qui se in omni scriptorum genere versatum ea, quam habuit, disputatione, præ se tulit: Tamen Apistio id non faceret satis, qui non multum hausisse literarum videtur, quæ politiores sunt, & eos omnes libros, qui nitore & cultu carent, aversari. APIST. Damnas forte, Dicaste, Rhetorica figura isthac elegantem aut carmine, aut prosa oratione sermonem. DICAST. Nequaquàm. APIST. Videri tamen nonnulli solent, qui Parisienses tantum literas, hoc est per quæstiunculas chartis exaratas, (nam vidi eleganti & accurato stylo Parisiis scripta ab ipsis indigenis volumina) dum callent, perosi sunt orationem continuam, aptè, distinctè, ornatequé compositam. DICAST. Eorum ego in numero qui reponar? Cui planè perspectum, ita Joh. Chrysostomum, Basilium, tres Gregorios, græcè: Hieronymum, Augustinum, Cyprianum, Ambrosios alios latinè ita fecisse. APIST. Etiam carmina scribere? DICA. Carmina certè eorum pleriqué: ut desinant dicere, illis temporibus non fuisse id scribendi genus. Nam hostibus fidei etiam carminibus resistebant. Nec desunt etiam nostra tempestate, qui ad sacra nostra facilius eloquentia pertrahantur, quæ modo casta sit, ea sanè tàm non potest damnari, quam optimum &

præclarum inter homines bonum, cui & ratio, & majorum suffragatur autoritas. AP. Qui nam illi libri, & quonam editi tempore. DI. Plures habentur, sed alii annis ab hinc sexaginta editi, unus ætate nostra. AP. Qui autores. DI. Belgas credo, aut Germanos fuisse, illius verò quem postremò retuli, duo sunt authores, ambo germani, qui uno malleo tundere maleficas procurarunt, & magis & justius, quam Nicocreon Cyprius Anaxarchum Abderiten. AP. Quo stylo compositi? DI. Eo, qui Parisiensis vulgo dicitur, perquæstiunculas, sed multa subtilitate, quantum ea res patitur, & ut mihi videtur, veritate sanctorum virorum nixa testimoniis, nec mihi solum id, sed multis quoqúe visum Theologis, cujus postremi voluminis exordium cepit à Pontifice Max. finis Cæsaris authoritate comprobatus est. Laudatum publicè librum novimus ab iis, qui sacras profitebantur literas, in Agrippina Colonia. AP. Mallem mihi per te Dicaste narrari, quæ ad nostram rem faciant, sive inde sive aliunde velis promere, quod sermone mihi magis noto, in me refundas. Nam & Phronimus hic cum adsit disputationi, ut multa alia quæ eis in libris non existimo contineri, disseruit. Ita pleraqué fortasse non gravabitur adÿcere, nec non Strix, quæ jam approperat

Autores mallei veneficarū.

Laus libri.

perat, præter ea quæ retulit, nullis ad huc comprahensa libris, alia fortassis cumulabit. DI. *Morem geram, hac tamen usus præfatione veniæ, ut mihi, si quid fortè vestris auribus insvetum promam, penitus ignoscatis, quandoquidem, etsi latinas græcasq́; literas adamavi plurimum: tamen haud minori studio versatus sum inter Theologos, qui posthabito cultu verborum dignoscendis rebus vacavêre.* PH *Minor est verborum jactura, quàm rerum: qui utrumq́; præstare potest, antecellere iis, qui altero tantum nituntur, semper existimavi: Sed si altero carendum est, rerum cognitionem postponendam vocabulis nunquam putarim, quanquã tu, ut ex sermone collegi tuo, poteras abstinere ab hac culpæ deprecatione.* DI. *Dicam ut potero latinè. Primum omnium satis constat, eum qui dæmones esse negaret, à Catholicæ Ecclesiæ limine deyciendum, ut pote sacris literis multifariam, ipsiq́; inprimis Evangelio repugnantem.* AP. *Hoc omni dubio procul uti verissimum admitto.* PH. *Eyciendus etiam esset ab Academia & à Lycæo, quando apud Platonem Platonicosq́; omnes multa dæmonum mentio, à qua non abhorruit Aristoteles, quandoquidem in Ethicis, in Politicis, in Rhetoricis ejus nominis memor, ut cætera sileam loca.* DI. *Sed hæc differunt à nostris, quod bonos illi & malos Dæmones existimabant, Malignos ipsi omnes asserimus, quos quanquam Sathanæ & Diaboli notemus appellatione tamen*

Studium rerum præferendum verborum cultui.

Minor verborum jactura quã rerum.

Negans Dæmones alienus ab Ecclesia est.

Demones nulli boni.

dæmonis etiam nomenclatura signatos constat. Hinc illa Prophetæ verba: Omnes dii gentium Dæmonia: & Apostolus inquit, nollem vos fieri socios dæmoniorum. Et illa quoq; ab Apostolo prolata: dæmones credunt & contremiscunt. Ad hæc dum maleficia, in excantandis frugibus, in dissolvendis & ligandis maritalibus thalamis, in torminibus, quæ præter naturam fiunt, moliuntur, pacto ea dæmonum fieri, nulli sano homini dubium fuit, atq; hinc apud Theologos & antiquos & recentiores, apud sacras literas, & Canones Ecclesiæ Romanæ, legesq; Cæsareas multa præcipiuntur. In Deuteronomio malefici & incantatores jubentur interfici. In libro Levitico Ariolos & Pythonico spiritu usos, lapidibus obruendos lege cautum est. In XXIIII & XXVI. q. decretorum, quæ Gratianus collegit, pleraqué licet inspicere. AP. Apud Augustinum in lib. de Civitate DEI, de Christiana doctrina tàm multa legi possunt, ut pauca præterea requirantur, uti ne meminerim juniorum Theologorum, qui non paucis in locis adversum maleficia disseruêre, sed & apud Civilia Jura in Justiniani codice multæ contra maleficos & Mathematicos collocatæ sunt leges. PH. Et apud Philosophos quoq; juniores, tam Platonicos quam Peripateticos pleraq; visuntur quæ huc possunt pertinere, Jamblichum dico, Proclum, Porphyrium. AP. Uti non abnuo, dæmonas esse, eorumq; malitia multa

Maleficia fiũt ex pacto Dæmonum.

l. 3. & seqq. C. de mal. & math.

posse

posse perpetrari, ita mihi quæ ad hanc rem propriè pertinent, manifestari cuperem, eant ferantur ne ad ludum corpore, non voluntate duntaxat & inani spectro. DI. Torquere multos quidem consuevit hæc quæstio, occasione sumta de verbis Concilii, cujus facta mentio est, quæ verba 5. quæstione, sextæ causæ supra vigesimum leguntur, unde creditum quibusdam corpore nequaquam ejusmodi ludis mulierculas & homunciones interesse, sed mente. Quapropter alii dixêre, ludum hunc novam esse speciem hæreseos, ab illa antiqua superstitione diversam. Alii eandem prorsus, sed ibi fieri querelam tantummodo & decerni pœnā iis qui existimarent, Dianam esse Deam, aut Herodiadem, & corpus humanum vi Dæmonum verti in variarum animantium corpora, & quæ raptum fortasse mentis ita discerni, dum fit, assererent, ut dignosci eo, probeq; non posset internosci, corpus ne feratur, eò, quo mens ascendit, quandoquidem Paulus Apostolus id se dixit ignorare: sed cum feruntur istiusmodi striges corpore, non rapiuntur animo, & si raperentur, diversa esset natura raptus, à diverso profecta principio. Vehuntur autem volentes, & vigiles ad choreas, ad convivia, concubitusq; nocturnos, quâ de re probata est mihi tua disputationis hesternæ distinctio Phronime, qua veterem quo ad essentiam, novum, quo ad accidentia ludum hunc maleficarum decernebas. PHRON.

An Magi verè intersint ludo Dianæ.

Raptum non esse imaginarium.

Si circum in antiquis dæmonum superstitionibus reperi, si unguentum, si cantamina, si per aëris spacia humanorum corporum digressionem, si paratas epulas, si concubitus, sub specie virorum & mulierum, quid reliqui est, ut non existimemus, vetus esse scelestorum Spirituum cum perditis hominibus commercium: Quod autem nonnulla reperiantur in hoc spectaculo dæmonum, quæ plerisque præbentur nunc, quæ non antiquitus leguntur exhibita, causas etiam aperui planè relatas, in versipellem astutiam osoris hominum maligni dæmonis, qui aptavit artes fallendi, ut variis modis homines in præceps variis illecebris pelliceret. DI. propterea placuit, quod attulisti. AP. Corpore igitur ferri putatis? DI. Corpore interdum puto ferri, interdum ita posse deludi facilè crediderim, ut malè affecta imaginaria potestate existiment, se ferri corpore trans Gargara, transque sonantem Ascanium, trans & Amazoniis ululatum Caucason armis, pennis etiam dædaleis, ut sic in somnis volitare se putent. Sed non propterea quæstionibus subjiciuntur: quid nobis? corpore an mēte domi aut Sardib inambulēt? Sed quoniā fidē quā sūt professæ, negavêre, sacramētis illusêre Christo contēto Dæmonē coluêre, maleficia plurima perpetravêre, propterea in eas inquirim⁹, & cōvictas sceleris sive regibus, sive regulis aut eorū prætorib. plectendas tradimus, non solū freti antiquis Ecclesiæ juribus, sed novis etiam, atque identidem

Quid in magis puniatur.

repetitis

repetitis Innocētii octavi primū, deinde Julii secūdi, maximorū Pōtificū: sed tamē cave ut existimes plurimam eorū partē corpore nō trāsferri PH. Monui pridiè hūc Apistiū, Dicaste, ne quod omnes aut plurimi, ut probabile opinentur, ipse abjiciat ut incredibile. Est Aristotelis Elogium: Quod omnes proferunt, id falsū omninò nō esse. Quo quidē persuasus Thomas Aquinas inter cœlites sua pietate, inter præclarissimos doctores suá scientia numeratus, existimavit, maximè in secundo commentario in Theologicas sententias, incubos & succubos Dæmones esse, quoniam multi & præclari viri in eam sententiam ivissent: Proinde Apisti, quod tàm publica receptū est fama, tanto consensu eorum qui in literis benè audiunt, receptum, non abominare. DI. Optimè illum monuisti, atq; uti major huic possit haberi fides, huc accede Strix, jurato, & sacrosancto hoc libro, quem submisi tuis manibus, te tali jurejurando adactam scias, ut si fefelleris fidem, si vel minimum mentita fueris, nec apud nos veniam, nec apud futurum seculum, te putes inventuram. ST. Juravi. DI. Corpore ne an animo ferebaris ad ludum? ST. Et corpore simul & animo. DI. Quomodo scis te sublatam per aëra ipso cum corpore? ST. Quoniam his ipsis manibus dæmonem, qui Ludovicus dicebatur, tangebā. DI Quid tāgebas? ST. Ejus corpus. DI. Tale ut uniuscujusq; nostrum? ST. Mollius. DI. Aderant ne alij? ST. Maxima turba. DI. Ita omnes quotquot un-

Quod omnes asserūt falsum non est.

quam subjeci quæstionibus etiam sine tormentis asseruêre, ita quotquot alii quæsitores percunctati sunt, una voce respondisse commemorant. Quanquam sciunt, hoc non esse in causa, ut torqueri debeant, aut plecti, sed propter non servatam fidem, quam promiserunt: Tamen uno ore tàm mares, quàm fœminæ, sive in hoc oppido, sive alibi terrarum ita loquuntur. Dicam historiam non fabulam: ante paucos menses in arce oppidi illa, quam vides munitissimam, tam vastis ambitam fossis, tàm altis præcinctam muris, gestabatur puer infans à matre, ut fit, in ulnis, eum cum Sacerdos scelestissimus ille, de quo supplicium sumptum est, ut fortè conspexit, (nam cum affine arcis custode colloquebatur) actutum arsit ad suctum. Proinde longior ipsa dies visa, quàm iis quibus tenebris opus est, ubi nox appetiit, sublatus à Dæmone, & per aëra devectus est ad domum, ubi puer ipse jacebat in cunis, exsuxit ejus sanguinem tantà copia, ut evanida quædam umbra, non humanus puellus esse videretur: causa palloris & morbi penitus incomperta, qui incendio adjudicatus, veniam sceleris perpetrati petiit, à parente ipsius pueri, cujus tenerrimum sanguinem exsorbserat, super altis illis mœnibus eundo, & redeundo. Eat nunc & Anthropophagos jactet antiquitas, & nostra miretur ætas in Eoi maris insulis inveniri homines, qui carnibus vescantur hu-

Historia memorabilis.

Anthropophagi nostri seculi.

tur humanis, cum in media Italia, in ora cultissima, & ab omni remota feritate Dæmonum malignorum instinctu inventa sit numerosa sodalitas, humano pasta sanguine. Sed revertor ad te Strix: qualis coitus cum aëreo corpore? ST. Nescio quali corpore, sed tale novi ut oblectarer magis, quàm cum meo viro. DI. Num tibi pavor & horror incutiebatur, scienti Dæmonem esse? ST. Non videbam, nisi humanum quiddam præter pedes, qui non ita sese offerebant aspectui, ut vultus, ut pectus, ut cætera membra. AP. O qualem aspectum? PH. Talem, ut absconderetur sævitia, & livor, mollitiesq; & reliqua, quibus illiciebamur, monstrarentur. In expetendo in sylvis Adonis concubitu, fingitur Venus venatricis obiisse munia, scilicet ut venatorem illiceret: unde Poeta ingeniosus:

Nuda genu vestem ritu succincta Dianæ,
Hortaturq; canes, tutæq; animalia prædæ.

Nec non Anchisæ pastori non aliter illusit, quàm congrueret viro, qui ruri degeret. Sic apud Homerum in hymno canitur, quomodo sese Admetæ virgini similem præsentaverit, & magnitudine & specie, unde illa, γῆ δ' αὐτοῦ προπάροιθε διὸς θυγάτηρ ἀφροδίτη παρθένῳ ἀδμήτῃ μέγεθος, γε καὶ εἶδος ὁμοίη.

DI. Dic latine. AP. Dic hodierno more. PH. Non semper arridet successus temeritati, in vertẽdis Græcis ex tempore. DI. Verte si potes rectè, si minus utrumq́. PH. Anchisen stetit ante Venus,

Jove

Jove nata Tonante, Admeta similis puero forma, atq; figura. DI. Quid sibi putas voluisse illam similitudinem. PH. Satis quæ præcedunt & sequuntur, ostenderunt. Nam illum petiit seorsum à suis ambulantem bobus, & solitariũ, splendoreq; excivit & gratia, in admirationẽq; pertraxit mortalem se fingens, & narrata longis ambagibus genealogia, Deinde ad concubitum illexit. AP. Legi sane & Anchisen dedisse pœnas, fulmine ictum prædictumq; illi ita fore, unde illud carmen: ζεὺς τε χολασάμενος βαλέει ψολόεντι κεραυνῷ, Et quanquam proditur causa vulgati criminis eâ mulctandum pœnâ, tamen antea significat, quicunq; Dearum expetissent concubitum, eos cœlitus malè habitos. Sic & Semelem fulmine ictam fabulabantur: nec ab eo longè absum, quin existimem secutos hac in re Callimachum, quanquam secus proditur ab Ovidio, Tyresiam lumine captum, ob cõgressum cum Pallade vel habitum, vel expetitum, tametsi honestiore vocabulo id finxerit Callimachus ei evenisse, quod nudam Pallada cõspexisset. PH. Quid igitur? AP. Quoniam simulata omnia, ficta omnia aut reor aut ambigo. PH. Existimas priscis illis heroicisq; temporibus apparuisse Dæmones, quos ex nostra religione non dubitas esse malignorum Spirituum genus. AP. Quidni? PH. Cur expetivisse illos mulierum concubitum sub specie viri, virorum sub specie mulierum non credis? AP. Quoniam carnei non

Anchises fulmine ictus.

Semele.

Callimachus unde excæcatus.

nei non sunt, ut veneriis oblectare queant. PH. Dictum sæpius, non ejus rei causa, sed fallendi gratia id contigisse. AP. Feruntur tamen Deorum Dearumque filii, pridieque dictum à te recordor, fundamentum aliquod substitisse fabulis. Vnde igitur semen in maribus, in fœminis partus? quibus ex rebus pueri prodeunt infantes? PH. Non de nihilo dubitas quando etiam ex sacræ Geneseos à Moyse narratæ quopiam loco: dum mentio filiorum DEI & filiarum hominum haberetur, quidam ejusmodi significatos congressus putaverunt. Nonnulli ad justam & injustam progeniem maluerunt referri. Verùm non ideò putandum, si qui filii dicerentur Jovis & Apollinis, ut ij existimentur ex Dæmonum seminibus orti, quibus ipsi carent, sed ejus hominis filii, à quo semen, quo illi utuntur, desumtum est. Qui enim succumbit Dæmon, (ita mihi dicere liceat) fœmina, id est sub simulachro fœminæ, idem Dæmon dum mulieri incumbit, sub viri specie semen indit genitalibus in particulis. Itaque mulier quæ ex illo concipit spermate, concepisse putanda est ex illo viro, â quo illa ipsa genitura defluxit. Si qui verò dearum filii falso credebantur, veros ex alienis mulieribus partus subtraxisse, Dæmonem existimandum, & præsentasse iis, quos illudebant, atque ita decepisse iterum, ut suppositos infantes pro suis alerent. Quo pacto si qui contendere cuperent in eis, quos Deorum Dearumque filios autumavit antiquitas:

Libidinib. quid quærant Spiritus.

quitas: nullum fuisse mendacium (quod equidem non existimaverim, cum pleraque fabulosa non dubitem) hoc pacto & ortum Aeneæ & Achillis in Græcia, qui heroicis temporibus fuêre celebres, defenderem. Nec non in Macedonia reginam Olympiam, & in Italia matrem Africani Majoris concepisse. DI. Eorum quæ narrasti consona videntur, Phronime, Augustino. PH. Enimverò nō solum cōcubitu alliciebat fœminas, sed masculam attentabat Venerem, unde facilè posset in animum incidere obscœnos puerorum amores exemplo Dæmonum tentatos ab iis, qui sese florem eorum carpere dicerent, & ex Asia primum duxisse originem, atque inde in Græciam & Italiam, & ad Celtas usque parvo temporis spatio perductos. Nam raptus Ganimedis in Troia nulli dubium apud gentes antiquissimum existimatum. Sodomæ & Gomorræ reliquarumque trium urbium Asiaticarum incendiū, non solum apud nostros, sed apud gentes notissimum. Orpheus ex Asia in Thraciam, Græciamque profectus, ut Deorum multorū cultus, ita execrandi illius vitii fuit autor primus apud Thraces, sive ut alii malunt Thamyras prior existimatus. In Græcia olim tàm notū, ut concessum crederetur ab improbis: apud Celtas olim omni carere vitio Aristotele autore putabatur. Sed ut beneficio Christianæ legis ea in ora creditur extinctū, ita maximè apud Persas viguit & antiquo scelere, Christianæ legis absentia, quâ, quid in moribus

sanctum,

sanctum, quid profanũ sit, quid omninò scelestũ, internoscimus. Itaq; non tam malignus Dæmon, ut oblectaret mulieres in libidinẽ pronas, natura illas ad conceptum stimulante, sed contra naturam excogitavit spurcam tetramq; libidinem; & præmia iis, qui illam paterentur, pollicebatur. Aliis ævum perpetuum, ut Ganymedi, quem non minus impiè quàm impudenter vana vetustas retulit in cœlum: aliis divinationem, ut Brancho pastori, cui fabulabantur ab Apolline inspiratum vaticinium. AP. Ne quæso referas plura mihi, sanè ut nota, sic miror, quod seculorum decursu continuò non evenerint, & quid ab heroicis temporibus ad Scipionem ubi ventum fuerit, cani potest receptui. DI. Dic meliora, omni tempori, omni ætati quæpiam contingere. AP. Cur ignorantur. DI. Sciuntur pleraq;, non omnia AP. Cur non celebrentur, duplex ratio mihi succurrit: Altera quod ejecto à mundi principatu, per Christi & sanguinem & mortẽ maligno dæmone, nõ ita frequenter, & in propatulo turbis illudit. Nam sub specie Divinitatis colebatur olim, nũc ut desertor, ut transfuga desertis, & absconditis diversatur in locis. Altera, quod omni hominũ generi tendebat sua amoris retia. Nunc duobus tantum generibus hominum maximè satagit Venereis insidiari, optimo & pessimo. optimũ voco, qui sese DEO totis virib dederunt, calcatis & contẽtis illecebris, & omnib. voluptatibus, etiam honestis, hos impedit frequenter

Nô omnia cõsignata in historiis

Causæ duæ cur hodie minus colatur Dæmon.

Diabolus duob. generib. hominum insidiatur optimo & pessimo.

ter, sed in occulto cum hæc fiant, non produntur nisi quandoqúe ad aliorum salutem & exemplum. Pessimum appello hoc genus, quo de loquimur, Strigum: nosti autem extorqueri ab eis suos amores & minis & tormentis oportere. Neq; enim de eis nisi inter consectaneos liberè loquuntur. AP. Ergò sanctis hominibus, atq; iis præcipuè, qui sese devoverint DEO, tendit amoris insidias. DI. Si eorum mores & gesta mandata literis novisses, nihil ambigeres. Prodit Sulpitius Severus, Martino illi sanctissimo illudere tentavisse Dæmona, sub Jovis, Mercurii, Palladis, Veneris persona. Num existimas eum cum mentiretur Jovem, regna pollicitum? Cum Mercurii, Eloquentiam, omnesq; artes ingenuas: Cum Pallada, sapientiam & bellicam disciplinam, cui nuncium jam ipse remiserat. Sub Veneris imagine quidnam delitiarum spospondisse conjectaris? qua cerussa, quo purpurisso genas pinxerit & labra. Num vestem versicolorem, ludibundos oculos & illecebrosa verba putas prætendisse? Antonium quibus modis tentaverit Dæmon, rescias ab Athanasio, qui ejus gesta & mores literarum reddidit monimentis. Francisco verò quantum injecerit caloris, testes habeantur nives, in quas, ut extingerentur incendia, ipse sese injecit? Quantum mollitiei præsentarit Benedicto, spinæ te doceant, quibus in remedium pestis propriam cutem sciens volensq; curavit discrutiandam: non desinit etiam

Martinus.

Antonius.

Frãciscus.

Benedict⁹.

etiam si quam oblatam respicit occasionem, aliquos etiam ex plebe hominum in amorem concubitumq́ manifestum pellicere. PH. Novi hominem assuetum pedestri militiæ, qui mihi nō semel asseruit, se concubuisse cum Dæmone, quem existimabat carneam mulierem, atq́ ita rem peractam Vir nulla fretus astutia narrabat. In Hetruria cum esset, & Pisas ex negotio peteret, profectus ab oppido quodam Pisani, ubi, quam haberet pecuniam, alea ludo perdidisset, iter agens, calumnias jaciebat in Superos. Offerūtur illi mercatores in equis duo, quorum alteri mulier equinis clunib. insideret: iis præ celeritate viā morantibus, visa est desilire, quā manu apphensam invitavit ad contubernium, ubi Pisas applicuissent, inter eundū libidine accēsus, ejus noticiā habuit. Peracto negocio lipothymia correptus, sex horis in campo jacuit semimortuus, à sociis qui eodē itinere, sed longò post gradiebantur perlatus ad urbem: sex mensibus æger fuit, pilis omnibus amissis, caligas ambustas non secus ac exustas igne superficie tenus asserebat. Recordatumq́ se postea, sollicitatum ab ea, ne manu hastam teneret, cui ferrum insertum erat, in modum crucis, pollicitamq́ se illi daturam pulchriorem. AP. De coitu satis mihi jam fit, eum ab ipsis antiquitatis primordiis procuravisse Dæmonem. PH. Omne commercium non lecti solum, tamquam rete prætendere consuevisse illum non ignores velim, atq́ ut à bello Troiano Historia.

Draco. repetam quid sibi putas voluisse Draconē illum cicurem, porrectum in septem cubitos, qui cum Ajace Locrensi biberet, vias illi præiret, & veluti canis obversaretur? Quid pennæ Dædali, quid alæ Pegasi, & cætera fabularum monstris annumerata? Quid Philosophorum tam multa prodigia? Cur Pythagoras tàm citò itq́; reditq́; viam, quæ est ab Italia in insulam Siciliam? Cur Empedocles instar avis egit aërea itinera? Cur Abbaris sagitta usus Appollinea, ab Hyperboreis tanta ferè celeritate, quàm Boreas indidem profectus Pythagoram invisit. Quid vox illa Socratem avertens, non impellens? Quid Plotini familiaris genius? Quid anser Lacydi Philosopho contubernalis? Quanquam ut pauci sunt comparatione reliquorum hominum Philosophi, ita & plures & frequentius in libidinem pellebat, quam ad vanam gloriam concitabat, nec exterius tantummodò, sed sepenumero sollicitabat interius. Quod si parum putaveris referre, interiorem sensum, an oculos Dæmon sub Veneris spectro petulanter incessiverit, Hieronymum sciscitare, qui quid magni illi viri, quorum vitas & acta mandavit literis, perpessi sunt, te syncerè docturus est, nec non quam ipse pertulerit posterorum memoriæ concredidit palàm faciens, in carne verè mortua, sola libidinum incendia bulliisse. AP. Ergò verius etiam tentavit Hieronymo congredi? PH. A Severo quidem Veneris exprimitur nomen, & sub persona Veneris

neris Martino prætentas insidias perspectum est, sed retexerit sese Hieronymo, an interius quicquam molita sit exactè non novimus. Te verò latuisse non puto Venerem à vetustissimis gentium autoribus dici solitam, & interius & exterius illabi: oculis cum se facit præsentem, ejus deprehendendæ facilis via. At cum potestati sese insinuat imaginariæ, sensumque ciet, non omnium est novisse arcanas insidias. Sic videas in Orphicis hymnis appellatam Venerem & visibilem et invisibilē: Itemque, qui ab eo proficiscerentur, amores dicti, sagittis intellectibilibus vulnerare animas, unde in altero eorum hymno canit Orpheus, & apparere, & non apparere per illa verba: φαινομένη ἀφανής τε, in altero: ὧν οἱ μὲν νοεροῖσιν ὀϊςεύουσι βελέμνοις ψυχὰς, ut intellectibilibus sagittis peti animas ostenderet Procli & Platonici. In hymno ad Lyciam Venerem illud est carmen σύμβολ᾽ ἔχουν νοεροῖο γάμου νοερῶν ὑμεναίων. ut indicentur intellectiles nuptiæ.

Venus illabitur foris & intus.

AP. At DEUM illum fuisse censuit Apulejus, qui Socrati obversabatur, non Dæmonem. PH. At Plutarchus et Maximus Tyrius appellat Dæmonem de quo alter uno, alter duobus libellis disseruit. Sed cur alius Dæmon Platonis, Zenonis vel Diogenis patrocinium dicitur suscepisse? Cur alius obversatus est Plotino? Nempe ut falleret neq;

Socrati nō Dæmon sed Deus affuit.

Somnia de Dæmonũ variis Studiis.

neq; enim audiendi, qui varias Dæmonum prædicavêre naturas, ut alios urbanis rebus delectari censeant, rusticis alii, nec non terrestres nonnulli, quidã verò maritimi habeantur. Gentium desipientium isthæc sunt somnia, iis planè cognata quibus alios exercere medicinam, alios curare rẽ nauticã, præesse alios divinationi, aliis jura placere, alios arma versare nugabantur. Sic Aesculapium & Podalyrium immittere somnia salubria. Sic Dioscuros marinis tempestatibus præesse fabulati. Sic Rhesum Achillem, & ante Troiana tempora Theseum bellicis post amissam vitam functos negociis: sed illi clàm, hic aperto campo. Tulit enim fama contra Medos in Marathone simulachrum Thesei pro Atheniensib. decertavisse, quod & Plutarchus mandavit memoriæ posteritatis. Putabant enim Dæmonas nihil aliud esse, quàm animos nudatos corpore, proptereaq; mederi Aesculapium, judicare Minoëm & Rhadamantum, Dioscuros arcere tempestates, Amphilochum, Mopsum, Orphea, Trophonium vaticinari, Rhesum & Achillem & Theseum bellica tractare negocia. Iis omnibus autor erat Dæmon, ut crederentur, quò magis illicerentur homines, & vana imbuti specie sibi tanquam heroum manibus facerent sacra, à qua superstitione nec Platonem, nec Aristotelem abhorruisse, perspectum est, dum maximis publicis rebus jura præscribunt, disserentes de civium & institutis & artibus, quin & nostris quoq; temporibus gestatos in phialis & an-

Dæmon quid.

gulis Dæmonas, planè receptum est: Et ex ventre & coxa tanquam Pytheo spiritu data responsa, ut agnoscamus variis temporibus varias fallendi vias humani generis hostem sub specie familiaritatis excogitasse. AP. Ita prorsus existimo, sed ludum adhuc non cognosco. DI. Paulatim in nostram sententiam traheris. AP. Non vi equidem, sed rationibus & testimoniis ducor. DI. Eodem te jurejurando adactam scias ô Strix: Igneq; hoc potenti, nobisq; vigili, mox æterno nostris ab oculis remoto plectendam, nisi vera de ludo prodideris. ST. Scio utiq;. DI. Comeditis eo in ludo, bibitisq;? Nam de concubitu jam transactum est. ST. Ut mea in casa cum marito & liberis. PH. Pridiè tibi in exemplum proposueram mensam Solis apud Herodotum, & Solinum & Pomponium celebrem. Pauperes enim & Vulgus præter spem concubitus, gulæ plurimum elicit oblectamentis. Quid enim carnes illæ appositæ in ea, quæ dicebatur Solis mensa? Cujus meminit apud Paulinum Hieronymus, tanquam rei celebri fama pervulgatæ: Sed quid fuerit non explicat, an eas cum ex terra promi Herodotus diceret. Mela verò Pomponius & C. Solinus cum scribant præberi divinitus, Dæmonum fuisse illecebras, illudendo gustui vilis plebeculæ, quis non advertat? Sed enim dum ab Herodoto dissentiat Solinus, & ab hoc Mela, num variè traditam superstitionem agnoscimus, quandoquidem ille in suburbano prato à

Mensa Solis.

magistratibus apponi nocte carnes, quæ comedantur die, memoriæ prodit, à terra tamen præberi illas, indigenarum voce perhiberi. Solinus autem in loco noxiorum esse mensam illam narrat, opiparis epulis semper refertam, quibus indiscreté vescantur omnes, & divinitus ferantur augeri. At Pomponius ubi nam sit in suburbione an in carcere, nec verbum quidem, nisi quod affirmari dicit, epulas nasci subinde divinitus, & quanquam inter se non conveniunt, numeris omnibus, hoc tamen illis commune, & incontroversum mirabili modo præberi soli convivium, quæ res congruit huic Dianæ convivio sororis, ut perhibebant, Phœbi, qui & sol nuncupatur. Eo ne etiam putaverimus pertinere, quod Mela quoque Pomponius in orbis terrarum descriptione retulit: locum esse ubi crebrò noctu micent ignes, & ostentantur veluti castra latè jacentia, crepent cymbala, & tympana: audianturque tybiæ, sonantes magis humanis? Convivij speciem, magica etiam Ulyssea præ se ferebant fuso per circuitum sanguine, ad quem sese Dæmones sub diversis simulachris recipiebant. Quo more Ulyssis animam ab Homero allicitam vinitor ille, qui cum Protesilai, & aliorum heroum umbris diversari dicebatur, apud Philostratum retulit. Sanguinem nunc nostræ Striges tempestatis hauriunt: quod à pueris, sed magna ex parte conficiendo profano illo scelestoque unguento in vasis adservant: & hæc de convivio quanquam

Vlyssea magica convivia.

videri

videri possent satis, tamen addam Achillis mensam. AP. Quid hoc erit? PH. Nihil fingo, percunctare Maximũ Tyriũ, quod si feceris, refert, imò suis chartis aliquot secula, id est, ante mille annos exaratis relatum ostendet, sua tempestate mensam Achillis notam fuisse ei simillimam cui dicunt se Striges accubasse. AP. Fidem habeo tuis verbis. PH. Ni habeas liber est apud me ipsius autoris, & græcus, & donatus latio: In quo scribitur in Euxini maris insulà templum Achillis esse, in qua sæpenumero spectatus, etiam ad convivium adhibuerit homines, illuc profectos: Ibiqúe Potroclum, Thetidem, aliosqúe Dæmones, atqúe ut ille suis verbis δαιμόνων χόρον: ut omittam, quod in Ilio videri Hectora scripserit consuêsse, & à se Dioscuros conspectos periclitanti navi tulisse opem. Nam isthæc non pertinent ad convivium Lemurum. AP. Non aliena videntur à Nereï Oceaniqúe convivio, quorum diversi Poetæ meminêre. PH. Ut Christi convivium super ejus mensam in regno ipsius paratum eriperet hominibus Dæmon, isthæc excogitavit mortifera convivia. Sed ego non tibi convivium nunc à Poëtis ullis decantatum referam, sed afferam, quæ mihi ante paucos annos narrata fuêre magni viri præstantißima dignitate & potestate amplißimisque divitiis præditi locupletißimo testimonio. Duodecim circiter ab hinc annis, Sacerdos quidam Rhetiis in Alpibus, dum salutaris hostiæ viaticum præbitu-

Mensa Achillis.

Nereï & Oceani, conviviũ.

Historia.

rus esset ægrotanti viro, isq; cum longius abesset, quam ut pedes illuc & citò & facilè pervenire posset, conscenso equo, & lignea de collo suspensa pyxide, in qua sacra erat hostia futura viaticum morituro, capessit iter, quo in itinere fit illi obviam, qui ipsum ad rem mirabilem contuendam invitet, assentitur imprudens, atque ubi descendit equo, sese actutum per aëra ferri ipso cum socio, & contuetur, & sentit parvo temporis spacio: collocantur ambo in altissimo quodam montis cacumine, ubi lata quadam pratorum superficies procerissimis arboribus cincta, & rupibus clausa minacibus. In medio choreæ, & omnivariam ludi spectabantur, paratæ epulæ, cantus, ludicra, spectacula, & quidquid ad oblectandos mortalium animos fieri consuevit in terris. Miratus Sacerdos & præ stupore vix hiscere ausus, rogatur ab itineris aërei comite: Num & ipse adorare dominam vellet, atq; ei (de more) munus offerre, erat enim pulcherrima regina cujusdam species aureo in throno collocata, ad quam & salutandam, & cum muneribus adorandam pergebant omnes, bini, quaterni, ordine vario. Ille Dominam memorari audiens, tantoq; splendore & tot ministris instructam oculis conspicatus, autumavit esse Mariam virginem, Christi matrem: Nempe qui præstigia non nosset, nec, ut illuc pergeret, ullam, quantum ipse sciret, superstitionem admisisset. Itaq; existimans,

matri

matri munus ullum gratius esse non posse, quàm unigeniti filii consecratum corpus, ad thronum accedit adorabundus, ipsisq; advolutus genibus pyxidem, quæ de collo pendebat manibus acceptam collocat in gremio, statimq; & thronus & imago, quæ in ea erat, evanuit, discessit ex oculis multitudo ludentium, & parata convivia nusquam vel minimum comparuêre. Atque ipse Comes, cujus ductu illa ipsa conspexerat, nec inventus est usquam, nec repertus. Re agnita conversis ad DEUM precibus orat, ne desertis in locis deseratur: subinde cum nullum ibi aut hominum, aut ferarum vestigium deprahendit, quo se animus inclinaret, pergere decernit: Atque ita per confragosas rupes iter parat, quo rescire queat, ubi nam gentium sit constitutus. Multo exacto spacio cognoscit ex pastore quodam, se ab eo, quo iter instituerat loco, centum propè millibus passuum distare. Reversus domum, Cæsaris Maximiliani convenit magistratum, eiq; rem pandit ex ordine, quam ipse tibi narravi gestam. Fieri illa à Dæmone potuisse, tibi Theologorum consensus aperiat, asseverantium, parere ad nutum separatis à materia substantiis corpoream naturam, quantum attinet ad motum, quo res ipsa ex quopiam loco transfertur in alium, exempla plurima corporum humanorum vectorum per aërem, tàm ex monumentis doctorum hominum, quàm suorum oculorum testimonio, &

Naturâ paret Dæmonibus ad nutum.

K 5

Henricus & Iacobus Germani Theologi referre possunt suo in malleo, quorum futurus es compos, si malleo ipso uti adversus repugnantes volueris. AP. Rem miram meis auribus hausi, cui nec nocturnæ tenebræ possunt offundere caliginem, nec obiici somnia, nec vis ulla tentatæ quæstionis, cujus pavore, quæ nunquam fecerit, sit confessa. Verum enimvero quærendum mihi duntaxat illud est reliquum hac in re, cur ad sacratæ contactum hostiæ cuncta penitus evanida sint, cum non solum non vereantur, contactum ejus Dæmones: sed proiici & proculcari dum sit ipse ludus, earum plurimus mandet procuretque. DI. Mirum tibi non debet videri, quandoquidem etsi ad signum crucis tremefactos novimus Dæmones, quandoque tamen in effigiem Christi sese insinuat, ut deludant, si Martini, si Francisci, aliorum complurium ex nostris cœlitibus gesta legisses, nulla te tenuisset admiratio. Adde, quod ipse quoque Christus dum in carne viveret fugator Dæmonum, permisit se à Dæmone tentari, & hinc super pinnaculo templi, inde super montis vertice constitui. Sic Apud Matthæum ἀνήχθη extat quod sublatus potest verti. Deinde παραλαμβάνει verbum, quo significatur assumere, & ἔζησεν, id est constituit, hæc quid sit actum planè declarant. Demum permisit se à Diaboli ministris crucifigi: præterea supponis, narratum à Strigibus Dæmonem proculcasse

Dæmones fugiunt mysterium cænæ Dominicæ.

cæsse sacras hostias, non ita se habet res, hominum id malitia peragit, quam procurant Dæmones: Non committunt ipsi. Cæterum Sacerdotis simplicitas quanquam imprudens, & inprimis vis fidei fuit in causa, ut non solum suam in perniciem non deluderetur, sed & commone facere posset alios, & rem, quæ controversa videbatur, aperire, id est corpore non imaginatione tantummodò ludum de quo agimus fieri posse. Demum divina providentiæ nunquā satis laudata potestas id permittit quandoq́s fieri, quandoqúe prohibet. Cur diversè fiat, justa in universum causa, potest semper aßignari, per partes semper non potest explicari tam est hebes ad perscrutanda divina secreta humanæ acies mentis. AP. Quadrant hæc animo meo plurimum. PH. Si quid restat à Dicasto quærendum, ne sinas teri frustra tempus, & habeto solis jam in occasum vergentis rationem, verearisqùe ne clausis oppidi portis pernoctari hîc nos oporteat, ubi nec stratum, nec quicquid ad arcendam hybernæ noctis injuriam commodum est, habebimus, in hoc cænobio vixdum extrui cæpto. AP. Nihil ferè videtur, nisi de veneficiis percunctandum. DI Quidnam? AP. Re ne ipsa patrentur, an animo tantummodò videantur. Nam cur DEVS fieri illa quandoqúe permittat, si fiant, interdumqúe prohibeat: vis providentiæ divinæ semper justæ, semper non cognitæ satis patefi-

cit.

Lucianica ficta sint vel vera.

cit. PH. An memor es & Luciani Samosateni, & Lucii Madaurensis? AP. Utiq;. Nam legi quandoq;, & te ea de re disserentem nudius tertius audivi, sed ficta puto, non facta: quæ in græco illo & latino in asino contineantur. PH. Ut multa non dubito ficta etiam plurima, etiamsi malis omnia, sic non de nihilo ficta contendo. Nam apud Varronem quoqúe & Diomedis avium, & bestiarum Circes, & Arcadicorum luporum transformationes narratas, non usqúe quaqúe sumsisse de nihilo occasionem existimavit noster Augustinus: Qui etiam sua tempestate in Italia fieri solere narravit, octavo decimo de Civit. DEi lib. plurima, quæ similia essent iis, quæ Apuleius aut indicavit, aut finxit: Id tamen asseverans Dæmones naturæ potestate nihil efficere, quid non permiserit Deus omnipotens, cujus judicia occulta sunt multa, injusta nulla. Quare si quicquam faciũt Dæmones, ejusmodi commutare specie tenus dicuntur, quæ ab uno & verò DEO creata sunt, ut ipsa comutatione videantur esse, quod non sunt, refertq; omnia, aut in spiritum imaginarium, aut in Dæmonem aliud pro alio supponentem. Sic quidam existimat, imaginarium Spiritum hominis veluti corporatum in effigie animalis alicujus apparere sensibus alienis, talemq; etiam sibi hominem videri, atq; hoc modo existimat asinorum illorum gesta & acta præstantis in caballi specie portantis onera, & di-

sputationem

ſputationem Philoſophi diſſerentis Platonica ſine corpore, & luporum Arcadum verſipelle negotium, & Circes carmina ſocios Ulyſſis trãsformantia ipſo Spiritui imaginaria deberi accepta referri. Cervam verò pro Iphigenia, & aves pro ſociis Diomedis à Dæmone fuiſſe ſuppoſitas. DI. Ritè Phronimus ex Auguſtino retulit, & quàm breviſſimè, nec minus ut arbitror verè. Nam plena Theologorum conſenſione reſcitum eſt, ſenſum hominis, imaginariumq́ꝫ ſpiritum ſubeſſe Dæmonicæ poteſtati ſuapte natura quæ inferior eſt, quàm ſeparata, & ab omni corporea mole ſejuncta ſubſtantia. Proditum quoque hiſtoriis, quibus geſta narrantur eorum, qui ſibi præſtituerunt degendam vitam per vaſtas Eremos, deſertaq́ꝫ teſqua, veneficiis effectum, ut quæ mulier eſſet, equa videretur, idq́ꝫ præſtigium ſanctiſſimi viri Macharii precibus & oratione ſublatum. Commovere poterat interiorem ſenſum malignus dæmon multis, quibus id propterea videbatur diſſultante in interiorem ſenſum imagine, quam illa ipſa ludificatio contigerat, commoveri non potuit Machario divina ope præcipuè fulto. Sic ejus viri qui videbatur aſinus in Salamina Cypri obductum ſimulachrum, aliorum perſtringebat obtutus, præterquam magæ illius mulieris, cujus pharmaca ſibi perturbari animum ſenſerat, & circumdari ſpeciem bruti, trienniöq́ꝫ portandis lignis jumenti vice ſubjacuit, Genuenſium mercatorum

adjutus

adjutus prudentia: Qui cum animadvertissent, eum ad ædis sacræ postes adorabundum prosterni, bestiam non esse rati, & ipsum liberari maleficio, & veneficam pœnas luere curaverunt. Possunt sanè multa confingi, multa videri secus, ac sint Dæmonum præstigia secù manente & anima & corpore eodem in homine queunt multa vexari. Cæterum deludi contingit oculos spectatorum, & perturbari mentis aciem commota imaginaria potestate: sed & corpus quoqúe per varia ut diximus, potest perferri loca, quo fit, ut qui hæc seorsum non susceperint exaninanda, facilè decipiantur, dum literarios contextus ritè non animadvertunt nec dijudicant, quantum intersit inter id, quod creator, & id quod è rerum aliqua natura promitur, quod ex integro fit, quid ex parte, quod verum sit, quod simile vero, quid suam quid alienam, præ seferat imaginem, nec vim universæ naturæ, nec Dæmonum potestatem justâ librâ perpendunt, nec postremò considerant judicia Dei sæpe occultissima, semper verò justissima.

Qui ad pauca respiciunt facilè falluntur.

PH. Sed jam Dicaste crepusculum noctis appetit, suadetq; nos redire domum, nam si hæc tibi, Apisti, disputatio satis non est, quid futurum sit satis planè non video, quandoquidem deprahendere potuisti ludum hunc & ex antiquitate & ex nostra tempestatis actis noninanem fabulam esse, substantia vetustissimum, conditionibus plerisq; recentiorem, Dæmonis arbitrio subinde mutatum,

Summa Dialogorum trium repetita,

mutatum, mutandumq́; fortaſſis, tanta eſt antiquus oſor hominum ſubtilitate fallendi: oſtendi tibi Circos, unguina, magica verba per tractus aëris, itinera, dæmonum concubitus, ut in noſtris ita in heroïcis temporibus inveniri: Malignosq́; Dæmones à prima antiquitate calumnias in humanum genus excogitaſſe, deluſiſſe reſponſis, familiaritate decepiſſe, ſimulachris & imaginibus variis omni ætati & ſexui illudere tentaviſſe: Mentitos eſſe divinitatem, præbúiſſe mortalibus noxia convivia, eosq́; inſtar alati jumenti geſtaſſe, & concubitus illorum ſceleſtiſſimos appetiviſſe. Sed quoniam animo te video profectum peregrè ad diverſas Italiæ & Siciliæ oras, trans mare Jonium, trans Euxinum, teq́; ipſe meis verbis in Africam jam, in Aſiam ad Hyperboreos, & quo non duxi. Nunquam ne tibi mecum ad domum dabitur reditus? AP. Dabitur: ſatis enim mihi factum. DI. Aſſentiris ne? AP. Aſſentior. DI. Vere an joco? AP. Jocum me putas id cenſere, in quo omnis antiquitas, omnis poſteritas convenit, ad quod Poëtæ, Rhetores, hiſtoriarum ſcriptores, legum poſitores Phyſici, Theologi, prudentes viri, milites, ruſtici, allatis etiam experimentis collineāt, etiamſi quidā refragentur, qui habentur apud ſeipſos tantummodò ſapientes. DI Itaq́; mutaſti ſentētiā? AP. Procul omni dubio, & quoniā alieno ſum habitu mentis, alieno poſthac appellari nomine cupio. DI. Ut lubet, & Piſtic⁹ dicêris in poſterū. AP. Perplacet. PH. Ergò ſi

Ergò si nihil prorsus tibi reliquum est, quo
discuti cupias, secedamus, & cum bona
Quæsitoris venia revertamur
in oppidum.

AD CL